D. JUNII

JUVENALIS

ET

AULI

PERSII FLACCI

SATYRAE.

BIRMINGHAMIAE:

Typis JOHANNIS BASKERVILLE.

MDCCLXI.

CMC
MVSEVM
BRITANNICVM

D. JUNII

JUVENALIS

SATYRAE.

SATYRAE

IUVENALIS

D. IUNII

D. JUNII
JUVENALIS
SATYRAE.

SATYRA I.

Recitantes ſui temporis poetas ad faſtidium audire coactus, vicem referens, aliquid ſcribere inſtituit. Invehitur in vitia urbis Romanae, quae ipſum ad ſcribendam ſatyram induxerunt.

SEMPER ego auditor tantum? nunquamne reponam
Vexatus toties rauci Theſeide Codri?
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,
Hic elegos? impune diem conſumpſerit ingens
Telephus, aut ſummi plena jam margine libri
Scriptus, et in tergo, nec dum finitus Oreſtes?
Nota magis nulli domus eſt ſua, quam mihi lucus
Martis, et Aeoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani: quid agant venti, quas torqueat umbras
Aeacus,

Aeacus, unde alius furtivæ devehat aurum
Pelliculæ, quantas jaculetur Monychus ornos:
Frontonis platani, convulſaque marmora clamant
Semper, et aſſiduo ruptæ lectore columnæ.
Expectes eadem a ſummo, minimoque poeta.
Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, et nos
Conſilium dedimus Syllæ, privatus ut altum
Dormiret: ſtulta eſt clementia, cum tot ubique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus;
Si vacat, et placidi rationem admittitis, edam.
Cum tener uxorem ducat ſpado: Mævia Tuſcum
Figat aprum, et nuda teneat venabula mamma:
Patricios omnes opibus cum provocet unus,
Quo tondente gravis juvenis mihi barba ſonabat:
Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi
Criſpinus, Tyrias humero revocante lacernas
Ventilet æſtivum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat majoris pondera gemmæ:
Difficile eſt ſatyram non ſcribere: nam quis iniquæ
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat ſe?

Cau-

Cauſidici nova cum veniat lectica Mathonis
Plena ipſo, et poſt hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comeſa
Quod ſupereſt, quem Maſſa timet, quem munere palpat
Carus, et a trepido Thymele ſummiſſa Latino?
Cum te ſummoveant, qui teſtamenta merentur
Noctibus, in cœlum quos evehit optima ſummi
Nunc via proceſſus, vetulæ veſica beatæ?
Unciolam Proculeius habet, ſed Gillo deuncem:
Partes quiſque ſuas ad menſuram inguinis hæres
Accipiat ſane mercedem ſanguinis, et ſic
Palleat ut nudis preſſit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunenſem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta ſiccum jecur ardeat ira,
Cum populum gregibus comitum premat hic ſpoliator
Pupilli proſtantis? et hic damnatus inani
Judicio (quid enim ſalvis infamia nummis?)
Exul ab octava Marius bibit, et fruitur diis
Iratis: at tu victrix provincia ploras.
Hæc ego non credam Venuſina digna lucerna?
Hæc ego non agitem? ſed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,

Et

Et mare percuſſum puero, fabrumque volantem?
Cum leno accipiat mœchi bona, ſi capiendi
Jus nullum uxori, doctus ſpectare lacunar,
Doctus et ad calicem vigilanti ſtertere naſo:
Cum fas eſſe putet curam ſperare cohortis,
Qui bona donavit præſepibus, et caret omni
Majorum cenſu, dum pervolat axe citato
Flaminiam; puer Automedon nam lora tenebat,
Ipſe lacernatæ cum ſe jactaret amicæ.
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio, cum jam ſexta cervice feratur
Hinc, atque inde patens, ac nuda pene cathedra,
Et multum referens de Mæcenate ſupino
Signator falſo, qui ſe lautum atque beatum
Exiguis tabulis, et gemma fecerat uda?
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura, viro miſcet ſitiente rubetam,
Inſtituitque rudes melior Locuſta propinquas
Per famam, et populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
Si vis eſſe aliquis: probitas laudatur, et alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, menſas,

Argentum

Argentum vetus, et ſtantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor avaræ?
Quem ſponſæ turpes, et prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio verſum
Qualemcumque poteſt, quales ego, vel Cluvienus.
Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Navigio montem aſcendit, ſorteſque popoſcit,
Paulatimque anima calverunt mollia ſaxa,
Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas:
Quicquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, diſcurſus, noſtri eſt farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Major avaritiæ patuit ſinus? alea quando
Hos animos? neque enim loculis comitantibus itur
Ad caſum tabulæ, poſita ſed luditur arca.
Prælia quanta illic diſpenſatore videbis
Armigero! ſimplexne furor ſeſtertia centum
Perdere, et horrenti tunicam non reddere ſervo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula ſeptem
Secreto cœnavit avus? Nunc ſportula primo
Limine parva ſedet, turbæ rapienda togatæ:
Ille tamen faciem prius inſpicit, et trepidat, ne

Suppoſitus venias, ac falſo nomine poſcas.
Agnitus accipies: jubet a præcone vocari
Ipſos Trojugenas: (nam vexant limen et ipſi
Nobiſcum) Da prætori, da deinde tribuno.
Sed libertinus prior eſt: Prior, inquit, ego adſum.
Cur timeam, dubitemve locum defendere, quamvis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtræ
Arguerint, licet ipſe negem? ſed quinque tabernæ
Quadringenta parant: quid confert purpura majus
Optandum, ſi Laurenti cuſtodit in agro
Conductas Corvinus oves? ego poſſideo plus
Pallante, et Licinis. Expectent ergo tribuni:
Vincant divitiæ: ſacro nec cedat honori,
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis:
Quandoquidem inter nos ſanctiſſima divitiarum
Majeſtas, etſi funeſta pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Ut colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
Quæque ſalutato crepitat Concordia nido.
Sed cum ſummus honor finito computet anno
Sportula quid referat, quantum rationibus addat;
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc eſt,

Et

Et panis, fumuſque domi? denſiſſima centum
Quadrantes lectica petit, ſequiturque maritum
Languida, vel prægnans, et circumducitur uxor,
Hic petit abſenti, nota jam callidus arte,
Oſtendens vacuam, et clauſam pro conjuge fellam.
Galla mea eſt, inquit; citius dimitte, moraris?
Profer Galla caput. Noli vexare, quieſcit.
Ipſe dies pulchro diſtinguitur ordine rerum.
Sportula, deinde forum, juriſque peritus Apollo,
Atque triumphales, inter quas auſus habere
Neſcio quis titulos Aegyptius, atque Arabarches:
Cujus ad effigiem non tantum mejere fas eſt.
Veſtibulis abeunt veteres, laſſique clientes,
Votaque deponunt, quamquam longiſſima, cœnæ,
Spes homini: caules miſeris, atque ignis emendus.
Optima ſilvarum interea, pelagique vorabit
Rex horum vacuiſque thoris tantum ipſe jacebit.
Nam de tot pulchris, et latis orbibus, et tam
Antiquis, una comedunt patrimonia menſa.
Nullus jam paraſitus erit: ſed quis feret iſtas
Luxuriæ ſordes? quanta eſt gula, quæ ſibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum?

Pœna tamen præſens, cum tu deponis amictus
Turgidus, et crudum pavonem in balnea portas.
Hinc ſubitæ mortes, atque inteſtata ſenectus:
It nova, nec triſtis per cunctas fabula cœnas:
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit ulterius, quod noſtris moribus addat
Poſteritas: eadem cupient, facientque minores:
Omne in præcipiti vitium ſtetit: utere velis:
Totos pande ſinus. Dicas hic forſitan: Unde
Ingenium par materiæ? Unde illa priorum
Scribendi quodcumque animo flagrante liberet
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoſcat Mutius, an non?
Pone Tigellinum, teda lucebis in illa,
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latus mediam ſulcus diducit arenam.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
Penſilibus plumis, atque illinc deſpiciat nos?
Cum veniet contra, digito compeſce labellum:
Accuſator erit, qui verbum dixerit, Hic eſt.
Securus licet Aeneam, Rutulumque ferocem
Committas: nulli gravis eſt percuſſus Achilles,

Aut

Aut multum quæſitus Hylas, urnamque ſecutus.
Enſe velut ſtricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor cui frigida mens eſt
Criminibus, tacita ſudant præcordia culpa;
Inde iræ, et lacrymæ. Tecum prius ergo voluta
Hæc animo ante tubas: galeatum ſero duelli
Pœnitet. Experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

SATYRA

SATYRA II.

In eos qui ſeverioris vitae ſtudio foedum animum obtegentes, aliorum vitiis iniquiores ſunt.

ULTRA Sauromatas fugere hinc libet et glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios ſimulant, et Bacchanalia vivunt.
Indocti primum: quamquam plena omnia gypſo
Chryſippi invenias: nam perfectiſſimus horum eſt,
Si quis Ariſtotelem ſimilem, vel Pittacon emit,
Et jubet archetypos pluteum ſervare Cleanthis.
Fronti nulla fides: quis enim non vicus abundat
Triſtibus obſcœnis? caſtigas turpia, cum ſis
Inter Socraticos notiſſima foſſa cinædos.
Hiſpida membra quidem, et duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum: ſed podice lævi
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.
Rarus ſermo illis, et magna libido tacendi,
Atque ſupercilio brevior coma: verius ergo,
Et magis ingenue Peribonius: hunc ego fatis
Imputo, qui vultu morbum, inceſſuque fatetur.

Horum

Horum ſimplicitas miſerabilis, his furor ipſe
Dat veniam: ſed pejores, qui talia verbis
Herculis invadunt, et de virtute locuti
Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor?
Infamis Varillus ait: quo deterior te?
Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cœlum terris non miſceat, et mare cœlo,
Si fur diſpliceat Verri, atque homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos, Catilina Cethegum?
In tabulam Syllæ ſi dicant diſcipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu, qui tunc leges revocabat amaras
Omnibus, atque ipſis Veneri, Martique timendas,
Cum tot abortivis fœcundam Julia vulvam
Solveret, et patruo ſimiles effunderet offas?
Nonne igitur jure ac merito vitia ultima fictos
Contemnunt Scauros, et caſtigata remordent?
Non tulit ex illis torvum Laronia quemdam
Clamantem toties: Ubi nunc lex Julia? Dormis?
Ad quem ſubridens: Felicia tempora, quæ te
Moribus opponunt; habeat jam Roma pudorem:

Tertius

Tertius e cœlo cecidit Cato: ſed tamen unde
Hæc emis, hirſuto ſpirant opobalſama collo
Quæ tibi? ne pudeat dominum monſtrare tabernæ.
Quod ſi vexantur leges ac jura, citari
Ante omnes debet Scantinia: reſpice primum
Et ſcrutare viros: faciunt hi plura, ſed illos
Defendit numerus, junctæque umbone phalanges.
Magna inter molles concordia: non erit ullum
Exemplum in noſtro tam deteſtabile ſexu.
Tædia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam.
Hiſpo ſubit juvenes, et morbo pallet utroque.
Numquid nos agimus cauſas, civilia jura
Novimus, aut ullo ſtrepitu fora veſtra movemus?
Luctantur paucæ, comedunt coliphia paucæ.
Vos lanam trahitis, calathiſque peracta refertis
Vellera: vos tenui prægnantem ſtamine fuſum
Penelope melius, melius torquetis Arachne,
Horrida quale facit reſidens in codice pellex.
Notum eſt, cur ſolo tabulas impleverit Hiſter
Liberto, dederit vivus cur multa puellæ:
Dives erit, magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube, atque tace; donant arcana cylindros.

De nobis poſt hæc triſtis ſententia fertur:
Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas.
Fugerunt trepidi vera ac manifeſta canentem
Stoicidæ: quid enim falſi Laronia? ſed quid
Non facient alii, cum tu multitia ſumas,
Cretice, et hanc veſtem populo mirante perores
In Proculas, et Pollineas? eſt mœcha Fabulla?
Damnetur ſi vis, etiam Carfinia: talem
Non ſumet damnata togam. Sed Julius ardet,
Aeſtuo. Nudus agas: minus eſt inſania turpis.
En habitum, quo te leges, ac jura ferentem
Vulneribus crudis populus modo victor, et illud
Montanum poſitis audiret vulgus aratris?
Quid? non proclames, in corpore judicis iſta
Si videas? quæro an deceant multitia teſtem.
Acer, et indomitus, libertatiſque magiſter
Cretice pelluces. Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures: ſicut grex totus in agris
Unius ſcabie cadit, et porrigine porci,
Uvaque conſpecta livorem ducit ab uva.
Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu:
Nemo repente fuit turpiſſimus: accipient te

Paulatim,

Paulatim, qui longa domi redimicula ſumunt
Frontibus, et toto poſuere monilia collo,
Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ
Et magno cratere deam: ſed more ſiniſtro
Exagitata procul non intrat fœmina limen:
Solis ara deæ maribus patet. Ite profanæ,
Clamatur, nullo gemit hic tibicina cornu.
Talia ſecreta coluerunt orgia teda
Cecropiam ſoliti baptæ laſſare Cotyto.
Ille ſupercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
Reticulumque comis auratum ingentibus implet
Cœrulea indutus ſcutulata, aut galbana raſa,
Et per Junonem domini jurante miniſtro.
Ille tenet ſpeculum pathici geſtamen Othonis,
Actoris Arunci ſpolium, quo ſe ille videbat
Armatum, cum jam tolli vexilla juberet;
Res memoranda novis annalibus, atque recenti
Hiſtoria, ſpeculum civilis ſarcina belli.
Nimirum ſummi ducis eſt occidere Galbam,
Et curare cutem ſummi conſtantia civis;

Bedriaci in campo ſpolium affectare Palati,
Et preſſum in faciem digitis extendere panem,
Quod nec in Aſſyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mœſta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.
Hic nullus verbis pudor, aut reverentia menſæ:
Hic turpis Cybeles, et fracta voce loquendi
Libertas, et crine ſenex fanaticus albo
Sacrorum antiſtes, rarum, ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducenduſque magiſter.
Quid tamen expectant, Phrygio quos tempus erat jam
More ſupervacuam cultris abſcindere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus ſeſtertia, dotem
Cornicini; ſive hic recto cantaverat ære.
Signatæ tabulæ: dictum; Feliciter: ingens
Cœna ſedet: gremio jacuit nova nupta mariti.
O proceres, cenſore opus eſt, an haruſpice nobis?
Scilicet horreres, majoraque monſtra putares,
Si mulier vitulum, vel ſi bos ederet agnum?
Segmenta, et longos habituṣ, et flamea ſumit,
Arcano qui ſacra ferens nutantia loro
Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis,
Unde nefas tantum Latiis paſtoribus? unde

Hæc

Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir,
Nec galeam quaſſas, nec terram cuſpide pulſas,
Nec quereris patri? vade ergo, et cede ſeveri
Jugeribus campi, quem negligis. Officium cras
Primo ſole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ cauſa officii? quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet. Liceat modo vivere, fient,
Fient iſta palam, cupient et in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere, et partu retinere maritos:
Sed melius, quod nil animis in corpora juris
Natura indulget; ſteriles moriuntur, et illis
Turgida non prodeſt condita pyxide Lyde,
Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco.
Vicit et hoc monſtrum tunicati fuſcina Gracchi,
Luſtravitque fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generoſior, et Marcellis,
Et Catulis, Pauliſque minoribus, et Fabiis, et
Omnibus ad podium ſpectantibus: his licet ipſum
Admoveas, cujus tunc munere retia miſit.
Eſſe aliquos manes, et ſubterranea regna,

Et

Et contum, et Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque una tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lavantur.
Sed tu vera puta. Curius quid ſentit, et ambo
Scipiadæ? quid Fabricius, maneſque Camilli?
Quid Cremeræ legio, et Cannis conſumpta juventus,
To bellorum animæ? quoties hinc talis ad illos
Umbra venit, cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulphura cum tedis, et ſi foret humida laurus.
Illuc, heu, miſeri traducimur: arma quidem ultra
Litora Juvernæ promovimus, et modo captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos,
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe,
Non faciunt illi, quos vicimus: et tamen unus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti ſeſe indulſiſſe tribuno.
Aſpice quid faciant commercia, venerat obſes:
Hic fiunt homines: nam ſi mora longior Urbem
Indulſit pueris, non unquam deerit amator:
Mittentur braccæ, cultelli, frœna, flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

SATYRA

SATYRA III.

Umbritio, ob faſtidia et incommoda Urbis Cumas petenti, gratulatur.

QUAMVIS digreſſu veteris confuſus amici,
Laudo tamen vacuis quod ſedem figere Cumis
Deſtinet, atque unum civem donare ſibyllæ.
Janua Bajarum eſt, et gratum litus amœni
Seceſſus. Ego vel Prochytam præpono Suburræ.
Nam quid tam miſerum, tam ſolum vidimus, ut non
Deterius credas horrere incendia, lapſus
Tectorum aſſiduos, ac mille pericula ſævæ
Urbis, et Auguſto recitantes menſe poetas?
Sed dum tota domus rheda componitur una,
Subſtitit ad veteres arcus, madidamque Capenam:
Hic, ubi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.
Nunc ſacri fontis nemus, et delubra locantur
Judæis, quorum cophinus, fœnumque ſupellex.
Omnis enim populo mercedem pendere juſſa eſt
Arbor, et ejectis mendicat ſilva Camœnis.
In vallem Egeriæ deſcendimus, et ſpeluncas

Diſſimiles

Diſſimiles veris: quanto præſtantius eſſet
Numen aquæ, viridi ſi margine clauderet undas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?
Hic tunc Umbricius: Quando artibus, inquit, honeſtis
Nullus in Urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor eſt, here quam fuit, ac eadem cras
Deteret exiguis aliquid; proponimus illuc
Ire fatigatas ubi Dædalus exuit alas,
Dum nova canities, dum prima, et recta ſenectus,
Dum ſupereſt Lacheſi quod torqueat, et pedibus me
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo.
Cedamus patria: vivant Arturius iſtic
Et Catulus: maneant qui nigra in candida vertunt,
Queis facile eſt ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluviem, portandum ad buſta cadaver,
Et præbere caput domina venale ſub haſta.
Quondam hi cornicines, et municipalis arenæ
Perpetui comites, notæque per opida buccæ,
Munera nunc edunt, et verſo pollice vulgi
Quem libet occidunt, populariter: inde reverſi
Conducunt foricas: et cur non omnia, cum ſint
Quales ex humili magna ad faſtigia rerum

Extollit

Extollit quoties voluit Fortuna jocari?
Quid Romæ faciam? mentiri neſcio: librum,
Si malus eſt, nequeo laudare et poſcere: motus
Aſtrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum: ranarum viſcera nunquam
Inſpexi: ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
Quæ mandat, norint alii: me nemo miniſtro
Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tanquam
Mancus, et extinctæ corpus non utile dextræ.
Quis nunc diligitur, niſi conſcius, et cui fervens
Aeſtuat occultis animus, ſemperque tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet unquam,
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore quo vult
Accuſare poteſt: tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur aurum,
Ut ſomno careas, ponendaque præmia ſumas
Triſtis, et a magno ſemper timearis amico.
Quæ nunc divitibus gens acceptiſſima noſtris,
Et quos præcipue fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obſtabit: Non poſſum ferre, Quirites,
Græcam urbem; quamvis quota portio fæcis Achææ?

Jampridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, et mores, et cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana ſecum
Vexit, et ad Circum juſſas proſtare puellas.
Ite, quibus grata eſt picta lupa barbara mitra.
Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Eſquilias, dictumque petunt a vimine collem,
Viſcera magnarum domuum, dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, ſermo
Promptus, et Iſæo torrentior: ede, quid illum
Eſſe putes? quemvis hominem ſecum attulit ad nos:
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, ſchœnobates, medicus, magus: omnia novit:
Græculus eſuriens in cœlum, juſſeris, ibit.
Ad ſummam non Maurus erat, nec Sarmata, nec Thrax,
Qui ſumpſit pennas, mediis ſed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit, fultuſque toro meliore recumbet
Advectus Romam, quo pruna, et coctona vento?

Uſque

Uſque adeo nihil eſt, quod noſtra infantia cœlum
Hauſit Aventini bacca nutrita Sabina?
Quid, quod adulandi gens prudentiſſima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Herculis Antæum procul a tellure tenentis?
Miratur vocem anguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.
Hæc eadem licet et nobis laudare, ſed illis
Creditur. An melior cum Thaida ſuſtinet, aut cum
Uxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipſa videtur,
Non perſona loqui: vacua, et plena omnia dicas
Infra ventriculum, et tenui diſtantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo:
Natio comœda eſt: rides? majore cachinno
Concutitur: flet, ſi lacrymas aſpexit amici,
Nec dolet: igniculum brumæ ſi tempore poſcas,
Accipit endromidem: ſi dixeris, æſtuo, ſudat.
Non ſumus ergo pares: melior qui ſemper, et omni
Nocte, dieque poteſt alienum ſumere vultum,

A facie jactare manus, laudare paratus
Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.
Præterea sanctum nihil est, et ab inguine tutum:
Non matrona laris, non filia virgo, neque ipse
Sponsus lævis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum si nihil est, aulam resupinat amici.
Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.
Et quoniam cœpit Græcorum mentio, transi
Gymnasia, atque audi facinus majoris abollæ.
Stoicus occidit Baream, delator amicum,
Discipulumque senex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapsa est penna caballi.
Non est Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Erimanthus:
Qui gentis vitio nunquam partitur amicum,
Solus habet: nam, cum facilem stillavit in aurem
Exiguum de naturæ, patriæque veneno
Limine summoveor: perierunt tempora longi
Servitii: nusquam minor est jactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis hic meritum, si curet nocte togatus

Currere,

Currere, cum prætor lictorem impellat, et ire
Præcipitem jubeat dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam, aut Modiam collega ſalutet?
Divitis hic ſervi claudit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione tribuni
Accipiunt, donat Calvinæ, vel Catienæ,
Ut ſemel, atque iterum ſuper illam palpitet: at tu,
Cum tibi veſtiti facies ſcorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionem deducere ſella.
Da teſtem Romæ tam ſanctum quam fuit hoſpes,
Numinis Idæi: procedat vel Numa, vel qui
Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam:
Protinus ad cenſum, de moribus ultima fiet
Quæſtio: quot paſcit ſervos, quot poſſidet agri
Jugera, quam multa, magnaque paropſide cœnat?
Quantum quiſque ſua nummorum ſervat in arca,
Tantum habet et fidei; jures licet et Samothracum,
Et noſtrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Diis ignoſcentibus ipſis.
Quid, quod materiam præbet cauſaſque jocorum
Omnibus hic idem, ſi fœda, et ſciſſa lacerna,
Si toga ſordidula eſt, et rupta calceus alter

Pelle

Pelle patet, vel ſi conſuto vulnere craſſum,
Atque recens linum oſtendit non una cicatrix?
Nil habet infelix paupertas durius in ſe,
Quam quod ridiculos homines facit: Exeat, inquit,
Si pudor eſt, et de pulvino ſurgat equeſtri,
Cujus res legi non ſufficit, et ſedeant hic
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos juvenes, juveneſque laniſtæ.
Sic libitum vano, qui nos diſtinxit, Othoni.
Quis gener hic placuit cenſu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper ſcribitur hæres?
Quando in conſilio eſt ædilibus? agmine facto
Debuerant olim tenues migraſſe Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi. Sed Romæ durior illis
Conatus: magno hoſpitium miſerabile, magno
Servorum ventres, et frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negavit
Tranſlatus ſubito ad Marſos, menſamque Sabellam,
Contentuſque illic Veneto, duroque cucullo.
Pars magna Italiæ eſt, ſi verum admittimus, in qua

Nemo

Nemo togam ſumit niſi mortuus. Ipſa dierum
Feſtorum herboſo colitur ſi quando theatro
Majeſtas: tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum perſonæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans:
Aequales habitus illic, ſimilemque videbis
Orcheſtram, et populum, clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ ſummis ædilibus albæ.
Hic ultra vires habitus nitor: hic aliquid plus,
Quam ſatis eſt; interdum aliena ſumitur arca.
Commune id vitium eſt: hic vivimus ambitioſa
Paupertate omnes: quid te moror? omnia Romæ
Cum pretio. Quid das, ut Coſſum aliquando ſalutes?
Ut te reſpiciat clauſo Veiento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati:
Plena domus libis venalibus: accipe, et illud
Fermentum tibi habe: præſtare tributa clientes
Cogimur, et cultis augere peculia ſervis.
Quis timet, aut timuit gelida Prænеſte ruinam;
Aut poſitis nemoroſa inter juga Volſiniis, aut
Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam

Magna

Magna parte fui: nam ſic labentibus obſtat
Villicus, et veteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente jubet dormire ruina.
Vivendum eſt illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus: jam poſcit aquam, jam frivola tranfert
Ucalegon; tabulata tibi jam tertia fumant.
Tu neſcis. Nam ſi gradibus trepidatur ab imis,
Ultimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluvia, molles ubi reddunt ova columbæ.
Lectus erat Codro Procula minor, urceoli ſex,
Ornamentum abaci; necnon et parvulus infra
Cantharus, et recubans ſub eodem marmore Chiron;
Jamque vetus Græcos ſervabat ciſta libellos,
Et divina Opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus: quis enim negat? Et tamen illud
Perdidit infelix totum nil: ultimus autem
Aerumnæ cumulus, quod nudum, et fruſta rogantem
Nemo cibo, nemo hoſpitio, tectoque juvabit
Si magna Aſturii cecidit domus: horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia prætor:
Tunc geminus caſus urbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc, et jam accurrit qui marmora donet,

Conferat

Conferat impenſas. Hic nuda, et candida ſigna;
Hic aliquid præclarum Euphranoris et Polycleti,
Phæcaſianorum vetera ornamenta Deorum.
Hic libros dabit, et forulos, mediamque Minervam;
Hic modium argenti: meliora, ac plura reponit
Perſicus orborum lautiſſimus, et merito jam
Suſpectus, tanquam ipſe ſuas incenderit ædes.
Si potes avelli Circenſibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Fruſinone paratur;
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
Hortulus hic, puteuſque brevis, nec reſte movendus,
In tenues plantas facili diffunditur hauſtu.
Vive bidentis amans, et culti villicus horti,
Unde epulum poſſis centum dare Pythagoræis.
Eſt aliquid quocunque loco, quocunque receſſu,
Unius ſeſe dominum feciſſe lacertæ.
Plurimus hic æger moritur vigilando; ſed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, et hærens
Ardenti ſtomacho. Nam quæ meritoria ſomnum
Admittunt? Magnis opibus dormitur in urbe.
Inde caput morbi: rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu, et ſtantis convicia mandræ

Eripiunt ſomnum Druſo, vituliſque marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Dives, et ingenti curret ſuper ora Liburno,
Atque obiter leget, aut ſcribet, vel dormiet intus.
Namque facit ſomnum clauſa lectica feneſtra.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obſtat
Unda prior, magno populus premit agmine lumbos
Qui ſequitur: ferit hic cubito, ferit aſſere duro
Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto; planta mox undique magna
Calcor, et in digito clavus mihi militis hæret.
Nonne vides quanto celebretur ſportula fumo?
Centum convivæ; ſequitur ſua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix; et curſu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ ſartæ; modo longa coruſcat
Sarraco veniente abies, atque altera pinum
Plauſtra vehunt, nutant alte, populoque minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, et everſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus? quis membra, quis oſſa

Invenit

Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver,
More animæ. Domus interea ſecura patellas
Jam lavat, et bucca foculum excitat, et ſonat unctis
Strigilibus, et pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur: at ille
Jam ſedet in ripa, tetrumque novitius horret
Porthmea, nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
Reſpice nunc alia, ac diverſa pericula noctis.
Quod ſpatium tectis ſublimibus, unde cerebrum
Teſta ferit, quoties rimoſa, et curta feneſtris
Vaſa cadunt, quanto percuſſum pondere ſignent,
Et lædant ſilicem. Poſſis ignavus haberi,
Et ſubiti caſus in improvidus, ad cœnam ſi
Inteſtatus eas, adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te prætereunte, feneſtræ.
Ergo optes, votumque feras miſerabile tecum,
Ut ſint contentæ patulas effundere pelves.
Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde ſupinus.
Ergo non aliter poterit dormire; quibuſdam

Eripiunt ſomnum Druſo, vituliſque marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Dives, et ingenti curret ſuper ora Liburno,
Atque obiter leget, aut ſcribet, vel dormiet intus.
Namque facit ſomnum clauſa lectica feneſtra.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obſtat
Unda prior, magno populus premit agmine lumbos
Qui ſequitur: ferit hic cubito, ferit aſſere duro
Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto; planta mox undique magna
Calcor, et in digito clavus mihi militis hæret.
Nonne vides quanto celebretur ſportula fumo?
Centum convivæ; ſequitur ſua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix; et curſu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ ſartæ; modo longa coruſcat
Sarraco veniente abies, atque altera pinum
Plauſtra vehunt, nutant alte, populoque minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, et everſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus? quis membra, quis oſſa

Invenit

Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver,
More animæ. Domus interea ſecura patellas
Jam lavat, et bucca foculum excitat, et ſonat unctis
Strigilibus, et pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur: at ille
Jam ſedet in ripa, tetrumque novitius horret
Porthmea, nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
Reſpice nunc alia, ac diverſa pericula noctis.
Quod ſpatium tectis ſublimibus, unde cerebrum
Teſta ferit, quoties rimoſa, et curta feneſtris
Vaſa cadunt, quanto percuſſum pondere ſignent,
Et lædant ſilicem. Poſſis ignavus haberi,
Et ſubiti caſus in improvidus, ad cœnam ſi
Inteſtatus eas, adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te prætereunte, feneſtræ.
Ergo optes, votumque feras miſerabile tecum,
Ut ſint contentæ patulas effundere pelves.
Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde ſupinus.
Ergo non aliter poterit dormire; quibuſdam

Somnum rixa facit: ſed quamvis improbus annis,
Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna
Vitari jubet, et comitum longiſſimus ordo:
Multum præterea flammarum, atque ænea lampas;
Me, quem Luna ſolet deducere, vel breve lumen
Candelæ cujus diſpenſo et tempero filum,
Contemnit. Miſeræ cognoſce proœmia rixæ;
Si rixa eſt, ubi tu pulſas, ego vapulo tantum.
Stat contra, ſtarique jubet, parere neceſſe eſt.
Nam quid agas, cum te furioſus cogat, et idem
Fortior? Unde venis? Exclamat: cujus aceto,
Cujus conche tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor, et elixi vervecis labra comedit?
Nil mihi reſpondes? aut dic, aut accipe calcem.
Ede ubi conſiſtas: in qua te quæro proſeucha?
Dicere ſi tentes aliquid, tacituſque recedas,
Tantundem eſt: feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt: libertas pauperis hæc eſt.
Pulſatus rogat, et pugnis conciſus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.
Nec tamen hoc tantum metuas. Nam qui ſpoliet te
Non deerit, clauſis domibus, poſtquam omnis ubique

Fixa

Fixa catenatæ ſiluit compago tabernæ.
Interdum et ferro ſubitus graſſator agit rem,
Armato quoties tutæ cuſtode tenentur
Et Pomptina palus, et Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes tanquam ad vivaria currunt.
Qua fornace graves, qua non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne
Vomer deficiat, ne marræ, et ſarcula deſint.
Felices proavorum atavos, felicia dicas
Sæcula, quæ quondam ſub regibus atque tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram, et plures ſubnectere cauſas:
Sed jumenta vocant, et Sol inclinat; eundum eſt.
Nam mihi commota jamdudum mulio virga
Innuit: ergo vale noſtri memor; et quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino;
Me quoque ad Elvinam Cererem, veſtramque Dianam
Convelle a Cumis: Satyrarum ego, ni pudet illas,
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATYRA IV.

Exagitato Criſpini novi hominis luxu, ſatyram emollit deſcripto Domitiani convivio.

ECCE iterum Criſpinus; et eſt mihi ſæpe vocandus
Ad partes, monſtrum nulla virtute redemptum
A vitiis, æger, ſolaque libidine fortis:
Delicias viduæ tantum aſpernatur adulter.
Quid refert igitur quantis jumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra,
Jugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minime corruptor, et idem
Inceſtus, cum quo nuper vittata jacebat
Sanguine adhuc vivo terram ſubitura ſacerdos.
Sed nunc de factis levioribus: et tamen alter
Si feciſſet idem, caderet ſub judice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio, Seioque, decebat
Criſpinum. Quid agas, cum dira et fœdior omni
Crimine perſona eſt? mullum ſex millibus emit,
Aequantem ſane paribus ſeſtertia libris,
Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.

Conſilium

Conſilium laudo artificis, ſi munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram ſenis abſtulit orbi.
Eſt ratio ulterior, magnæ ſi miſit amicæ,
Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.
Nil tale expectes: emit ſibi: Multa videmus,
Quæ miſer et frugi non fecit Apicius. Hoc tu
Succinctus patria quondam Criſpine papyro?
Hoc precium ſquamæ? potuit fortaſſe minoris
Piſcator, quam piſcis emi. Provincia tanti
Vendit agros; ſed majores Appulia vendit.
Quales tunc epulas ipſum glutiſſe putemus
Induperatorem? cum tot ſeſtertia, partem
Exiguam, et modicæ ſumptam de margine cœnæ
Purpureus magni ructaret ſcurra Palati,
Jam princeps equitum, magna qui voce ſolebat
Vendere municipes fracta de merce ſiluros?
Incipe Calliope, licet hic conſidere: non eſt
Cantandum; res vera agitur. Narrate puellæ
Pierides; proſit mihi vos dixiſſe puellas.
Cum jam ſemianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus, et calvo ſerviret Roma Neroni,
Incidit Adriaci ſpatium admirabile rhombi,

Ante

Ante domum Veneris, quam Dorica ſuſtinet Ancon,
Implevitque ſinus: neque enim minor hæſerat illis
Quos operit glacies Mæotica, ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad oſtia Ponti
Deſidia tardos, et longo frigore pingues.
Deſtinat hoc monſtrum cymbæ linique magiſter
Pontifici ſummo. Quis enim proponere talem,
Aut emere auderet? Cum plena et littora multo
Delatore forent; diſperſi protinus algæ
Inquiſitores agerent cum remige nudo;
Non dubitaturi fugitivum dicere piſcem,
Depaſtumque diu vivaria Cæſaris, inde
Elapſum, veterem ad dominum debere reverti.
Si quid Palphurio, ſi credimus Armillato,
Quicquid conſpicuum, pulchrumque ex æquore toto eſt,
Res fiſci eſt, ubicunque natat: donabitur ergo,
Ne pereat, jam letifero cedente pruinis
Autumno, jam quartanam ſperantibus ægris.
Stridebat deformis hyems, prædamque recentem
Servabat: tamen hic properat, velut urgeat Auſter,
Utque lacus ſuberant, ubi quanquam diruta ſervat
Ignem Trojanum, et Veſtam colit Alba minorem,

Obſtitit intranti miratrix turba parumper.
Ut ceſſit, facili patuerunt cardine valvæ.
Excluſi expectant admiſſa obſonia patres.
Itur ad Atridem: tum Picens, Accipe, dixit,
Privatis majora focis; genialis agatur
Iſte dies; propera ſtomachum laxare ſaginis,
Et tua ſervatum conſume in ſæcula rhombum.
Ipſe capi voluit. Quid apertius? et tamen illi
Surgebant criſtæ. Nihil eſt, quod credere de ſe
Non poſſit, cum laudatur diis æqua poteſtas.
Sed deerat piſci patinæ menſura. Vocantur
Ergo in concilium proceres, quos oderat ille;
In quorum facie miſeræ, magnæque ſedebat
Pallor amicitiæ. Primus, clamante Liburno,
Currite, jam ſedit, rapta properabat abolla
Pegaſus, attonitæ poſitus modo villicus urbi.
Anne aliud tunc præfecti? Quorum optimus, atque
Interpres legum ſanctiſſimus; omnia quanquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Juſtitia. Venit et Criſpi jucunda ſenectus,
Cujus erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium. Maria, ac terras, populoſque regenti

Quis

Quis comes utilior, ſi clade et peſte ſub illa
Sævitiam damnare, et honeſtum afferre liceret
Conſilium? ſed quid violentius aure tyranni?
Cum quo de pluviis, aut æſtibus, aut nimboſo
Vere locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem. Nec civis erat, qui libera poſſet
Verba animi proferre, et vitam impendere vero
Sic multas hyemes, atque octogeſima vidit
Solſtitia, his armis, illa quoque tutus in aula.
Proximus ejuſdem properabat Acilius ævi
Cum juvene indigno, quem mors tam ſæva maneret,
Et domini gladiis tam feſtinata: ſed olim
Prodigio par eſt in nobilitate ſenectus.
Unde fit, ut malim fraterculus eſſe gigantum.
Profuit ergo nihil miſero, quod cominus urſos
Figebat Numidas, Albana nudus arena
Venator. Quis enim jam non intelligat artes
Patricias? Quis priſcum illud miretur acumen,
Brute tuum? Facile eſt barbato imponere regi.
Nec melior vultu quamvis ignobilis ibat
Rubrius, offenſæ veteris reus, atque tacendæ;

Et tamen improbior Satyram ſcribente cinædo:
Montani quoque venter adeſt abdomine tardus:
Et matutino ſudans Criſpinus amomo;
Quantum vix redolent duo funera: fævior illo
Pompeius tenui jugulos aperire fuſurro:
Et qui vulturibus ſervabat viſcera Dacis
Fuſcus, marmorea meditatus prælia villa:
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunquam viſæ flagrabat amore puellæ,
Grande et conſpicuum noſtro quoque tempore monſtrum.
Cæcus adulator, diruſque a ponte ſatelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandaque devexæ jactaret baſia rhedæ.
Nemo magis rhombum ſtupuit: nam plurima dixit
In lævum converſus: at illi dextra jacebat
Bellua: ſic pugnas Cilicis laudabat, et ictus;
Et pegma, et pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Veiento, ſed ut fanaticus œſtro
Percuſſus, Bellona, tuo divinat; Et ingens
Omen habes, inquit, magni clarique triumphi:
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno

Excidet

Excidet Arviragus: peregrina eſt bellua. Cernis
Erectas in terga ſudes? Hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut rhombi memoraret, et annos.
Quidnam igitur cenſes? Conciditur? Abſit ab illo
Dedecus hoc, Montanus ait; teſta alta paretur,
Quæ tenui muro ſpatioſum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ ſubituſque Prometheus.
Argillam, atque rotam citius properate: ſed ex hoc
Tempore jam, Cæſar, figuli tua caſtra ſequantur.
Vicit digna viro ſententia: noverat ille
Luxuriam imperii veterem, nocteſque Neronis
Jam medias, aliamque famem, cum pulmo falerno
Arderet. Nulli major fuit uſus edendi
Tempeſtate mea. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Rutupinove edita fundo
Oſtrea, callebat primo deprendere morſu:
Et ſemel aſpecti littus dicebat echini.
Surgitur, et miſſo proceres exire jubentur
Concilio, quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, et feſtinare coactos,
Tanquam de Cattis aliquid, torviſque Sicambris
Dicturus; tanquam diverſis partibus orbis

Anxia præcipiti veniſſet epiſtola penna.
Atque utinam his potius nugis tota illa dediſſet
Tempora ſævitiæ, claras quibus abſtulit urbi
Illuſtreſque animas impune, et vindice nullo.
Sed periit, poſtquam cerdonibus eſſe timendus
Cœperat; hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

SATYRA V.

Vile et abjectum paraſiticae vitae ſtudium, turpemque illius patientiam carpit.

SI te propoſiti nondum pudet, atque eadem eſt mens,
Ut bona ſumma putes, aliena vivere quadra;
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæſaris ad menſas, nec vilis Galba tuliſſet,
Quamvis jurato metuam tibi credere teſti.
Ventre nihil novi frugalius. Hoc tamen ipſum
Defeciſſe puta, quod inani ſufficit alvo.
Nulla crepido vacat? Nuſquam pons, et tegetis pars
Dimidia brevior? tantine injuria cœnæ?
Tam jejuna fames; cum poſſis honeſtius illic
Et tremere, et ſordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quod tu diſcumbere juſſus
Mercedem ſolidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ, cibus: imputat hunc rex,
Et quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos poſt
Si libuit menſes neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo ceſſaret culcitra lecto,

Una

Una ſimus, ait. Votorum ſumma: quid ultra
Quæris? Habet Trebius propter quod rumpere ſom-
num
Debeat, et ligulas dimittere, ſollicitus, ne
Tota ſalutatrix jam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſarraca Bootæ.
Qualis cœna tamen? Vinum quod ſuccida nolit
Lana pati: de conviva Corybanta videbis.
Jurgia proludunt; ſed mox et pocula torques
Saucius, et rubra deterges vulnera mappa;
Inter vos quoties, libertorumque cohortem
Pugna Saguntina ſervet commiſſa lagena.
Ipſe capillato diffuſum conſule potat,
Calcatamque tenet bellis ſocialibus uvam,
Cardiaco nunquam cyathum miſſurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam, titulumque ſenectus
Delevit multa veteris fuligine teſtæ.
Quale coronati Thraſea, Helvidiuſque bibebant,
Brutorum, et Caſſi natalibus. Ipſe capaces
Heliadum cruſtas, et inæquales beryllos

Virro

Virro tenet phialas. Tibi non committitur aurum.
Vel ſi quando datur, cuſtos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, ungueſque obſervet acutos.
Da veniam: præclara illic laudatur iaſpis,
Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis; quas in vaginæ fronte ſolebat
Ponere zelotypo juvenis prælatus Hiarbæ.
Tu Beneventani ſutoris nomen habentem
Siccabis calicem naſorum quatuor, ac jam
Quaſſatum, et rupto poſcentem ſulfura vitro.
Si ſtomachus domini fervet vinoque, ciboque;
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem vobis poni modo vina querebar.
Vos aliam potatis aquam: tibi pocula curſor
Getulus dabit, aut nigri manus oſſea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivoſæ veheris dum per monumenta Latinæ.
Flos Aſiæ ante ipſum pretio majore paratus:
Quam fuit et Tulli cenſus pugnacis, et Anci:
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod cum ita ſit, tu Getulum Ganymedem
Reſpice, cum ſities: neſcit tot millibus emptus

Pauperibus miſcere puer: ſed forma, ſed ætas
Digna ſupercilio. Quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adeſt calidæ, gelidæque miniſter?
Quippe indignatur veteri parere clienti;
Quodque aliquid poſcas, et quod ſe ſtante recumbas.
Maxima quæque domus ſervis eſt plena ſuperbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, ſolidæ jam mucida fruſta farinæ
Quæ genuinum agitent, non admittentia morſum,
Sed tener et niveus, mollique ſiligine factus
Servatur domino. Dextram cohibere memento.
Salva ſit artoptæ reverentia. Finge tamen te
Improbulum; ſupereſt illic qui ponere cogat.
Vin' tu conſuetis audax conviva caniſtris
Impleri, paniſque tui noviſſe colorem?
Scilicet hoc fuerat, propter quod ſæpe relicta
Conjuge, per montem adverſum, gelidaſque cucurri
Eſquilias, fremeret ſæva cum grandine vernus
Jupiter, et multo ſtillaret penula nimbo.
Aſpice quam longo diſtendat pectore lancem,
Quæ fertur domino ſquilla; et quibus undique ſepta
Aſparagis, qua deſpiciat convivia cauda,

Cum

Cum venit excelſi manibus ſublata miniſtri.
Sed tibi dimidio conſtrictus cammarus ovo
Ponitur, exigua feralis cœna patella.
Ipſe Venafrano piſcem perfundit: at hic, qui
Pallidus offertur miſero tibi caulis, olebit
Laternam: illud enim veſtris datur alveolis, quod
Canna Micipſarum prora ſubvexit acuta:
Propter quod Romæ cum Boccare nemo lavatur;
Quod tutos etiam facit a ſerpentibus atris.
Mullus erit domino, quod miſit Corſica, vel quem
Taurominitanæ rupes, quando omne peractum eſt,
Et jam defecit noſtrum mare; dum gula ſævit,
Retibus aſſiduis penitus ſcrutante macello
Proxima; nec patitur Tyrrhenum creſcere piſcem.
Inſtruit ergo focum provincia: ſumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de Siculo: nam dum ſe continet Auſter
Dum ſedet, et ſiccat madidas in carcere pennas,
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie aſperſus maculis Tiberinus, et ipſe

Vernula riparum pinguis torrente cloaca,
Et ſolitus mediæ cryptam penetrare Suburræ.
Ipſi pauca velim, facilem ſi præbeat aurem:
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca; quæ Piſo bonus, quæ Cotta ſolebat
Largiri: namque et titulis, et faſcibus olim
Major habebatur donandi gloria: ſolum
Poſcimus, ut cœnes civiliter. Hoc face, et eſto,
Eſto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
Anſeris ante ipſum magni jecur, anſeribus par
Altilis, et flavi dignus ferro Meleagri
Fumat aper. Poſt hunc raduntur tubera, ſi ver
Tunc erit, et facient optata tonitrua cœnas
Majores: tibi habe frumentum, Alledius, inquit,
O Libye; diſjunge boves, dum tubera mittas.
Structorem interea, ne qua indignatio deſit,
Saltantem ſpectes, et chironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magiſtri
Omnia. Nec minimo ſane diſcrimine refert,
Quo geſtu lepores, et quo gallinâ ſecetur.
Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus;
Et ponere foris, ſi quid tentaveris unquam

Hiſcere

Hiſcere, tanquam habeas tria nomina. Quando propinat
Virro tibi, ſumitque tuis contacta labellis
Pocula? Quis veſtrum temerarius uſque adeo, quis
Perditus, ut dicat Regi, bibe? Plurima ſunt, quæ
Non audent homines pertuſa dicere læna.
Quadringenta tibi ſi quis Deus, aut ſimilis Dis
Et melior fatis donaret, homuncio quantus
Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
Da Trebio, pone ad Trebium: vis, frater, ab iſtis
Ilibus? O nummi, vobis hunc præſtat honorem:
Vos eſtis fratres. Dominus tamen, et domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula
Luſerit Aeneas, nec filia dulcior illo.
Jucundum et carum ſterilis facit uxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet, et pueros tres
In gremium patris fundat, ſimul ipſe loquaci
Gaudebit nido, viridem thoraca jubebit
Afferri, minimaſque nuces, aſſemque rogatum,
Ad menſam quoties paraſitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino; ſed qualem Claudius edit,

Ante

Ante illum uxoris, poſt quem nil amplius edit.
Virro ſibi et reliquis Virronibus illa jubebit
Poma dari, quorum ſolo paſcaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum Autumnus habebat;
Credere quæ poſſis ſurrepta ſororibus Afris.
Tu ſcabie frueris mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parma, et galea, metuenſque flagelli
Diſcit ab hirſuto jaculum torquere Capella.
Forſitan impenſæ Virronem parcere credas:
Hoc agit, ut doleas: nam quæ comœdia? Mimus
Quis melior plorante gula? Ergo omnia fiunt,
Si neſcis, ut per lacrymas effundere bilem
Cogaris, preſſoque diu ſtridere molari.
Tu tibi liber homo, et regis conviva videris;
Captum te nidore ſuæ putat ille culinæ:
Nec male conjectat: quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Hetruſcum puero ſi contigit aurum,
Vel nodus tantum, et ſignum de paupere loro?
Spes bene cœnandi vos decipit: ecce dabit jam
Semeſum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos jam veniet minor altilis: inde parato,
Intactoque omnes, et ſtricto pane tacetis.

Ille

Ille ſapit, qui te ſic utitur. Omnia ferre
Si potes, et debes; pulſandum vertice raſo
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, et tali dignus amico.

SATYRA

Ante illum uxoris, poſt quem nil amplius edit.
Virro ſibi et reliquis Virronibus illa jubebit
Poma dari, quorum ſolo paſcaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum Autumnus habebat;
Credere quæ poſſis ſurrepta ſororibus Afris.
Tu ſcabie frueris mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parma, et galea, metuenſque flagelli
Diſcit ab hirſuto jaculum torquere Capella.
Forſitan impenſæ Virronem parcere credas:
Hoc agit, ut doleas: nam quæ comœdia? Mimus
Quis melior plorante gula? Ergo omnia fiunt,
Si neſcis, ut per lacrymas effundere bilem
Cogaris, preſſoque diu ſtridere molari.
Tu tibi liber homo, et regis conviva videris;
Captum te nidore ſuæ putat ille culinæ:
Nec male conjectat: quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Hetruſcum puero ſi contigit aurum,
Vel nodus tantum, et ſignum de paupere loro?
Spes bene cœnandi vos decipit: ecce dabit jam
Semeſum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos jam veniet minor altilis: inde parato,
Intactoque omnes, et ſtricto pane tacetis.

Ille

Ille ſapit, qui te ſic utitur. Omnia ferre
Si potes, et debes; pulſandum vertice raſo
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, et tali dignus amico.

SATYRA

SATYRA VI.

Urſidium a ducenda uxore dimovet, enumeratis quae unquam peccarint mulieres.

CREDO pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, viſamque diu; cum frigida parvas
Præberet ſpelunca domos, ignemque, Laremque,
Et pecus, et dominos communi clauderet umbra:
Silveſtrem montana torum cum ſterneret uxor
Frondibus, et culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus: haud ſimilis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
Turbavit nitidos extinctus paſſer ocellos:
Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
Et ſæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe novo, cœloque recenti
Vivebant homines, qui rupto robore nati,
Compoſitique luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiæ veteris veſtigia forſan,
Aut aliqua extiterant, et ſub Jove, ſed Jove nondum
Barbato, nondum Græcis jurare paratis
Per caput alterius, cum furem nemo timeret

Caulibus, aut pomis, et aperto viveret horto.
Paulatim deinde ad Superos Aſtræa receſſit,
Hac comite, atque duæ pariter fugere ſorores.
Antiquum et vetus eſt alienum, Poſthume, lectum
Concutere, atque ſacri Genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas:
Viderunt primos argentea ſæcula mœchos.
Conventum tamen, et pactum, et ſponſalia, noſtra
Tempeſtate paras; jamque a tonſore magiſtro
Pecteris, et digito pignus fortaſſe dediſti.
Certe ſanus eras. Uxorem, Poſthume, ducis?
Dic qua Tiſiphone? quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam ſalvis tot reſtibus ullam?
Cum pateant altæ caliganteſque feneſtræ?
Cum tibi vicinum ſe præbeat Aemilius pons?
Aut ſi de multis nullus placet exitus; illud
Nonne putas melius, quod tecum puſio dormit?
Puſio qui noctu non litigat: exigit a te
Nulla jacens illic munuſcula, nec queritur quod
Et lateri parcas, nec quantum juſſit anheles.
Sed placet Urſidio lex Julia: tollere dulcem
Cogitat hæredem, cariturus turture magno,

Mullo-

Mullorumque jubis, et captatore macello.
Quid fieri non poſſe putes, ſi jungitur ulla
Urſidio? ſi mœchorum turpiſſimus olim
Stulta maritali jam porrigit ora capiſtro,
Quem toties texit perituri ciſta Latini?
Quid, quod et antiquis uxor de moribus illi
Quæritur? O medici mediam pertundite venam.
Delicias hominis! Tarpeium limen adora
Pronus, et auratam Junoni cæde juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ;
Quarum non timeat pater oſcula. Necte coronam
Poſtibus, et denſos per limina tende corymbos.
Unus Iberinæ vir ſufficit? Ocyus illud
Extorquebis, ut hæc oculo contenta ſit uno.
Magna tamen fama eſt cujuſdam rure paterno
Viventis: vivat Gabiis, ut vixit in agro;
Vivat Fidenis, et agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? Adeo ſenuerunt Jupiter, et Mars?
Porticibuſne tibi monſtratur fœmina voto
Digna tuo? Cuneis an habent ſpectacula totis

Quod ſecurus ames, quodque inde excerpere poſſis?
Chironomon Ledam molli ſaltante Batyllo
Tuccia veſicæ non imperat; Appula gannit
Sicut in amplexu: ſubitum et miſerabile longum
Attendit Thymele, Thymele tunc ruſtica diſcit.
Aſt aliæ, quoties aulæa recondita ceſſant,
Et vacuo clauſoque ſonant fora ſola theatro,
Atque a plebeis longe Megaleſia, triſtes
Perſonam, thyrſumque tenent, et ſubligar Acci.
Urbicus exodio riſum movet Attellanæ
Geſtibus Autonoes; hunc diliget Aelia pauper.
Solvitur his magno comœdi fibula. Sunt quæ
Chryſogonum cantare vetent. Hiſpulla tragœdo
Gaudet: an expectas, ut Quintilianus ametur?
Accipis uxorem, de qua citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambroſiuſque choraules.
Longa per anguſtos figamus pulpita vicos:
Ornentur poſtes, et grandi janua lauro,
Ut teſtudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta Senatori comitata eſt Hippia ludium
Ad Pharon, et Nilum, famoſaque mœnia Lagi,

Prodigia

Prodigia et mores urbis damnante Canopo.
Immemor illa domus, et conjugis atque ſororis,
Nil patriæ indulſit, ploranteſque improba natos,
Utque magis ſtupeas, ludos, Paridemque reliquit.
Sed quanquam in magnis opibus, plumaque paterna,
Et ſegmentatis dormiſſet parvula cunis,
Contempſit pelagus: famam contempſerat olim,
Cujus apud molles minima eſt jactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, lateque ſonantem
Pertulit Ionium conſtanti pectore, quamvis
Mutandum toties eſſet mare. Juſta pericli
Si ratio eſt, et honeſta, timent, pavidoque gelantur
Pectore, nec tremulis poſſunt inſiſtere plantis.
Fortem animum præſtant rebus, quas turpiter audent.
Si jubeat conjux, durum eſt conſcendere navim:
Tunc ſentina gravis, tunc ſummus vertitur aer.
Quæ mœchum ſequitur, ſtomacho valet. Illa maritum
Convomit: hæc inter nautas et prandet, et errat
Per puppim, et duros gaudet tractare rudentes.
Qua tamen exarſit forma? qua capta juventa eſt
Hippia? Quid vidit propter quod ludia dici
Suſtinuit? Nam Sergiolus jam radere guttur

Cœperat

Cœperat, et ſecto requiem ſperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia, ſicut
Attritus galea, mediiſque in naribus ingens
Gibbus, et acre malum ſemper ſtillantis ocelli:
Sed gladiator erat. Facit hoc illos Hyacinthos.
Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa ſorori,
Atque viro. Ferrum eſt, quod amant. Hic Sergius idem
Accepta rude cœpiſſet Veiento videri.
Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
Reſpice rivales Divorum; Claudius audi
Quæ tulerit: Dormire virum cum ſenſerat uxor,
Auſa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius una:
Et nigrum flavo crinem abſcondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam, atque ſuam: tunc nuda papillis
Conſtitit auratis, titulum mentita Lyciſcæ,
Oſtenditque tuum, generoſe Britannice, ventrem.
Excepit blanda intrantes, atque æra popoſcit:
Mox lenone ſuas jam dimittente puellas,
Triſtis abit; ſed quod potuit, tamen ultima cellam
Clauſit

Clauſit, adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ,
Et laſſata viris, nondum ſatiata receſſit:
Obſcuriſque genis turpis, fumoque lucernæ,
Fœda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
Hippomanes, carmenque loquar, coctumque venenum,
Privignoque datum? Faciunt graviora coactæ
Imperio ſexus, minimumque libidine peccant.
Optima ſed quare Ceſennia teſte marito?
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam;
Nec Veneris pharetris macer eſt; aut lampade fervet:
Inde faces ardent, veniunt a dote ſagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Reſcribat, vidua eſt locuples, quæ nupſit avaro.
Cur deſiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugæ ſubeant, et ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculique minores;
Collige ſarcinulas, dicet libertus, et exi;
Jam gravis es nobis, et ſæpe emungeris; exi
Ocyus, et propera; ſicco venit altera naſo.
Interea calet, et regnat, poſcitque maritum
Paſtores, et ovem Canuſinam, ulmoſque Falernas.

Quantulum

Quantulum in hoc? Pueros omnes, ergaſtula tota,
Quodque domi non eſt, et habet vicinus, ematur.
Menſe quidem brumæ, cum jam mercator Iaſon
Clauſus, et armatis obſtat caſa candida nautis,
Grandia tolluntur cryſtallina, maxima rurſus
Myrrhina, deinde adamas notiſſimus, et Berenices
In digito factus pretioſior. Hunc dedit olim
Barbarus inceſtæ, dedit hunc Agrippa ſorori,
Obſervant ubi feſta mero pede ſabbata reges,
Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.
Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formoſa, decens, dives, fœcunda; vetuſtos
Porticibus diſponant avos, intactior omni
Crinibus effuſis bellum dirimente Sabina:
Rara avis in terris, nigroque ſimillima cygno.
Quis feret uxorem, cui conſtant omnia? malo?
Malo Venuſinam, quam te, Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis virtutibus affers
Grande ſupercilium, et numeras in dote triumphos.
Tolle tuum precor Annibalem, victumque Syphacem
In caſtris; et cum tota Carthagine migra.
Parce precor, Pæan, et tu depone ſagittas:

Nil

Nil pueri faciunt; ipſam configite matrem:
Amphion clamat. Sed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum, ipſumque parentem,
Dum ſibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem ſcrofa Niobe fœcundior alba.
Quæ tanti gravitas? quæ forma, ut ſe tibi ſemper
Imputet? hujus enim rari, ſummique voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta ſuperbo
Plus aloes quam mellis habet. Quis deditus autem
Uſque adeo eſt, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque diem ſeptenis oderit horis?
Quædam parva quidem, ſed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quam quod ſe non putat ulla
Formoſam, niſi quæ de Tuſca Græcula facta eſt,
De Sulmonenſi mera Cecropis? omnia Græce,
Cum ſit turpe magis noſtris neſcire Latine.
Hoc ſermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi ſecreta. Quid ultra?
Concumbunt Græce. Dones tamen iſta puellis:
Tune etiam, quam ſextus et octogeſimus annus
Pulſat, adhuc Græce? Non eſt hic ſermo pudicus
In vetula, quoties laſcivum intervenit illud,

Ζωη ϗ ψυχη, modo ſub lodice relictis
Uteris in turba. Quod enim non excitat inguen
Vox blanda, et nequam? digitos habet: ut tamen omnes
Subſidant pennæ. Dicas hæc mollius Aemo
Quanquam et Carpophoro, facies tua computat annos.
Si tibi legitimis pactam junctamque tabellis
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Cauſa; nec eſt quare cœnam, et muſtacea perdas,
Labente officio, crudis donanda; nec illud
Quod prima pro nocte datur, cum lance beata
Dacicus, et ſcripto radiat Germanicus auro.
Si tibi ſimplicitas uxoria, deditus uni
Eſt animus: ſubmitte caput cervice parata
Ferre jugum: nullam invenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipſa licet, tormentis gaudet amantis,
Et ſpoliis. Igitur longe minus utilis illi
Uxor, quiſquis erit bonus, optanduſque maritus.
Nil unquam invita donabis conjuge: vendes
Hac obſtante nihil: nihil, hæc ſi nolit, emetur.
Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus
Jam ſenior, cujus barbam tua janua vidit.
Teſtandi cum ſit lenonibus, atque laniſtis

Libertas,

Libertas, et juris idem contingat arenæ,
Non unus tibi rivalis dictabitur hæres.
Pone crucem ſervo: meruit quo crimine ſervus
Supplicium? Quis teſtis adeſt? Quis detulit? Audi,
Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa eſt.
O demens, ita ſervus homo eſt? Nil fecerit, eſto:
Hoc volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro: ſed mox hæc regna relinquit,
Permutatque domos, et flamea conterit: inde
Avolat, et ſpreti repetit veſtigia lecti.
Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
Vela domus, et adhuc virides in limine ramos.
Sic creſcit numerus; ſic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos: titulo res digna ſepulcri.
Deſperanda tibi ſalva concordia ſocru:
Illa docet ſpoliis nudi gaudere mariti:
Illa docet miſſis a corruptore tabellis,
Nil rude, nil ſimplex reſcribere: decipit illa
Cuſtodes, aut ære domat: tunc corpore ſano
Advocat Archigenen, oneroſaque pallia jactat.
Abditus interea latet, et ſecretus adulter,
Impatienſque moræ ſilet, et præputia ducit.

Scilicet expectas, ut tradat mater honeſtos,
Aut alios mores, quam quos habet? Utile porro
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
Nulla fere cauſa eſt, in qua non fœmina litem
Moverit. Accuſat Manilia, ſi rea non eſt.
Componunt ipſæ per ſe, formantque libellos,
Principium, atque locos Celſo dictare paratæ.
Endromidas Tyrias, et fœmineum ceroma
Quis neſcit? Vel quis non vidit vulnera pali?
Quem cavat aſſiduis ſudibus, ſcutoque laceſſit,
Atque omnes implet numeros? digniſſima prorſus
Florali matrona tuba: niſi ſi quid in illo
Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
Quem præſtare poteſt mulier galeata pudorem,
Quæ fugit a ſexu, vires amat? Hæc tamen ipſa
Vir nollet fieri: nam quantula noſtra voluptas?
Quale decus rerum, ſi conjugis auctio fiat,
Balteus, et manicæ, et criſtæ, cruriſque ſiniſtri
Dimidium tegmen: vel ſi diverſa movebit
Prælia, tu felix ocreas vendente puella.
Hæ ſunt, quæ tenui ſudant in cyclade, quarum
Delicias et panniculus bombycinus urit.

Aſpice

Aſpice quo fremitu monſtratos perferat ictus;
Et quanto galeæ curvetur pondere; quanta
Poplitibus ſedeat; quam denſo faſcia libro;
Et ride, ſcaphium poſitis cum ſumitur armis.
Dicite vos neptes Lepidi, cæcive Metelli,
Gurgitis aut Fabii, quæ ludia ſumpſerit unquam
Hos habitus? Quando ad palum gemat uxor Aſyli?
Semper habet lites, alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.
Tunc gravis illa viro, tunc orba tigride pejor,
Cum ſimulat gemitus occulti conſcia facti:
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Uberibus ſemper lacrymis, ſemperque paratis
In ſtatione ſua, atque expectantibus illam,
Quo jubeat manare modo: tu credis amorem,
Tu tibi tunc curruca places, fletumque labellis
Exorbes; quæ ſcripta, et quas lecture tabellas,
Si tibi zelotypæ retegantur ſcrinia mœchæ?
Sed jacet in ſervi complexibus, aut equitis: dic,
Dic aliquem, ſodes, dic, Quintiliane colorem.
Hæremus: dic, ipſa. Olim convenerat, inquit,
Ut faceres tu quod velles; necnon ego poſſem

Indulgere

Indulgere mihi: clames licet, et mare cœlo
Confundas, homo ſum. Nihil eſt audacius illis
Deprenſis. Iram, atque animos a crimine ſumunt.
Unde hæc monſtra tamen, vel quo de fonte requiris?
Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitiis contingi parva ſinebat
Tecta labor, ſomnique breves, et vellere Tuſco
Vexatæ, duræque manus, ac proximus urbi
Annibal, et ſtantes Collina in turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala: fævior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinuſque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit. Hinc fluxit ad iſtos
Et Sybaris colles; hinc et Rhodos, et Miletos,
Atque coronatum, et petulans, madidumque Tarentum.
Prima peregrinos obſcœna pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt ſæcula luxu
Divitiæ molles. Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, et capitis quæ ſint diſcrimina, neſcit;
Grandia quæ mediis jam noctibus oſtrea mordet,
Cum perfuſa mero ſpumant unguenta Falerno,
Cum bibitur concha, cum jam vertigine tectum

Ambulat,

Ambulat, et geminis exurgit menſa lucernis.
I nunc, et dubita qua ſorbeat aera ſanna
Tullia, quid dicat notæ Collacia Mauræ;
Maura pudicitiæ veterem cum præterit aram.
Noctibus hic ponunt lecticas, micturiunt hic;
Effigiemque Deæ longis ſiphonibus implent;
Inque vices equitant, ac Luna teſte moventur.
Inde domos abeunt. Tu calcas, luce reverſa,
Conjugis urinam, magnos viſurus amicos.
Nota Bonæ ſecreta Deæ, cum tibia lumbos
Incitat; et cornu pariter, vinoque feruntur
Attonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapi
Mænades: O quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus! Quæ vox ſaltante libidine! Quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!
Lenonum ancillas poſita Laufella corona
Provocat, et tollit pendentis præmia coxæ:
Ipſa Medullinæ frictum criſſantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
Nil ibi per ludum ſimulabitur, omnia fient
Ad verum, quibus incendi jam frigidus ævo
Laomedontiades, et Neſtoris hernia poſſit.

Tunc

Tunc prurigo moræ impatiens: tunc fœmina ſimplex,
Et pariter toto repetitur clamor ab antro.
Jam fas eſt, admitte viros. Jam dormit adulter?
Illa jubet ſumpto juvenem properare cucullo.
Si nihil eſt; ſervis incurritur: abſtuleris ſpem
Servorum, veniet conductus aquarius: hic ſi
Quæritur, et deſunt homines; mora nulla per ipſam,
Quo minus impoſito clunem ſubmittat aſello.
Atque utinam ritus veteres, et publica ſaltem
His intacta malis agerentur ſacra: ſed omnes
Noverunt Mauri, atque Indi, quæ pſaltria penem
Majorem, quam ſint duo Cæſaris Anticatones,
Illuc, teſticuli ſibi conſcius unde fugit mus,
Intulerit; ubi velari pictura jubetur,
Quæcumque alterius ſexus imitata figuram eſt.
Et quis tunc hominum contemptor numinis: aut quis
Sympuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas
Auſus erat? Sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid veteres olim moneatis amici.
Pone ſeram, cohibe. Sed quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes? Cauta eſt, et ab illis incipit uxor.

Jamque

Jamque eadem ſummis pariter, minimiſque libido:
Nec melior pedibus ſilicem quæ conterit atrum;
Quam quæ longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut ſpectet ludos, conducit Ogulnia veſtem,
Conducit comites, ſellam, cervical, amicas,
Nutricem, et flavam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti ſupereſt quodcumque paterni
Lævibus athletis, ac vaſa noviſſima donat.
Multis res anguſta domi eſt: ſed nulla pudorem
Paupertatis habet; nec ſe metitur ad illum,
Quem dedit hæc poſuitque modum. Tamen utile quid ſit,
Proſpiciunt aliquando viri; friguſque, famemque,
Formica tandem quidam expavere magiſtra.
Prodiga non ſentit pereuntem fœmina cenſum:
At velut exhauſta redivivus pullulet arca
Nummus, et e pleno ſemper tollatur acervo,
Non unquam reputat, quanti ſibi gaudia conſtent.
Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia ſemper
Oſcula delectent, et deſperatio barbæ,
Et quod abortivo non eſt opus. Illa voluptas
Summa tamen, quod jam calida et matura juventa
Inguina traduntur medicis, jam pectine nigro.

Ergo expectatos ac jussos crescere primum
Testiculos, postquam cœperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantum rapit Heliodorus.
Conspicuus longe, cunctisque notabilis intrat
Balnea, nec dubie custodem vitis et horti
Provocat, a domina factus spado: dormiat ille
Cum domina: sed tu jam durum, Posthume, jamque
Tondendum eunucho Bromium committere noli.
Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem vendentis prætoribus; organa semper
In manibus; densi radiant testudine tota
Sardonyches: crispo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operam dedit: hunc tenet, hoc se
Solatur, gratoque indulget basia plectro.
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti
Cum farre et vino Janum, Vestamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, et fidibus promittere. Quid faceret plus
Aegrotante viro? Medicis quid tristibus erga
Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit
Pro cithara velare caput; dictataque verba
Protulit, ut mos est, et aperta palluit agna.

Dic

Dic mihi nunc, quæſo, dic antiquiſſime Divum;
Reſpondes his, Jane pater? Magna ocia cœli.
Non eſt, ut video, non eſt, quod agatur apud vos.
Hæc de comœdis te conſulit: illa tragœdum
Commendare volet; varicoſus fiet haruſpex.
Sed cantet potius, quam totam pervolet urbem
Audax, et cœtus poſſit quam ferre virorum;
Cumque paludatis ducibus, præſente marito,
Ipſa loqui, recta facie, ſtrictiſque mamillis.
Hæc eadem novit, quid toto fiat in orbe:
Quid Seres, quid Thraces agant: ſecreta novercæ,
Et pueri: quis amet; quis decipiatur adulter.
Dicet, quis viduam prægnantem fecerit, et quo
Menſe, quibus verbis concumbat quæque, modis quot.
Inſtantem regi Armenio, Parthoque cometem
Prima videt: famam, rumoreſque illa recentes
Excipit ad portas: quoſdam facit: iſſe Niphatem
In populos, magnoque illic cuncta arva teneri
Diluvio: nutare urbes, ſubſidere terras,
Quocumque in trivio, cuicumque eſt obvia, narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quod
Vicinos humiles rapere, et concidere loris

Exorata ſolet: nam ſi latratibus alti
Rumpuntur ſomni: Fuſtes huc ocyus, inquit,
Afferte, atque illis dominum jubet ante feriri,
Deinde canem: gravis occurſu, teterrima vultu,
Balnea nocte ſubit: conchas, et caſtra moveri
Nocte jubet; magno gaudet ſudare tumultu,
Cum laſſata gravi ceciderunt brachia maſſa,
Callidus et criſtæ digitos impreſſit aliptes,
Ac ſummum dominæ femur exclamare coegit.
Convivæ miſeri interea ſomnoque, fameque
Urgentur. Tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophorum ſitiens, plena quod tenditur urna
Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,
Dum redit, et terram loto ferit inteſtino.
Marmoribus rivi properant, aut lata Falernum
Pelvis olet. Nam ſic tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit, et vomit. Ergo maritus
Nauſeat, atque oculis bilem ſubſtringit opertis.
Illa tamen gravior, quæ cum diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Eliſæ:
Committit vates, et comparat inde Maronem,

Atque

Atque alia parte in trutina ſuſpendit Homerum,
Cedunt Grammatici, vincuntur Rhetores, omnis,
Turba tacet, nec cauſidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis.
Tot pariter pelves, et tintinnabula dicas
Pulſari. Jam nemo tubas atque æra fatiget:
Una laboranti poterit ſuccurrere Lunæ.
Imponit finem ſapiens et rebus honeſtis.
Nam quæ docta nimis cupit et facunda videri,
Crure tenus medio tunicas ſuccingere debet,
Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum ſermone rotato
Torqueat enthymema, nec hiſtorias ſciat omnes:
Sed quædam ex libris et non intelligat. Odi
Hanc ego, quæ repetit volvitque Palæmonis artem,
Servata ſemper lege, et ratione loquendi,
Ignotoſque mihi tenet antiquaria verſus,
Nec curanda viris Opicæ caſtigat amicæ
Verba. Solœciſmum liceat feciſſe marito.
Nil non permittit mulier ſibi: turpe putat nil,
Cum virides gemmas collo circumdedit, et cum

Auribus

Auribus extenſis magnos commiſit elenchos.
Intolerabilius nihil eſt quam fœmina dives.
Interea fœda aſpectu, ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat, et hinc miſeri viſcantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lota cute: quando videri
Vult formoſa domi? mœchis foliata parantur.
His emitur quicquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, et tectoria prima reponit:
Incipit agnoſci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod ſecum comites educit aſellas,
Exul Hyperboreum ſi dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctæque ſiliginis offas
Accipit et madidæ; facies dicetur, an ulcus?
Eſt operæ pretium penitus cognoſcere toto
Quid faciant agitentque die. Si nocte maritus
Averſus jacuit, periit libraria, ponunt
Coſmetæ tunicas, tarde veniſſe Liburnus
Dicitur, et pœnas alieni pendere ſomni
Cogitur: hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic ſcutica: ſunt quæ tortoribus annua præſtent.

Verberat,

Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum;
Et cædens longi relegit tranſacta diurni.
Et cædit, donec laſſis cædentibus, exi
Intonet horrendum, jam cognitione peracta.
Præfectura domus Sicula non mitior aula.
Nam ſi conſtituit, ſolitoque decentius optat
Ornari; et properat, jamque expectatur in hortis,
Aut apud Iſiacæ potius ſacraria lenæ;
Componit crinem laceratis ipſa capillis,
Nuda humeros Pſecas inſelix, nudiſque mamillis.
Altior hic quare cinnus? Taurea punit
Continuo flexi crimen facinuſque capilli.
Quid Pſecas admiſit? Quænam eſt hic culpa puellæ,
Si tibi diſplicuit naſus tuus? Altera lævum
Extendit, pectitque comas, et volvit in orbem.
Eſt in conſilio matrona, admotaque lanis
Emerita quæ ceſſat acu: ſententia prima
Hujus erit; poſt hanc ætate, atque arte minores
Cenſebunt; tanquam famæ diſcrimen agatur,
Aut animæ: tanta eſt quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum

Aedificat

Aedificat caput: Andromachen a fronte videbis;
Poſt minor eſt: aliam credas. Cedo, ſi breve parvi
Sortita eſt lateris ſpatium, breviorque videtur
Virgine Pygmæa, nullis adjuta cothurnis;
Et levis erecta conſurgit ad oſcula planta.
Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: vivit tanquam vicina mariti.
Hoc ſolo propior, quod amicos conjugis odit,
Et ſervos. Gravis eſt rationibus. Ecce furentis
Bellonæ, matriſque Deum chorus intrat: et ingens
Semivir obſcœno facies reverenda minori,
Mollia qui rupta ſecuit genitalia teſta,
Jam pridem cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, et Phrygia veſtitur bucca tiara.
Grande ſonat, metuique jubet Septembris, et Auſtri
Adventum, niſi ſe centum luſtraverit ovis,
Et xerampelinas veteres donaverit ipſi;
Ut quicquid ſubiti et magni diſcriminis inſtat,
In tunicas eat, et totum ſemel expiet annum.
Hybernum fracta glacie deſcendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, et ipſis
Vorticibus timidum caput abluet. Inde Superbi

Totum

Totum Regis agrum, nuda, ac tremebunda cruentis
Erepet genibus. Si candida jusſerit Io,
Ibit ad Aegypti finem, calidaque petitas
A Meroe portabit aquas, ut ſpargat in æde
Iſidis, antiquo quæ proxima ſurgit ovili.
Credit enim ipſius dominæ ſe voce moneri.
En animam, et mentem, cum qua Dii nocte loquantur.
Ergo hic præcipuum ſummumque meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus, et grege calvo
Plangentis populi currit deriſor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abſtinet uxor
Concubitu ſacris obſervandiſque diebus:
Magnaque debetur violato pœna cadurco:
Et moviſſe caput viſa eſt argentea ſerpens.
Illius lacrymæ meditataque murmura præſtant,
Ut veniam culpæ non abnuat, anſere magno
Scilicet et tenui popano corruptus Oſiris.
Cum dedit ille locum, cophino fœnoque relicto,
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, et magna Sacerdos
Arboris, ac ſummi fida internuncia cœli.
Implet et illa manum, ſed parcius ære minuto.

Qualiacumque voles Judæi ſomnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi
Teſtamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato, Armenius, vel Commagenus haruſpex.
Pectora pullorum rimatur, et exta catelli,
Interdum et pueri. Faciet quod deferat ipſe.
Chaldæis ſed major erit fiducia: quidquid
Dixerit Aſtrologus, credent a fonte relatum
Ammonis; quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen eſt horum, qui ſæpius exul,
Cujus amicitia, conducendaque tabella
Magnus civis obit, et formidatus Othoni.
Inde fides arti, ſonuit ſi dextera ferro,
Lævaque ſi longo caſtrorum in carcere manſit.
Nemo Mathematicus genium indemnatus habebit:
Sed qui pene perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, et parva tandem caruiſſe Seripho.
Conſulit ictericæ lento de funere matris,
Ante tamen de te, Tanaquil tua; quando ſororem
Efferat, et patruos: an ſit victurus adulter
Poſt ipſam. Quid enim majus dare Numina poſſunt?

Hæc

Hæc tamen ignorat quid ſidus triſte minetur
Saturni; quo læta Venus ſe proferat aſtro;
Qui menſis damno, quæ dentur tempora lucro.
Illius occurſus etiam vitare memento,
In cujus manibus ceu pinguia ſuccina tritas
Cernis ephemeridas; quæ nullum conſulit, et jam
Conſulitur; quæ caſtra viro patriamque petente,
Non ibit pariter, numeris revocata Thraſylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro: ſi prurit fictus ocelli
Angulus, inſpecta geneſi collyria poſcit.
Aegra licet jaceat; capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, niſi quam dederit Petoſiris.
Si mediocris erit, ſpatium luſtrabit utrumque
Metarum, et ſortes ducet; frontemque manumque
Præbebit vati crebrum poppyſma roganti.
Divitibus reſponſa dabit Phryx augur, et inde
Conductus dabit aſtrorum mundique peritus:
Atque aliquis ſenior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in circo poſitum eſt, et in aggere fatum.
Quæ nudis longum oſtendit cervicibus aurum,
Conſulit ante Phalas, Delphinorumque columnas;

An ſaga vendenti nubat, caupone relicto.
Hæ tamen et partus ſubeunt diſcrimen, et omnes
Nutricis tolerant, fortuna urgente, labores.
Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto.
Tantum artes hujus, tantum medicamina poſſunt,
Quæ ſteriles facit, atque homines in ventre necandos
Conducit. Gaude infelix, atque ipſe bibendum
Porrige quicquid erit: nam ſi diſtendere vellet,
Et vexare uterum pueris ſalientibus, eſſes
Aethiopis fortaſſe pater: mox decolor hæres
Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.
Tranſeo ſuppoſitos, et gaudia, votaque ſæpe
Ad ſpurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices, Salios, Scaurorum nomina falſo
Corpore laturos. Stat fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus. Hos fovet omnes,
Involvitque ſinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretumque ſibi mimum parat: hos amat, his ſe
Ingerit, atque ſuos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Theſſala vendit
Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti,
Et ſolea pulſare nates. Quod deſipis, inde eſt,

Inde

Inde animi caligo, et magna oblivio rerum,
Quas modo geſſiſti. Tamen hoc tolerabile, ſi non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæſonia pulli
Infudit. Quæ non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta, et fracta compage ruebant,
Non aliter, quam ſi feciſſet Juno maritum
Inſanum. Minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: ſiquidem unius præcordia preſſit
Ille ſenis, tremulumque caput deſcendere juſſit
In cœlum, et longa manantia labra ſaliva.
Hæc poſcit ferrum atque ignes, hæc potio torquet:
Hæc lacerat miſtos equitum cum ſanguine Patres.
Tanti partus equæ, quanti una venefica conſtat.
Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet. Jamjam privignum occidere fas eſt.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior eſt res,
Cuſtodite animas, et nulli credite menſæ.
Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat ante aliquis quicquid porrexerit illa
Quæ peperit: timidus prægustet pocula pappas.
Fingimus hæc, altum Satyra ſumente cothurnum

Scilicet

Scilicet? Et finem egreſſi legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis, cœloque Latino?
Nos utinam vani: ſed clamat Pontia, feci,
Confiteor, pueriſque meis aconita paravi,
Quæ deprenſa patent; facinus tamen ipſa peregi.
Tune duos una ſæviſſima vipera cœna?
Tune duos? Septem, ſi ſeptem forte fuiſſent.
Credamus tragicis quicquid de Colchide torva
Dicitur, et Progne. Nil contra conor: et illæ
Grandia monſtra ſuis audebant temporibus; ſed
Non propter nummos. Minor admiratio ſummis
Debetur monſtris, quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum; et rabie jecur incendente feruntur
Præcipites: ut ſaxa jugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quæ computat, et ſcelus ingens
Sana facit. Spectant ſubeuntem fata mariti
Alceſtim: et ſimilis ſi permutatio detur,
Morte viri cupiant animam ſervare catellæ.
Occurrunt multæ tibi Belides, atque Eriphylæ.
Mane Clytemneſtram nullus non vicus habebit.

Hoc

Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Inſulſam et fatuam dextra lævaque tenebat.
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ:
Sed tamen et ferro, ſi prægustaret Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

SATYRA VII.

Unam in Caeſare (quiqui ille ſit) ſtudioſorum ſpem verti; vanum èt ſterile ſcriptoris nomen apud ceteros Urbis proceres eſſe.

ET ſpes, et ratio ſtudiorum in Cæſare tantum.
Solus enim triſtes hac tempeſtate Camœnas
Reſpexit, cum jam celebres notique Poetæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent; nec fœdum alii nec turpe putarent
Præcones fieri; cum deſertis Aganippes
Vallibus, eſuriens migraret in atria Clio.
Nam ſi Pieria quadrans tibi nullus in umbra
Oſtendatur, ames nomen victumque Machæræ;
Et vendas potius, commiſſa quod auctio vendit
Stantibus, œnophorum, tripodes, armaria, ciſtas,
Alcithoen Pacci, Thebas et Terea Fauſti.
Hoc ſatius, quam ſi dicas, jub judice, vidi,
Quod non vidiſti. Faciant Equites Aſiani,
Quanquam et Cappadoces faciant, Equiteſque Bithyni,

Altera quos nudo traducit Gallia talo,
Nemo tamen ſtudiis indignum ferre laborem
Cogetur poſthac, nectit quicumque canoris
Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
Hoc agite, o juvenes: circumſpicit, et ſtimulat vos,
Materiamque ſibi Ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum expectanda tuarum
Præſidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur; lignorum aliquid poſce ocyus, et quæ
Componis, dona Veneris, Teleſine, marito:
Aut clude, et poſitos tinea pertunde libellos.
Frange miſer calamos, vigilataque prælia dele,
Qui facis in parva ſublimia carmina cella,
Ut dignus venias hederis, et imagine macra.
Spes nulla ulterior: didicit jam dives avarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Ut pueri Junonis avem. Sed defluit ætas,
Et pelagi patiens, et caſſidis, atque ligonis.
Tædia tunc ſubeunt animos, tunc ſeque, ſuamque
Terpſichoren odit facunda et nuda ſenectus.
Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iſte,
Quem colis, et Muſarum et Apollinis æde relicta.

Ipſe

Ipſe facit verſus, atque uni cedit Homero,
Propter mille annos. At ſi dulcedine famæ
Succenſus recites, Maculonus commodat ædes;
Ac longe ferrata domus ſervire jubetur,
In qua ſollicitas imitatur janua portas.
Scit dare libertos extrema in parte ſedentes
Ordinis, et magnas comitum diſponere voces.
Nemo dabit regum, quanti ſubſellia conſtent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæque reportandis poſita eſt orcheſtra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere ſulcos
Ducimus, et littus ſterili verſamus aratro.
Nam ſi diſcedas, laqueo tenet ambitioſi
Conſuetudo mali; tenet inſanabile multos
Scribendi cacoethes, et ægro in corde ſeneſcit.
Sed vatem egregium, cui non ſit publica vena,
Qui nihil expoſitum ſoleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta;
Hunc, qualem nequeo monſtrare, et ſentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus ſilvarum, aptuſque bibendis
Fontibus Aonidum. Neque enim cantare ſub antro

Pierio, thyrſumve poteſt contingere ſana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte, dieque
Corpus eget. Satur eſt, cum dicit Horatius, Euhoe.
Quis locus ingenio: niſi cum ſe carmine ſolo
Vexant, et dominis Cirrhæ Niſæque feruntur,
Pectora noſtra duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus et equos, facieſque Deorum
Aſpicere, et qualis Rutulum confundat Erinnys.
Nam ſi Virgilio puer et tolerabile deſit
Hoſpitium, caderent omnes a crinibus hydri:
Surda nihil gemeret grave buccina. Poſcimus, ut ſit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cujus et alveolos et lænam pignerat Atreus?
Non habet infelix Numitor quod mittat amico;
Quintillæ quod donet habet: nec defuit illi
Unde emeret multa paſcendum carne leonem
Jam domitum. Conſtat leviori bellua ſumptu
Nimirum; et capiunt plus inteſtina Poetæ.
Contentus fama jaceat Lucanus in hortis
Marmoreis. At Serrano, tenuique Saleio
Gloria quantalibet, quid erit, ſi gloria tantum eſt?

Currit

Curritur ad vocem jucundam, et carmen amicæ
Thebaidos, lætam fecit cum Statius urbem,
Promiſitque diem: tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi
Auditur: ſed cum fregit ſubſellia verſu,
Eſurit, intactam Paridi niſi vendat Agaven.
Ille et militiæ multis largitur honorem,
Semeſtri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit hiſtrio. Tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas?
Præfectos Pelopea facit, Philomela Tribunos.
Haud tamen invideas vati, quem pulpita paſcunt.
Quis tibi Mæcenas? Quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? Quis Cotta iterum? Quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium. Nunc utile multis
Pallere, et vinum toto neſcire Decembri.
Veſter porro labor fœcundior, hiſtoriarum
Scriptores: petit hic plus temporis, atque olei plus.
Namque oblita modi milleſima pagina ſurgit
Omnibus, et creſcit multa damnoſa papyro.
Sic ingens rerum numerus jubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde ſeges? Terræ quis fructus apertæ?

Quis

Quis dabit hiſtorico quantum daret acta legenti?
Sed genus ignavum, quod tecto gaudet et umbra.
Dic igitur quid cauſidicis civilia præſtent
Officia, et magno comites in faſce libelli?
Ipſi magna ſonant; ſed tunc cum creditor audit
Præcipue, vel ſi tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen,
Tunc immenſa cavi ſpirant mendacia folles,
Conſpuiturque ſinus. Veram deprendere meſſem
Si libet; hinc centum patrimonia cauſidicorum,
Parte alia ſolum Ruſſati pone Lacertæ.
Conſedere Duces: ſurgis tu pallidus Ajax,
Dicturus dubia pro libertate, Bubulco
Judice. Rumpe miſer tenſum jecur, ut tibi laſſo
Figantur virides, ſcalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? Siccus petaſunculus, et vas
Pelamidum, aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi;
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ.
Si quater egiſti, ſi contigit aureus unus,
Inde cadunt partes, ex fœdere pragmaticorum.
Aemilio dabitur quantum petet: et melius nos
Egimus. Hujus enim ſtat currus aheneus, alti

Quadrijuges

Quadrijuges in veſtibulis, atque ipſe feroci
Bellatore ſedens curvatum haſtile minatur
Eminus, et ſtatua meditatur prælia luſca.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit; exitus hic eſt
Tongilli, magno cum rhinocerote lavari
Qui ſolet, et vexat lutulenta balnea turba,
Perque forum juvenes longo premit aſſere Medos,
Empturus pueros, argentum, myrrhina, villas.
Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.
Et tamen hoc ipſis eſt utile: purpura vendit
Cauſidicum, vendunt amethyſtina: convenit illis
Et ſtrepitu, et facie majoris vivere cenſus.
Sed finem impenſæ non ſervat prodiga Roma.
Ut redeant veteres, Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, niſi fulſerit annulus ingens.
Reſpicit hoc primum qui litigat, an tibi ſervi
Octo, decem comites, poſt te an ſit ſella, togati
Ante pedes. Ideo conducta Paulus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris, quam Coſſus agebat,
Quam Baſilus. Rara in tenui facundia panno.
Quando licet flentem Baſilo producere matrem?
Quis bene dicentem Baſilum ferat? Accipiat te

Gallia,

Gallia, vel potius nutricula cauſidicorum
Africa, ſi placuit mercedem imponere linguæ.
Declamare doces, O ferrea pectora Vecti,
Cum perimit ſævos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam quæcumque ſedens modo legerat, hæc eadem ſtans
Proferet, atque eadem cantabit verſibus iiſdem.
Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.
Quis color, et quod ſit cauſæ genus, atque ubi ſumma
Quæſtio, quæ veniant diverſa parte ſagittæ,
Scire volunt omnes, mercedem ſolvere nemo.
Mercedem appellas? Quid enim ſcio? Culpa docentis
Scilicet arguitur, quod læva in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico juveni, cujus mihi ſexta
Quaque die miſerum dirus caput Annibal implet.
Quicquid id eſt, de quo deliberat, an petat urbem
A Cannis; an poſt nimbos et fulmina cautus
Circumagat madidas a tempeſtate cohortes.
Quantum vis ſtipulare, et protinus accipe quod do,
Ut toties illum pater audiat. Aſt alii ſex
Et plures uno conclamant ore ſophiſtæ,
Et veras agitant lites, raptore relicto:
Fuſa venena ſilent, malus ingratuſque maritus,

Et

Et quæ jam veteres ſanant mortaria cæcos.
Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra movebunt
Conſilia, et vitæ diverſum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica deſcendit ab umbra,
Summula ne pereat, qua vilis teſſera venit
Frumenti. Quippe hæc merces lautiſſima. Tenta
Chryſogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem ſcindens Theodori.
Balnea ſexcentis, et pluris porticus, in qua
Geſtetur dominus quoties pluit; anne ſerenum
Expectet, ſpargatque luto jumenta recenti?
Hic potius: namque hic mundæ nitet ungula mulæ.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, et algentem rapiat cœnatio ſolem.
Quanticumque domus, veniet qui fercula docte
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter ſumptus ſeſtertia Quintiliano,
Ut multum, duo ſufficient: res nulla minoris
Conſtabit patri, quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet ſaltus? Exempla novorum
Fatorum tranſi: felix et pulcher et acer,
Felix et ſapiens et nobilis et generoſus

Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ:
Felix, orator quoque maximus, et jaculator,
Et ſi perfrixit, cantat bene. Diſtat enim, quæ
Sidera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, et adhuc a matre rubentem.
Si fortuna volet, fies de Rhetore Conſul:
Si volet hæc eadem, fies de Conſule Rhetor.
Ventidius quid enim? Quid Tullius? Anne aliud quam
Sidus, et occulti miranda potentia fati?
Servis regna dabunt, captivis fata triumphos.
Felix ille tamen, corvo quoque rarior albo.
Pœnituit multos vanæ ſteriliſque cathedræ,
Sicut Thraſymachi probat exitus, atque Secundi
Carrinatis: et hunc inopem vidiſtis Athenæ,
Nil præter gelidas auſæ conferre cicutas.
Dii majorum umbris tenuem et ſine pondere terram,
Spiranteſque crocos, et in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco. Metuens virgæ jam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc
Eliceret riſum citharœdi cauda magiſtri?
Sed Ruffum atque alios cædit ſua quæque juventus:

Ruffum,

Ruffum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Enceladi, doctique Palæmonis affert
Quantum Grammaticus meruit labor? Et tamen ex hoc,
Quodcumque eſt (minus eſt autem, quam rhetoris æra)
Diſcipuli cuſtos præmordet Acœnitus ipſe,
Et qui diſpenſat frangit ſibi. Cede Palæmon,
Et patere inde aliquid decreſcere; non aliter, quam
Inſtitor hybernæ tegetis, niveique cadurci:
Dummodo non pereat, mediæ quod noctis ab hora
Sediſti, qua nemo faber, qua nemo ſedebat,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dummodo non pereat totidem olfeciſſe lucernas,
Quot ſtabant pueri, cum totus decolor eſſet
Flaccus, et hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione Tribuni
Non egeat. Sed vos ſævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula conſtet,
Ut legat hiſtorias, auctores noverit omnes,
Tanquam ungues digitoſque ſuos; ut forte rogatus
Dum petit aut Thermas aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchiſæ, nomen patriamque novercæ
Archemori; dicat quot Aceſtes vixerit annos,

Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut ſi quis cera vultum facit: exigite, ut ſit
Et pater ipſius cœtus, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus. Non eſt leve tot puerorum
Obſervare manus, oculoſque in fine trementes.
Hæc, inquit, cures; et cùm ſe verterit annus,
Accipe victori populus quod poſtulat, aurum.

SATYRA VIII.

Genuinam nobilitatem eam haberi, quae propriae virtutis adminiculis innitatur, non autem vanis majorum nominibus turgeſcat.

STEMMATA quid faciunt? Quid prodeſt, Pontice, longo
Sanguine cenſeri, pictoſque oſtendere vultus
Majorum, et ſtantes in curribus Aemilianos;
Et Curios jam dimidios, humeroque minorem
Corvinum, et Galbam auriculis naſoque carentem?
Quis fructus generis tabula jactare capaci
Corvinum, poſthac multa deducere virga
Fumoſos equitum cum Dictatore Magiſtros,
Si coram Lepidis male vivitur? Effigies quo
Tot bellatorum, ſi luditur alea pernox
Ante Numantinos? Si dormire incipis ortu
Luciferi, quo ſigna duces et caſtra movebant?
Cur Allobrogicis et magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius lare? Si cupidus, ſi

Vanus,

Vanus, et Euganea quantumvis mollior agna:
Si tenerum attritus Catinenſi pumice lumbum
Squallentes traducit avos: emptorque veneni
Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, Nobilitas ſola eſt atque unica virtus.
Paulus, vel Coſſus, vel Druſus moribus eſto:
Hos ante effigies majorum pone tuorum:
Præcedant ipſas illi, te conſule virgas.
Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi,
Juſtitiæque tenax factis dictiſque mereris?
Agnoſco procerem. Salve, Getulice, ſeu tu
Silanus, quocumque alio de ſanguine rarus
Civis, et egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet populus quod clamat Oſiri
Invento. Quis enim generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, et præclaro nomine tantum
Inſignis? Nanum cujuſdam Atlanta vocamus:
Aethiopem cygnum: parvam extortamque puellam,
Europen. Canibus pigris ſcabieque vetuſta
Lævibus, et ſiccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo; ſi quid adhuc eſt,

Quod

Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis,
Et metues, ne tu ſic Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui? Tecum eſt mihi ſermo, Rubelli
Plance. Tumes alto Druſorum ſanguine, tanquam
Feceris ipſe aliquid, propter quod nobilis eſſes;
Ut te conciperet, quæ ſanguine fulget Iuli,
Non quæ ventoſo conducta ſub aggere texit.
Vos humiles, inquit, vulgi pars ultima noſtri,
Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis.
Aſt ego Cecropides. Vivas, et originis hujus
Gaudia longa feras: tamen ima plebe Quiritem
Facundum invenies. Solit hic defendere cauſas
Nobilis indocti. Veniet de plebe togata
Qui juris nodos, et legum ænigmata ſolvat.
Hic petit Euphraten juvenis, domitique Batavi
Cuſtodes aquilas, armis induſtrius: at tu
Nil niſi Cecropides, truncoque ſimillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quam quod
Illi marmoreum caput eſt, tua vivit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generoſa putet, niſi fortia? Nempe volucrem
Sic laudamus equum, facilis cui plurima palma

Fervet,

Fervet, et exultat rauco victoria circo.
Nobilis hic, quocumque venit de gramine, cujus
Clara fuga ante alios, et primus in æquore pulvis.
Sed venale pecus Corithæ, posteritas et
Hirpini, si rara jugo victoria sedit.
Nil ibi majorum respectus, gratia nulla
Umbrarum: dominos pretiis mutare jubentur
Exiguis, tritoque trahunt epirhedia collo
Segnipedes, dignique molam versare Nepotis.
Ergo ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
Quod possim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus, et dedimus quibus omnia debes.
Hæc satis ad juvenem, quem nobis fama superbum
Tradit, et inflatum, plenumque Nerone propinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illa
Fortuna. Sed te censeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futuræ
Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere famæ,
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer: ambiguæ si quando citabere testis

Incertæ-

Incertæque rei, Phalaris licet imperet ut ſis
Falſus, et admoto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere cauſas.
Dignus morte perit, cœnet licet oſtrea centum
Gaurana, et Coſmi toto mergatur aheno.
Expectata diu tandem provincia cum te
Rectorem accipiet, pone iræ fræna modumque,
Pone et avaritiæ; miſerere inopum ſociorum.
Oſſa vides regum vacuis exhauſta medullis.
Reſpice quid moneant leges, quid Curia mandet;
Præmia quanta bonos maneant; quam fulmine juſto
Et Capito et Numitor ruerint, damnante ſenatu,
Piratæ Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Cum Panſa eripiat quicquid tibi Natta reliquit?
Præconem, Chærippe, tuis circumſpice pannis,
Jamque tace. Furor eſt poſt omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim, nec vulnus erat par
Damnorum, ſociis florentibus, et modo victis.
Plena domus tunc omnis, et ingens ſtabat acervus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhaſii tabulis, ſigniſque Myronis

Phidiacum vivebat ebur, necnon Polycleti
Multus ubique labor; raræ ſine Mentore menſæ.
Inde Dolabella eſt, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres. Referebant navibus altis
Occulta ſpolia, et plures de pace triumphos.
Nunc ſociis juga pauca boum et grex parvus equarum,
Et pater armenti capto eripietur agello:
Ipſi deinde Lares, ſi quod ſpectabile ſignum;
Si quis in ædicula Deus unicus. Hæc etenim ſunt
Pro ſummis: nam ſunt hæc maxima. Deſpicias tu
Forſitan imbelles Rhodios, unctamque Corinthum:
Deſpicias merito. Quid reſinata juventus,
Cruraque totius facient tibi lævia gentis?
Horrida vitanda eſt Hiſpania, Gallicus axis,
Illyricumque latus. Parce et meſſoribus illis,
Qui ſaturant urbem, circo, ſcenæque vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Cum tenues nuper Marius diſcinxerit Afros?
Curandum in primis, ne magna injuria fiat
Fortibus et miſeris: tollas licet omne quod uſquam eſt
Auri atque argenti; ſcutum gladiumque relinques,
Et jacula, et galeam. Spoliatis arma ſuperſunt.

Quod

Quod modo propoſui non eſt ſententia: verum
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi ſancta cohors comitum; ſi nemo tribunal
Vendit acerſecomes; ſi nullum in conjuge crimen;
Nec per conventus, nec cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat nummos raptura Celæno:
Tunc licet a Pico numeres genus: altaque ſi te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter majores, ipſumque Promethea ponas:
De quocumque voles proavum tibi ſumito libro.
Quod ſi præcipitem rapit ambitus atque libido,
Si frangis virgas ſociorum in ſanguine, ſi te
Delectant hebetes laſſo lictore ſecures:
Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.
Quo mihi te ſolitum falſas ſignare tabellas
In templis, quæ fecit avus; ſtatuamque parentis
Ante triumphalem? Quo, ſi nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?
Præter majorum cineres, atque oſſa volucri

Carpento rapitur pinguis Damaſippus; et ipſe,
Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine Conſul:
Nocte quidem; ſed luna videt; ſed ſidera teſtes
Intendunt oculos. Finitum tempus honoris
Cum fuerit, clara Damaſippus luce flagellum
Sumet, et occurſum nuſquam trepidabit amici
Jam ſenis, ac virga prior innuet, atque maniplos
Solvet, et infundet jumentis hordea laſſis.
Interea dum lanatas, torvumque juvencum
More Numæ cædit Jovis ante altaria, jurat
Hipponam, et facies olida ad præſepia pictas.
Sed cum pervigiles placet inſtaurare popinas,
Obvius aſſiduo Syrophœnix udus amomo
Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hoſpitis affectu dominum, regemque ſalutat,
Et cum venali Cyane ſuccincta lagena.
Defenſor culpæ dicet mihi: fecimus et nos
Hæc juvenes. Eſto; deſiſti nempe, nec ultra
Foviſti errorem. Breve ſit quod turpiter audes.
Quædam cum prima reſecentur crimina barba.
Indulge veniam pueris. Damaſippus ad illos
Thermarum calices, inſcriptaque lintea vadit,

Maturus

Maturus bello Armeniæ, Syriæque tuendis
Amnibus, et Rheno, atque Iſtro. Præſtare Neronem
Securum valet hæc ætas. Mitte oſtia, Cæſar,
Mitte; ſed in magna legatum quære popina.
Invenies aliquo cum percuſſore jacentem,
Permiſtum nautis, aut furibus, aut fugitivis;
Inter carnifices et fabros ſandapilarum,
Et reſupinati ceſſantia tympana Galli.
Aequa ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec menſa remotior ulli.
Quid facias talem ſortitus, Pontice, ſervum?
Nempe in Lucanos, aut Tuſca ergaſtula mittas.
At vos, Trojugenæ, vobis ignoſcitis, et quæ
Turpia cerdoni, Voleſos Brutoſque decebunt.
Quid, ſi nunquam adeo fœdis adeoque pudendis
Utimur exemplis, ut non pejora ſuperſint?
Conſumptis opibus vocem, Damaſippe, locaſti
Sipario, clamoſum ageres ut Phaſma Catulli.
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Judice me, dignus vera cruce. Nec tamen ipſi
Ignoſcas populo: populi frons durior hujus,
Qui ſedet, et ſpectat triſcurria patriciorum:

Planipedes

Planipedes audit Fabios, ridere poteſt qui
Mamercorum alapas. Quanti ſua funera vendant,
Quid refert? Vendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant celſi Prætoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone.
Quid ſatius? Mortem ſic quiſquam exhorruit, ut ſit
Zelotypus Thymeles, ſtupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen: citharœdo principe, mimus
Nobilis: hæc ultra, quid erit niſi ludus? Et illic
Dedecus urbis habes. Nec mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce ſupina,
(Damnat enim tales habitus, et damnat et odit,)
Nec galea frontem abſcondit: movet ecce tridentem,
Poſtquam librata pendentia retia dextra
Nequicquam effudit, nudum ad ſpectacula vultum
Erigit, et tota fugit agnoſcendus arena.
Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum ſe
Porrigat, et longo jactetur ſpira galero.
Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere, cum Graccho juſſus pugnare ſecutor.
Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni;

Cujus

Cujus ſupplicio non debuit una parari
Simia, nec ſerpens unus, nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen; ſed cauſa facit rem
Diſſimilem: quippe ille Deis auctoribus ultor
Patris erat cæſi media inter pocula: ſed nec
Electræ jugulo ſe polluit, aut Spartani
Sanguine conjugii: nullis aconita propinquis
Miſcuit: in ſcena nunquam cantavit Oreſtes:
Troica non ſcripſit. Quid enim Virginius armis
Debuit ulciſci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam ſæva, crudaque tyrannide fecit?
Hæc opera, atque hæ ſunt generoſi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita ſaltu
Proſtitui, Graiæque apium meruiſſe coronæ.
Majorum effigies habeant inſignia vocis,
Ante pedes Domiti longum tu pone Thyeſtæ
Syrma, vel Antigones, ſeu perſonam Menalippes,
Et de marmoreo citharam ſuſpende coloſſo.
Quis, Catilina, tuis natalibus atque Cethegi
Inveniet quicquam ſublimius? Arma tamen vos
Nocturna, et flammas domibus templiſque paraſtis,
Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores,

Auſi

Auſi quod liceat tunica punire moleſta.
Sed vigilat Conſul, vexillaque veſtra coercet.
Hic novus Arpinas ignobilis, et modo Romæ,
Municipalis eques galeatum ponit ubique
Præſidium attonitis, et in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis et tituli, quantum non Leucade, quantum
Theſſaliæ campis Octavius abſtulit udo
Cædibus aſſiduis gladio. Sed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volſcorum in monte ſolebat
Poſcere mercedes alieno laſſus aratro;
Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret caſtra dolabra.
Hic tamen et Cimbros, et ſumma pericula rerum
Excipit, et ſolus trepidantem protegit urbem.
Atque ideo poſtquam ad Cimbros, ſtragemque volabant
Qui nunquam attigerant majora cadavera corvi,
Nobilis ornatur lauro collega ſecunda.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina. Pro totis legionibus hi tamen, et pro
Omnibus auxiliis, atque omni plebe Latina

Sufficiunt

Sufficiunt Diis infernis, Terræque parenti.
Pluris enim Decii, quam qui ſervantur ab illis.
Ancilla natus trabeam et diadema Quirini,
Et faſces meruit regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum clauſtra Tyrannis
Exulibus juvenes ipſius Conſulis, et quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mutius, et quæ
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad patres produxit crimina ſervus
Matronis lugendus: at illos verbera juſtis
Afficiunt pœnis, et legum prima ſecuris.
Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Aeacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas,
Quam te Therſitæ ſimilem producat Achilles.
Et tamen ut longe repetas, longeque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.
Majorum primus quiſquis fuit ille tuorum,
Aut paſtor fuit, aut illud quod dicere nolo.

SATYRA IX.

Praepoſteras Romanorum libidines inſectatur.

SCIRE velim quare toties mihi, Nævole, triſtis
Occurras fronte obducta, ceu Marſya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprenſus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſervo.
Non erat hac facie miſerabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem uſuram præſtare paratus
Circuit, et fatuos non invenit. Unde repente
Tot rugæ? Certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente facetus,
Et ſalibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contra. Vultus gravis, horrida ſiccæ
Silva comæ; nullus tota nitor in cute; qualem
Præſtabat calidi circumlita faſcia viſci;
Sed fruticante pilo neglecta, et ſquallida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo

Torret quarta dies, olimque domeſtica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas et gaudia: ſumit utrumque
Inde habitum facies: igitur flexiſſe videris
Propoſitum, et vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim (ut repeto) fanum Iſidis, et Ganymedem
Pacis, et advectæ ſecreta palatia matris,
Et Cererem (nam quo non proſtat fœmina templo?)
Notior Aufidio mœchus ſcelerare ſolebas,
Quodque taces, ipſos etiam inclinare maritos.
Utile et hoc multis vitæ genus: at mihi nullum
Inde operæ pretium. Pingues aliquando lacernas,
Munimenta togæ, duri craſſique coloris,
Et male percuſſas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum venæque ſecundæ.
Fata regunt homines. Fatum eſt et partibus illis,
Quas ſinus abſcondit. Nam ſi tibi ſidera ceſſant,
Nil faciet longi menſura incognita nervi;
Quamvis te nudum ſpumanti Virro labello
Viderit, et blandæ aſſiduæ denſæque tabellæ
Sollicitent. *αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίναιδος.*
Quod tamen ulterius monſtrum, quam mollis avarus?

Hæc

Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
Computat, atque cavet. Ponatur calculus, adsint
Cum tabula pueri: numera sestertia quinque
Omnibus in rebus; numerentur deinde labores.
An facile et pronum est agere intra viscera penem
Legitimum, atque illic hesternæ occurrere cœnæ?
Servus erit minus ille miser, qui foderit agrum,
Quam dominum. Sed tu sane tener, et puerum te,
Et pulchrum, et dignum cyatho cœloque putabas.
Vos humili assectæ, vos indulgebitis unquam
Cultori, jam nec morbo donare parati?
En cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Incipit; et strata positus longaque cathedra
Munera fœmineis tractas secreta calendis.
Dic, passer, cui tot montes, tot prædia servas
Appula, tot milvos intra tua pascua lassos?
Te Trifolinus ager fœcundis vitibus implet,
Suspectumque jugum Cumis, et Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia musto?
Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
Jugeribus paucis? Meliusne hic rusticus infans

Cum

Cum matre, et caſulis, et cum luſore catello
Cymbala pulſantis legatum fiet amici?
Improbus es, cum poſcis, ait; ſed penſio clamat,
Poſce: ſed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam ſolers evaſit Ulyſſes:
Alter emendus erit; namque hic non ſufficit; ambo
Paſcendi, quid agam bruma ſpirante? Quid, oro,
Quid dicam ſcapulis ſervorum menſe Decembri,
Et pedibus? Durate, atque expectate cicadas?
Verum ut diſſimules, ut mittas cætara, quanto
Metiris pretio, quod ni tibi deditus eſſem,
Devotuſque cliens, uxor tua virgo maneret?
Scis certe quibus iſta modis, quam ſæpe rogaris,
Et quæ pollicitus. Fugientem ſæpe puellam
Amplexu rapui; tabulas quoque ruperat, et jam
Signabat. Tota vix hanc ego nocte redemi,
Te plorante foris. Teſtis mihi lectulus, et tu,
Ad quem pervenit lecti ſonus, et dominæ vox.
Inſtabile, ac dirimi cœptum, et jam pene ſolutum
Conjugium in multis domibus ſervavit adulter.
Quo te circumagas? Quæ prima, aut ultima ponas?
Nullum ergo meritum eſt, ingrate ac perfide, nullum,

Quod

Quod tibi filiolus, vel filia naſcitur ex me?
Tollis enim, et libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri. Foribus ſuſpende coronas:
Jam pater es: dedimus quod famæ opponere poſſis.
Jura parentis habes; propter me ſcriberis hæres;
Legatum omne capis, necnon et dulce caducum.
Commoda præterea junguntur multa caducis,
Si numerum, ſi tres implevero. Juſta doloris
Nævole, cauſa tui: contra tamen ille quid affert?
Negligit, atque alium bipedem ſibi quærit aſellum.
Hæc ſoli commiſſa tibi celare memento,
Et tacitus noſtras intra te fige querelas,
Nam res mortifera eſt inimicus pumice lævis.
Qui modo ſecretum commiſerat, ardet, et odit;
Tanquam prodiderim quicquid ſcio. Sumere ferrum,
Fuſte aperire caput, candelam apponere valvis
Non dubitat. Nec contemnas, aut deſpicias, quod
His opibus nunquam cara eſt annona veneni.
Ergo occulta teges; ut curia Martis Athenis.
O Corydon, Corydon, ſecretum divitis ullum
Eſſe putas? Servi ut taceant, jumenta loquentur,
Et canis, et poſtes, et marmora: claude feneſtras,

Vela

Vela tegant rimas, junge oſtia, tollito lumen
E medio, clament omnes, prope nemo recumbat;
Quod tamen ad cantum galli facit ille ſecundi,
Proximus ante diem caupo ſciet, audiet et quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores. Quod enim dubitant componere crimen
In dominos, quoties rumoribus ulciſcuntur
Baltea? Nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem, et miſeram vinoſus inebriet aurem.
Illos ergo roges quicquid paulo ante petebas
A nobis. Taceant illi, ſed prodere malunt
Arcanum, quam ſubrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.
Vivendum recte, cum propter plurima, tum his
Præcipue cauſis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars peſſima ſervi.
Deterior tamen hic, qui liber non erit, illis
Quorum animas et farre ſuo cuſtodit, et ære.
Idcirco ut poſſim linguam contemnere ſervi,
Utile conſilium modo, ſed commune dediſti:
Nunc mihi quid ſuades poſt damnum temporis, et ſpes
Deceptas? Feſtinat enim decurrere velox

Floſculus

Floſculus anguſtæ miſeræque breviſſima vitæ
Portio; dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas
Poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.
Ne trepida: nunquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus et ſalvis his collibus. Undique ad illos
Conveniunt et carpentis, et navibus omnes,
Qui digito ſcalpunt uno caput. Altera major
Spes ſupereſt: tu tantum erucis imprime dentem.
Hæc exempla para felicibus; at mea Clotho
Et Lacheſis gaudent, ſi paſcitur inguine venter.
O parvi, noſtrique Lares, quos thure minuto,
Aut farre, et tenui ſoleo exornare corona,
Quando ego figam aliquid, quo ſit mihi tuta ſenectus
A tegete et baculo? Viginti millia fœnus,
Pignoribus poſitis, argenti vaſcula puri,
Sed quæ Fabricius cenſor notet, et duo fortes
De grege Mœſorum, qui me cervice locata
Securum jubeant clamoſo inſiſtere circo?
Sit mihi præterea curvus cælator, et alter,
Qui multas facies fingat cito; ſufficient hæc.
Quando ego pauper ero; votum miſerabile, nec ſpes

His ſaltem: nam cum pro me fortuna rogatur,
Affigit ceras illa de nave petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige ſurdo.

SATYRA

SATYRA X.

Diis committendum eſſe quid optes, cum ſaepe homines vota exaudita obruerint.

OMNIBUS in terris, quæ ſunt a Gadibus uſque
Auroram, et Gangem, pauci dignoſcere poſſunt
Vera bona, atque illis multum diverſa, remota
Erroris nebula: quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatus non pœniteat, votique peracti?
Evertere domos totas optantibus ipſis
Dii faciles. Nocitura toga, nocitura petuntur
Militia. Torrens dicendi copia multis,
Et ſua mortifera eſt facundia. Viribus ille
Confiſus periit, admirandiſque lacertis.
Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strangulat, et cuncta exuperans patrimonia cenſus,
Quanto delphinis balæna Britannica major.
Temporibus diris igitur, juſſuque Neronis
Longinum, et magnos Senecæ prædivitis hortos

Clauſit, et egregias Lateranorum obſidet ædes
Tota cohors. Rarus venit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium, contumque timebis;
Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima fere vota, et cunctis notiſſima templis,
Divitiæ ut creſcant, ut opes; ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus. Tunc illa time, cum pocula ſumes
Gemmata, et lato Setinum ardebit in auro.
Jamne igitur laudas, quod de ſapientibus alter
Ridebat, quoties a limine moverat unum
Protuleratque pedem: flebat contrarius alter?
Sed facilis rigidi cuivis cenſura cachinni.
Mirandum eſt, unde ille oculis ſuffecerit humor.
Perpetuo riſu pulmonem agitare ſolebat
Democritus, quanquam non eſſent urbibus illis
Prætexta, et trabeæ, faſces, lectica, tribunal.
Quid ſi vidiſſet prætorem in curribus altis
Extantem, et medio ſublimem in pulvere circi
In tunica Jovis, et pictæ Sarrana ferentem

Ex

Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto cervix non ſufficit ulla?
Quippe tenet ſudans hanc publicus, et ſibi conſul
Ne placeat, curru ſervus portatur eodem.
Da nunc et volucrem, ſceptro quæ ſurgit eburno;
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, et niveos ad fræna Quirites,
Defoſſa in loculis quos ſportula fecit amicos.
Tunc quoque materiam riſus invenit ad omnes
Occurſus hominum, cujus prudentia monſtrat
Summos poſſe viros, et magna exempla daturos
Vervecum in patria, craſſoque ſub aere naſci.
Ridebat curas, necnon et gaudia vulgi;
Interdum et lacrymas, cum fortunæ ipſe minaci
Mandaret laqueum, mediumque oſtenderet unguem.
Ergo ſupervacua hæc aut pernicioſa petuntur,
Propter quæ fas eſt genua incerare Deorum.
Quoſdam præcipitat ſubjecta potentia magnæ
Invidiæ, mergit longa, atque inſignis honorum
Pagina; deſcendunt ſtatuæ, reſtemque ſequuntur.
Ipſas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, et immeritis franguntur crura caballis.

Jam

Jam ſtridunt ignes, jam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput, et crepat ingens
Sejanus: deinde ex facie toto orbe ſecunda
Fiunt urceoli, pelves, ſartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum
Cretatumque bovem; Sejanus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes: Quæ labra? Quis illi
Vultus erat? Nunquam, ſi quid mihi credis, amavi
Hunc hominem: ſed quo cecidit ſub crimine? Quiſnam
Delator? Quibus indiciis? Quo teſte probavit?
Nil horum. Verboſa et grandis epiſtola venit
A Capreis: bene habet, nil plus interrogo. Sed quid
Turba Remi? Sequitur fortunam, ut ſemper, et odit
Damnatos: idem populus, ſi Nurſcia Tuſco
Faviſſet, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis; hac ipſa Sejanum diceret hora
Auguſtum. Jam pridem, ex quo ſuffragia nulli
Vendimus, effugit curas. Nam qui dabat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atque duas tantum res anxius optat,
Panem, et Circenſes. Perituros audio multos:
Nil dubium: magna eſt fornacula: pallidulus mi
Brutidius

Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.
Quam timeo, victus ne pœnas exigat Ajax,
Ut male defenſus! Curramus præcipites, et
Dum jacet in ripa, calcemus Cæſaris hoſtem.
Sed videant ſervi, ne quis neget, et pavidum in jus
Cervice aſtricta dominum trahat. Hi ſermones
Tunc de Sejano: ſecreta hæc murmura vulgi
Viſne ſalutari ſicut Sejanus? Habere
Tantumdem? Atque illi ſellas donare curules?
Illum exercitibus præponere? Tutor haberi
Principis, Auguſta Caprearum in rupe ſedentis
Cum grege Chaldæo? Vis certe pila, cohortes,
Egregios equites, et caſtra domeſtica. Quidni
Hæc cupias? Et qui nolunt occidere quemquam,
Poſſe volunt. Sed quæ præclara, et proſpera tanti,
Ut rebus lætis par ſit menſura malorum?
Hujus qui trahitur prætextam ſumere mavis;
An Fidenarum, Gabiorumque eſſe poteſtas?
Et de menſura jus dicere? Vaſa minora
Frangere pannoſus vacuis Aedilis Ulubris?
Ergo quid optandum foret, ignoraſſe fateris
Sejanum. Nam qui nimios optabat honores,

Et

Et nimias poſcebat opes, numeroſa parabat
Excelſæ turris tabulata, unde altior eſſet
Caſus, et impulſæ præceps immane ruinæ.
Quid Craſſos, quid Pompeios evertit, et illum,
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris ſine cæde et vulnere pauci
Deſcendunt reges, et ſicca morte Tyranni.
Eloquium ac famam Demoſthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, et totis Quinquatribus optat,
Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam,
Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ.
Eloquio ſed uterque perit orator. Utrumque
Largus et exundans letho dedit ingenii fons.
Ingenio manus eſt et cervix cæſa; nec unquam
Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.
O fortunatam natam me Conſule Romam.
Antoni gladios potuit contemnere, ſi ſic
Omnia dixiſſet. Ridenda poemata malo,
Quam te conſpicuæ divina Philippica famæ,
Volveris a prima quæ proxima. Sævus et illum

Exitus

Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, et pleni moderantem fræna theatri.
Diis ille adverſis genitus, fatoque ſiniſtro,
Quem pater ardentis maſſæ fuligine lippus
A carbone, et forcipibus, gladioſque parante
Incude, ac luteo Vulcano ad rhetora miſit.
Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
Lorica, et fracta de caſſide buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victæque triremis
Apluſtre, et ſummo triſtis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur: ad hæc ſe
Romanus, Graiuſque ac Barbarus induperator
Erexit; cauſas diſcriminis atque laboris
Inde habuit. Tanto major famæ ſitis eſt, quam
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipſam,
Præmia ſi tollas? Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, et laudis, titulique cupido
Hæſuri ſaxis cinerum cuſtodibus; ad quæ
Diſcutienda valent ſterilis mala robora ficus:
Quandoquidem data ſunt ipſis quoque fata ſepulcris.
Expende Annibalem: quot libras in duce ſummo
Invenies? Hic eſt, quem non capit Africa Mauro

Perfuſa Oceano, Niloque admota tepenti.
Rurſus ad Aethiopum populos, alioſque elephantos
Additur imperiis Hiſpania: Pyrenæum
Tranſilit. Oppoſuit natura Alpemque, nivemque:
Diducit ſcopulos, et montem rumpit aceto.
Jam tenet Italiam: tamen ultra pergere tendit.
Actum, inquit, nihil eſt, ni Pœno milite portas
Frangimus, et media vexillum pono Suburra.
O qualis facies, et quali digna tabella,
Cum Gætula ducem portaret bellua luſcum!
Exitus ergo quis eſt? O gloria! Vincitur idem
Nempe, et in exilium præceps fugit, atque ibi magnus
Miranduſque cliens ſedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miſcuit olim,
Non gladii, non ſaxa dabunt, non tela, ſed ille
Cannarum vindex, ac tanti ſanguinis ultor
Annulus. I, demens, et ſævas curre per Alpes,
Ut pueris placeas, et declamatio fias.
Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis:
Aeſtuat infelix anguſto limite mundi,
Ut Gyaræ clauſus ſcopulis, parvaque Seripho.

Cum

Cum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors ſola fatetur,
Quantula ſint hominum corpuſcula. Creditur olim
Velificatus Athos, et quicquid Græcia mendax
Audet in hiſtoria; cum ſtratum claſſibus iiſdem,
Suppoſitumque rotis ſolidum mare. Credimus altos
Defeciſſe amnes, epotaque flumina Medo
Prandente, et madidis cantat quæ Soſtratus alis.
Ille tamen qualis rediit Salamine relicta,
In Corum atque Eurum ſolitus ſævire flagellis
Barbarus, Aeolio nunquam hoc in carcere paſſos,
Ipſum compedibus qui vinxerat Ennoſigæum?
Mitius id ſane, quod non et ſtigmate dignum
Credidit: huic quiſquam vellet ſervire Deorum?
Sed qualis rediit? Nempe una nave cruentis
Fluctibus, ac tarda per denſa cadavera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.
Da ſpatium vitæ, multos da Jupiter annos:
Hoc recto vultu, ſolum hoc et pallidus optas.
Sed quam continuis et quantis longa ſenectus
Plena malis! Deformem, et tetrum ante omnia vultum,
Diſſimilemque ſui, deformem pro cute pellem,

Pendenteſque genas, et tales aſpice rugas,
Quales umbriferos ubi pandit Tabraca ſaltus,
In vetula ſcalpit jam mater ſimia bucca.
Plurima ſunt juvenum diſcrimina, pulcrior ille
Hoc, atque ille alio: multum hic robuſtior illo.
Una ſenum facies, cum voce trementia membra,
Et jam læve caput, madidique infantia naſi.
Frangendus miſero gingiva panis inermi.
Uſque adeo gravis uxori, natiſque, ſibique,
Ut captatori moveat faſtidia Coſſo.
Non eadem vini, atque cibi, torpente palato,
Gaudia. Nam coitus jam longa oblivio: vel ſi
Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus,
Et quamvis tota palpetur nocte, jacebit.
Anne aliquid ſperare poteſt hæc inguinis ægri
Canities? Quid, quod merito ſuſpecta libido eſt,
Quæ Venerem affectat ſine viribus. Aſpice partis
Nunc damnum alterius. Nam quæ cantante voluptas,
Sit licet eximius citharœdus, ſitve Seleucus,
Et quibus aurata mos eſt fulgere lacerna?
Quid refert magni ſedeat qua parte theatri,

Qui

Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
Concentus? Clamore opus eſt, ut ſentiat auris,
Quem dicat veniſſe puer, quot nuntiet horas.
Præterea minimus gelido jam corpore ſanguis
Febre calet ſola: circumſilit agmine facto
Morborum omne genus, quorum ſi nomina quæras,
Promptius expediam, quot amaverit Hippia mœchos;
Quot Themiſon ægros autumno occiderit uno;
Quot Baſilus ſocios, quot circumſcripſerit Hirrus
Pupillos: quot longa viros exſorbeat uno
Maura die, quot diſcipulos inclinet Hamillus.
Percurram citius, quot villas poſſideat nunc,
Quo tondente gravis juveni mihi barba ſonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis; ambos
Perdidit ille oculos, et luſcis invidet. Hujus
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.
Ipſe ad conſpectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
Membrorum damno major dementia, quæ nec
Nomina ſervorum, nec vultum agnoſcit amici,
Cum quo præterita cœnavit nocte, nec illos,

Quos genuit, quos eduxit. Nam codice ſævo
Hæredes vetat eſſe ſuos: bona tota feruntur
Ad Phialen. Tantum artificis valet halitus oris,
Quod ſteterat multis in carcere fornicis annis.
Ut vigeant ſenſus animi, ducenda tamen ſunt
Funera natorum, rogus aſpiciendus amatæ
Conjugis, et fratris, plenæque ſororibus urnæ.
Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata
Semper clade domus multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore, et nigra veſte ſeneſcant.
Rex Pylius (magno ſi quicquam credis Homero)
Exemplum vitæ fuit a cornice ſecundæ.
Felix nimirum, qui tot per ſæcula mortem
Diſtulit, atque ſuos jam dextra computat annos,
Quique novum toties muſtum bibit: oro, parumper
Attendas, quantum de legibus ipſe queratur
Fatorum, et nimio de ſtamine, cum videt acris
Antilochi barbam ardentem: nam quærit ab omni
Quiſquis adeſt ſocio, cur hæc in tempora duret;
Quod facinus dignum tam longo admiſerit ævo.
Hæc eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.

Incolumi

Incolumi Troja Priamus veniſſet ad umbras
Aſſaraci magnis ſolemnibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
Caſſandra inciperet, ſciſſaque Polyxena palla:
Si foret extinctus diverſo tempore, quo jam
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? Omnia vidit
Everſa, et flammis Aſiam ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus poſita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram ſummi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue et miſerabile collum
Præbet, ab ingrato jam faſtiditus aratro.
Exitus ille utcumque hominis: ſed torva canino
Latravit rictu, quæ poſt hunc vixerat uxor.
Feſtino ad noſtros, et regem tranſeo Ponti,
Et Crœſum, quem vox juſti facunda Solonis
Reſpicere ad longæ juſſit ſpatia ultima vitæ.
Exilium, et carcer Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victa Carthagine panis,
Hinc cauſas habuere. Quid illo cive tuliſſet
Natura in terris, quid Roma beatius unquam,

Si circumducto captivorum agmine, et omni
Bellorum pompa, animam exhalaſſet opimam,
Cum de Teutonico vellet deſcendere curru?
Provida Pompeio dederat Campania febres
Optandas: ſed multæ urbes, et publica vota
Vicerunt. Igitur fortuna ipſius, et urbis
Servatum victo caput abſtulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac pœna caruit, ceciditque Cethegus
Integer, et jacuit Catilina cadavere toto.
Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater
Uſque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? Pulcra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipſa habuit. Cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atque ſuam Rutilæ dare. Filius autem
Corporis egregii miſeros trepidoſque parentes
Semper habet. Rara eſt adeo concordia formæ
Atque pudicitiæ. Sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas:
Præterea caſtum ingenium, vultumque modeſtum
Sanguine ferventem tribuat natura benigna

Larga

Larga manu: (quid enim puero conferre poteſt plus
Cuſtode, et cura natura potentior omni?)
Non licet eſſe viros: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipſos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia. Nullus ephebum
Deformem ſæva caſtravit in arce tyrannus:
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumoſum, atque utero pariter, gibboque tumentem.
I nunc, et juvenis ſpecie lætare tui, quem
Majora expectant diſcrimina. Fiet adulter
Publicus, et pœnas metuet quaſcumque maritus
Exigit iratus: nec erit felicior aſtro
Martis, ut in laqueos nunquam incidat. Exigit autem
Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori
Conceſſit. Necat hic ferro, ſecat ille cruentis
Verberibus, quoſdam mœchos et mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
Matronæ. Mox cum dederit Servilia nummos,
Fiet et illius quam non amat: exuet omnem
Corporis ornatum. Quid enim ulla negaverit udis
Inguinibus, ſive eſt hæc Hippia, ſive Catulla?
Deterior totos habet illic fœmina mores.

Sed caſto quid forma nocet? Quid profuit olim
Hippolyto grave propoſitum? Quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc, ſeu faſtidita repulſa:
Nec Sthenobœa minus quam Creſſa excanduit, et ſe
Concuſſere ambæ. Mulier fæviſſima tunc eſt,
Cum ſtimulos odio pudor admovet. Elige quidnam
Suadendum eſſe putes, cui nubere Cæſaris uxor
Deſtinat. Optimus hic et formoſiſſimus idem
Gentis patriciæ rapitur miſer extinguendus
Meſſalinæ oculis. Dudum ſedet illa parato
Flameolo: Tyriuſque palam genialis in hortis
Sternitur, et ritu decies centena dabuntur
Antiquo: veniet cum ſignatoribus auſpex.
Hæc tu ſecreta, et paucis commiſſa putabas?
Non niſi legitime vult nubere. Quid placeat, dic:
Ni parere velis, pereundum eſt ante lucernas.
Si ſcelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
Nota urbi, et populo, contingat Principis aures.
Dedecus ille domus ſciet ultimus. Interea tu
Obſequere imperio, ſi tanti eſt vita dierum
Paucorum. Quicquid levius, meliuſque putaris,
Præbenda eſt gladio pulcra hæc et candida cervix.

Nil

Nil ergo optabunt homines? Si conſilium vis,
Permittes ipſis expendere Numinibus, quid
Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris.
Nam pro jucundis aptiſſima quæque dabunt Dii.
Carior eſt illis homo, quam ſibi. Nos animorum
Impulſu, et cæca magnaque cupidine ducti,
Conjugium petimus, partumque uxoris: at illis
Notum, qui pueri, qualiſque futura ſit uxor.
Ut tamen et poſcas aliquid, voveaſque ſacellis
Exta, et candiduli divina tomacula porci;
Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum, et mortis terrore carentem;
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoſcumque labores;
Neſciat iraſci, cupiat nihil; et potiores
Herculis ærumnas credat, ſævoſque labores,
Et Venere et cœnis, et plumis Sardanapali.
Monſtro quod ipſe tibi poſſis dare; ſemita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
Nullum numen habes, ſi ſit prudentia: ſed te
Nos facimus, Fortuna, Deam, cœloque locamus.

SATYRA XI.

Invitato ad coenam Perſico, frugalitatem laudat, eos perſtringens qui facultatum ſuarum modulo ſumptus ſuos non metiuntur.

ATTICUS eximie ſi cœnat, lautus habetur:
Si Rutilus, demens: quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? Omnis
Convictus, thermæ, ſtationes, omne theatrum
De Rutilo. Nam dum valida, ac juvenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardens ſanguine, fertur
Non cogente quidem, ſed nec prohibente Tribuno
Scripturus leges, et regia verba laniſtæ.
Multos porro vides, quos ſæpe eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet expectare macelli,
Et quibus in ſolo vivendi cauſa palato eſt.
Egregius cœnat meliuſque miſerrimus horum,
Et cito caſurus jam perlucente ruina.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obſtantibus: interius ſi

Attendas,

Attendas, magis illa juvant quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile eſt perituram arceſſere ſummam
Lancibus oppoſitis, vel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire guloſum
Fictile: ſic veniunt ad miſcellanea ludi.
Refert ergo quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria eſt, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, et a cenſu famam trahit. Illum ego jure
Deſpiciam, qui ſcit quanto ſublimior Atlas
Omnibus in Libya ſit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata diſtet ab arca
Sacculus. E cœlo deſcendit, γνῶθι σεαυτόν,
Figendum et memori tractandum pectore, ſive
Conjugium quæras, vel ſacri in parte Senatus
Eſſe velis. Nec enim loricam poſcit Achillis
Therſites, in qua ſe traducebat Ulyſſes
Ancipitem. Seu tu magno diſcrimine cauſam
Protegere affectas, te conſule, dic tibi quis ſis:
Orator vehemens, an Curtius, an Matho. Buccæ
Noſcenda eſt menſura tuæ; ſpectandaque rebus
In ſummis, minimiſque; etiam cum piſcis emetur.
Nec mullum cupias, cum ſit tibi gobio tantum

In loculis: quis enim te, deficiente crumena,
Et creſcente gula, manet exitus; ære paterno,
Ac rebus merſis in ventrem, fœnoris, atque
Argenti gravis, et pecorum, agrorumque capacem?
Talibus a dominis poſt cuncta noviſſimus exit
Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, ſed morte magis metuenda ſenectus.
Hi plerumque gradus; conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis conſumitur. Inde ubi paulum
Neſcio quid ſupereſt, et pallet fœnoris auctor,
Qui vertere ſolum, Baias, et ad Oſtia currunt.
Cedere namque foro jam non tibi deterius, quam
Eſquilias a ferventi migrare Suburra.
Ille dolor ſolus patriam fugientibus, illa
Mœſtitia eſt, caruiſſe anno Circenſibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta; morantur
Pauci ridiculum, et fugientem ex urbe pudorem.
Experiere hodie numquid pulcherrima dictu,
Perſice, non præſtem vita, nec moribus, et re;
Sed laudem ſiliquas occultus ganeo, pultes
Coram aliis dictem puero, ſed in aure placentas.

Nam,

Nam, cum ſis conviva mihi promiſſus, habebis
Evandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
Hoſpes, et ipſe tamen contingens ſanguine cœlum;
Alter aquis, alter flammis ad ſidera miſſus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguiſſimus agro
Hœdulus, et toto grege mollior, inſcius herbæ,
Necdum auſus virgas humilis mordere ſalicti,
Qui plus lactis habet quam ſanguinis; et montani
Aſparagi, poſito quos legit villica fuſo.
Grandia præterea, tortoque calentia fœno
Ova adſunt ipſis cum matribus, et ſervatæ
Parte anni, quales fuerant in vitibus uvæ:
Signinum Syriumque pyrum: de corbibus iiſdem
Aemula Picenis, et odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, ſiccatum frigore poſtquam
Autumnum, et crudi poſuere pericula ſucci.
Hæc olim noſtri jam luxurioſa ſenatus
Cœna fuit. Curius parvo quæ legerat horto,
Ipſe focis brevibus ponebat oluſcula, quæ nunc
Squallidus in magna faſtidit compede foſſor,
Qui meminit, calidæ ſapiat quid vulva popinæ.

Sicci

Sicci terga ſuis rara pendentia crate
Moris erat quondam feſtis ſervare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente nova, ſi quam dabat hoſtia, carne.
Cognatorum aliquis titulo ter Conſulis, atque
Caſtrorum imperiis, et Dictatoris honore
Functus, ad has epulas ſolito maturius ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Cum tremerent autem Fabios, durumque Catonem,
Et Scauros, et Fabricios, poſtremo ſeveros
Cenſoris mores etiam collega timeret:
Nemo inter curas, et feria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu teſtudo nataret,
Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum:
Sed nudo latere, et parvis frons ærea lectis
Vile coronati caput oſtendebat aſelli,
Ad quod laſcivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque ſupellex.
Tunc rudis, et Graias mirari neſcius artes,
Urbibus everſis, prædarum in parte reperta,
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, cælataque caſſis

Romuleæ ſimulacra feræ manſueſcere juſſæ
Imperii fato, et geminos ſub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis et haſta,
Pendentiſque Dei perituro oſtenderet hoſti.
Argenti quod erat, ſolis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tuſco farrata catino
Omnia tunc; quibus invideas, ſi lividulus ſis.
Templorum quoque majeſtas præſentior, et vox
Nocte fere media, mediamque audita per urbem,
Littore ab Oceani Gallis venientibus, et Diis
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latiis curam præſtare ſolebat
Fictilis, et nullo violatus Jupiter auro.
Illa domi natas, noſtraque ex arbore menſas
Tempora viderunt; hos lignum ſtabat in uſus,
Annoſam ſi forte nucem dejecerat Eurus.
At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama ſapit; putere videntur
Unguenta, atque roſæ, latos niſi ſuſtinet orbes
Grande ebur, et magno ſublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, et Mauro obſcurior Indus,

Et

Et quos depoſuit Nabathæo bellua ſaltu,
Jam nimios, capitique graves. Hinc ſurgit orexis,
Hinc ſtomacho bilis. Nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo ſuperbum
Convivam caveo, qui me ſibi comparat, et res
Deſpicit exiguas; adeo nulla uncia nobis
Eſt eboris, nec teſſellæ, nec calculus ex hac
Materia: quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea: non tamen his ulla unquam obſonia fiunt
Rancidula; haud ideo pejor gallina ſecatur.
Sed nec ſtructor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, et pygargus,
Et Scythicæ volucres, et Phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautiſſima ferro
Cæditur, et tota ſonat ulmea cœna Suburra.
Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus Afræ
Novit avis noſter tirunculus, ac rudis omni
Tempore, et exiguæ fruſtis imbutus ofellæ.
Plebeios calices, et paucis aſſibus emptos
Porriget incultus puer, atque a frigore tutus;
Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus

Quiſquam erit, et magno. Cum poſces, poſce Latine.
Idem habitus cunctis, tonſi, erectique capilli;
Atque hodie tantum propter convivia pexi.
Paſtoris duri eſt hic filius, ille bubulci:
Suſpirat longo non viſam tempore matrem,
Et caſulam, et notos triſtis deſiderat hœdos:
Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris,
Quales eſſe decet, quos ardens purpura veſtit.
Nec pugillares defert in balnea raucus
Teſticulos, nec vellendas jam præbuit alas:
Craſſa nec oppoſito pavidus tegit inguina gutto.
Hic tibi vina dabit diffuſa in montibus illis,
A quibus ipſe venit, quorum ſub vertice luſit:
Namque una atque eadem vini patria, atque miniſtri.
Forſitan expectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plauſuque probatæ
Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris languentis, et acres
Divitis urticæ. Major tamen iſta voluptas
Alterius ſexus: magis ille extenditur, et mox
Auribus atque oculis concepta urina movetur.
Non capit has nugas humilis domus: audiat ille

Teſtarum

Teſtarum crepitus cum verbis, nudum olido ſtans
Fornice mancipium quibus abſtinet: ille fruatur
Vocibus obſcœnis, omnique libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem.
Namque ibi fortunæ veniam damus. Alea turpis,
Turpe et adulterium mediocribus: hæc eadem illi
Omnia cum faciant, hilares nitidique vocantur.
Noſtra dabunt alios hodie convivia ludos.
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert, tales verſus qua voce legantur?
Sed nunc dilatis averte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam ceſſare diem: non fœnoris ulla
Mentio, nec prima ſi luce egreſſa reverti
Nocte ſolet, tacito bilem tibi contrahat uxor,
Humida ſuſpectis referens multitia rugis,
Vexataſque comas, et vultum auremque calentem.
Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen.
Pone domum, et ſervos, et quicquid frangitur illis,
Aut perit: ingratos ante omnia pone ſodales.
Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ

Idæum

Idæum ſolenne colunt, ſimiliſque triumpho
Prædo caballorum prætor ſedet: ac mihi pace
Immenſæ nimiæque licet ſi dicere plebis,
Totam hodie Romam Circus capit; et fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
Nam ſi deficeret, mœſtam attonitamque videres
Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
Conſulibus. Spectent juvenes, quos clamor, et audax
Sponſio, quos cultæ decet aſſediſſe puellæ.
Spectent hoc nuptæ, juxta recubante marito,
Quod pudeat narraſſe aliquem præſentibus ipſis.
Noſtra bibat vernum contracta cuticula ſolem,
Effugiatque togam. Jam nunc in balnea ſalva
Fronte licet vadas, quanquam ſolida hora ſuperſit
Ad ſextam. Facere hoc non poſſis quinque diebus
Continuis, quia ſunt talis quoque tædia vitæ
Magna. Voluptates commendat rarior uſus.

SATYRA XII.

Catullum, qui naufragium evaſerat, incolumem gaudet; carptis ex ea occaſione ſordidis heredipetarum artibus.

NATALI, Corvine, die mihi dulcior hæc lux,
Qua feſtus promiſſa deis animalia ceſpes
Expectat; niveam Reginæ cædimus agnam:
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura;
Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem,
Tarpeio ſervata Jovi, frontemque coruſcat:
Quippe ferox vitulus templis maturus et aræ,
Spargenduſque mero, quem jam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat naſcenti robora cornu.
Si res ampla domi, ſimiliſque affectibus eſſet,
Pinguior Hiſpulla traheretur taurus, et ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba;
Læta ſed oſtendens Clitumni paſcua ſanguis
Iret, et a grandi cervix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque paſſi

Nuper,

Nuper, et incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam præter pelagi caſus, et fulguris ictum
Evaſi, denſæ cœlum abſcondere tenebræ
Nube una, ſubituſque antemnas impulit ignis,
Cum ſe quiſque illo percuſſum crederet, et mox
Attonitus nullum conferri poſſe putaret
Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
Talia, tam graviter, ſiquando poetica ſurgit
Tempeſtas. Genus ecce aliud diſcriminis; audi,
Et miſerere iterum, quanquam ſint cætera ſortis
Ejuſdem; pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votiva teſtantur fana tabella
Plurima. Pictores quis neſcit ab Iſide paſci?
Accidit et noſtro ſimilis fortuna Catullo,
Cum plenus fluctu medius foret alveus, et jam
Alternum puppis latus evertentibus undis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem; decidere jactu
Cœpit cum ventis, imitatus caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens evadere damno
Teſticulorum: adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea ſunt, dicebat, cuncta, Catullus,

Præci-

Præcipitare volens etiam pulcherrima, veſtem
Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam,
Atque alias, quarum generoſi graminis ipſum
Infecit natura pecus, ſed et egregius fons
Viribus occultis, et Bæticus adjuvat aer.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratera capacem,
Et dignum ſitiente Pholo, vel conjuge Fuſci.
Adde et baſcaudas, et mille eſcaria, multum
Cælati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebuſque ſalutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cæci propter patrimonia vivunt.
Jactatur rerum utilium pars maxima; ſed nec
Damna levant. Tunc adverſis urgentibus, illuc
Recidit, ut malum ferro ſummitteret, ac ſe
Explicat anguſtum, diſcriminis ultima quando
Præſidia afferimus, navem factura minorem.
I nunc, et ventis animam committe dolato
Confiſus ligno, digitis a morte remotus
Quatuor, ac ſeptem, ſi ſit latiſſima teda.

Mox cum reticulis, et pane, et ventre lagenæ,
Aſpice ſumendas in tempeſtate ſecures.
Sed poſtquam jacuit planum mare, tempora poſtquam
Proſpera vectoris, fatumque valentius Euro,
Et pelago, poſtquam Parcæ meliora benigna
Penſa manu ducunt hilares, et ſtaminis albi
Lanificæ; modica non multo fortior aura
Ventus adeſt; inopi miſerabilis arte cucurrit
Veſtibus extenſis, et quod ſuperaverat unum,
Velo prora ſuo: jam deficientibus Auſtris,
Spes vitæ cum ſole redit. Tum gratus Iulo,
Atqūe novercali ſedes prælata Lavino,
Conſpicitur ſublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile ſumen,
Et nunquam viſis triginta clara mamillis.
Tandem intrat poſitas incluſa per æquora moles,
Tyrrhenamque Pharon; porrectaque brachia rurſum,
Quæ pelago occurrunt medio, longeque relinquunt
Italiam. Non ſic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit: ſed trunca puppe magiſter
Interiora petit Baianæ pervia cymbæ
Tuti ſtagna ſinus. Gaudent ibi vertice raſo

Garrula

Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Ite igitur, pueri, linguis animiſque faventes,
Sertaque delubris, et farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos, glebamque virentem.
Jam ſequar; et ſacro, quod præſtat, rite peracto
Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
Accipiunt fragili ſimulacra nitentia cera.
Hic noſtrum placabo Jovem, Laribuſque paternis
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.
Cuncta nitent; longos erexit janua ramos;
Et matutinis operitur feſta lucernis.
Nec ſuſpecta tibi ſint hæc, Corvine: Catullus,
Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet hæredes. Libet expectare, quis ægram
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili. Verum hæc nimia eſt impenſa: coturnix
Nulla unquam pro patre cadet. Sentire calorem
Si cœpit locuples Gallita et Paccius orbi,
Legitime fixis veſtitur tota tabellis
Porticus. Exiſtunt qui promittant hecatomben.
Quatenus hic non ſunt nec venales elephanti,
Nec Latio, aut uſquam noſtro ſub ſidere talis

Bellua concipitur: ſed furva gente petita,
Arboribus Rutulis, et Turni paſcitur agro
Cæſaris armentum nulli ſervire paratum
Privato: ſiquidem Tyrio parere ſolebant
Hannibali, et noſtris ducibus, regique Moloſſo:
Horum majores, et dorſo ferre cohortes,
Partem aliquam belli, et euntem in prœlia turrim.
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Iſtrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante Lares Gallitæ victima ſacra,
Tantis digna Deis, et captatoribus horum.
Alter enim, ſi concedas mactare, vovebit
De grege ſervorum magna, et pulcherrima quæque
Corpora; vel pueris, et frontibus ancillarum
Imponet vittas: et ſi qua eſt nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etſi
Non ſperat tragicæ furtiva piacula cervæ.
Laudo meum civem, nec comparo teſtamento
Mille rates: nam ſi Libitinam evaſerit æger,
Delebit tabulas incluſus carcere naſſæ,
Poſt meritum ſane mirandum; atque omnia ſoli
Forſan Pacuvio breviter dabit. Ille ſuperbus

Incedet

Incedet victis rivalibus. Ergo vides, quam
Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.
Vivat Pacuvius quæso, vel Neſtora totum:
Poſſideat quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet: nec amet quemquam, nec ametur ab ullo.

SATYRA

SATYRA XIII.

Calvinum depoſiti negati jactura moeſtum ſolatur; docetque nocentes nunquam impune peccare, cum ſurdo foedae conſcientiae flagello caedantur.

EXEMPLO quodcumque malo committitur, ipſi
Diſplicet auctori. Prima eſt hæc ultio, quod ſe
Judice nemo nocens abſolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci Prætoris vicerit urna.
Quid ſentire putas omnes, Calvine, recenti
De ſcelere, et fidei violatæ crimine? Sed nec
Tam tenuis cenſus tibi contigit, ut mediocris
Jacturæ te mergat onus: nec rara videmus
Quæ pateris. Caſus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, et e medio Fortunæ ductus acervo.
Ponamus nimios gemitus. Flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere major.
Tu quamvis leviùm minimam exiguamque malorum
Particulam vix ferre potes ſpumantibus ardens
Viſceribus, ſacrum tibi quod non reddat amicus
Depoſitum.

Depoſitum. Stupet hæc, qui jam poſt terga reliquit
Sexaginta annos Fonteio Conſule natus?
An nihil in melius tot rerum proficis uſu?
Magna quidem, ſacris quæ dat præcepta libellis,
Victrix fortunæ ſapientia. Dicimus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare jugum vita didicere magiſtra.
Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, et partos gladio vel pyxide nummos?
Rari quippe boni: numero vix ſunt totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.
Nona ætas agitur, pejoraque ſæcula ferri
Temporibus; quorum ſceleri non invenit ipſa
Nomen, et a nullo poſuit natura metallo.
Nos hominum Divumque fidem clamore ciemus,
Quanto Feſſidium laudat vocalis agentem
Sportula. Dic ſenior bulla digniſſime, neſcis
Quem tua ſimplicitas riſum vulgo moveat, cum
Exigis a quoquam ne pejeret, et putet ullis
Eſſe aliquod Numen templis, aræque rubenti?
Quondam hoc Indigenæ vivebant more, prius quam

Sumeret

Sumeret agreſtem poſito diademate falcem
Saturnus fugiens: tunc cum virgüncula Juno,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.
Nulla ſuper nubes convivia Cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, formoſa nec Herculis uxor
Ad cyathos, et jam ſiccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.
Prandebat ſibi quiſque Deus, nec turba Deorum
Talis, ut eſt hodie; contentaque ſidera paucis
Numinibus miſerum urgebant Atlanta minori
Pondere. Nondum aliquis ſortitus triſte profundi
Imperium, aut Sicula torvus cum conjuge Pluton.
Nec rota, nec Furiæ, nec ſaxum, aut vulturis atri
Pœna; ſed infernis hilares ſine regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas, et morte piandum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat; et ſi
Barbato cuicumque puer; licet ipſe videret
Plura domi fraga, et majores glandis acervos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,
Primaque par adeo ſacræ lanugo ſenectæ.
Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus,

Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigioſa fides, et Tuſcis digna libellis,
Quæque coronata luſtrari debeat agna.
Egregium ſanctumque virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, vel mirandis ſub aratro
Piſcibus inventis, et fœtæ comparo mulæ;
Sollicitus tanquam lapides effuderit imber,
Examenque apium longa conſederit uva
Culmine delubri, tanquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris, et lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris ſeſtertia fraude
Sacrilega. Quid ſi bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo: majorem tertius illa
Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
Tam facile et pronum eſt Superos contemnere teſtes,
Si mortalis idem nemo ſciat. Aſpice quanta
Voce neget; quæ ſit ficti conſtantia vultus.
Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat,
Et Martis frameam, et Cirrhæi ſpicula vatis;
Per calamos venatricis pharetramque puellæ.
Perque tuum pater Aegei Neptune tridentem.
Addit et Herculeos arcus, haſtamque Minervæ,

Quicquid

Quicquid habent telorum armamentaria cœli.
Si vero et pater eſt, comedam, inquit, flebile nati
Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto.
Sunt qui in Fortunæ jam caſibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Natura volvente vices et lucis, et anni;
Atque ideo intrepidi quæcumque altaria tangunt.
Eſt alius metuens ne crimen pœna ſequatur.
Hic putat eſſe Deos, et pejerat, atque ita ſecum;
Decernat quodcumque volet de corpore noſtro
Iſis, et irato feriat mea lumina ſiſtro,
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.
Et phthiſis, et vomicæ putres, et dimidium crus
Sunt tanti? Pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas, ſi non eget Anticyra, nec
Archigene. Quid enim velocis gloria plantæ
Præſtat, et eſuriens Piſææ ramus olivæ?
Ut ſit magna, tamen certe lenta ira Deorum eſt.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? Sed et exorabile numen
Fortaſſe experiar. Solet his ignoſcere. Multi
Committunt eadem diverſo crimina fato.

Ille crucem pretium ſceleris tulit, hic diadema.
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant. Tunc te ſacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere imo ultro ac vexare paratus.
Nam cum magna malæ ſupereſt audacia cauſæ,
Creditur a multis fiducia. Mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus ſcurra Catulli.
Tu miſer exclamas, ut Stentora vincere poſſis,
Vel potius quantum Gradivus Homericus: audis,
Jupiter, hæc, nec labra moves, cum mittere vocem
Debueras, vel marmoreus, vel aheneus? Aut cur
In carbone tuo charta pia thura ſoluta
Ponimus, et ſectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? Ut video, nullum diſcrimen habendum eſt
Effigies inter veſtras, ſtatuamque Bathylli.
Accipe quæ contra valeat ſolatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica diſtantia; non Epicurum
Suſpicit exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubii medicis majoribus ægri:
Tu venam vel diſcipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam deteſtabile factum

Oſtendis,

Oſtendis, taceo, nec pugnis cædere pectus
Te veto, nec plana faciem contundere palma;
Quandoquidem accepto claudenda eſt janua damno,
Et majore domus gemitu, majore tumultu
Planguntur nummi, quam funera. Nemo dolorem
Fingit in hoc caſu, veſtem diducere ſummam
Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrymis amiſſa pecunia veris.
Sed ſi cuncta vides ſimili fora plena querela;
Si decies lectis diverſa in parte tabellis,
Vana ſupervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipſorum quos littera, gemmaque princeps
Sardonyches, loculis quæ cuſtoditur eburnis:
Te nunc delicias extra communia cenſes
Ponendum; quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli nati infelicibus ovis.
Rem pateris modicam, et mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina: confer
Conductum latronem, incendia ſulphure cœpta,
Atque dolo, primos cum janua colligit ignes:
Confer et hos veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ rubiginis, et populorum

Dona,

Dona, vel antiquo positas a rege coronas.
Hæc ibi si non sunt, minor extat sacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, et faciem ipsam
Neptuni, qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?
Confer et artifices, mercatoremque veneni,
Et deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adversis innoxia simia fatis.
Hæc quota pars scelerum, quæ custos Gallicus urbis
Usque a Lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit una domus. Paucos consume dies, et
Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? Aut quis
In Meroe crasso majorem infante mamillam?
Cærula quis stupuit Germani lumina? Flavam
Cæsariem, et madido torquentem cornua cirro?
Nempe quod hæc illis natura est omnibus una.
Ad subitas Thracum volucres, nubemque sonoram
Pygmæus parvis currit bellator in armis:
Mox impar hosti, raptusque per aera curvis
Unguibus a sæva fertur grue. Si videas hoc

Gentibus

Gentibus in noſtris, riſu quatiere: ſed illic,
Quanquam eadem aſſidue ſpectentur prælia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non eſt altior uno.
Nullane perjuri capitis, fraudiſque nefandæ
Pœna erit? Abreptum crede hunc graviore catena
Protinus, et noſtro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio. Manet illa tamen jactura, nec unquam
Depoſitum tibi ſoſpes erit: ſed corpore trunco
Invidioſa dabit minimus ſolatia ſanguis.
At vindicta bonum vita jucundius ipſa.
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut levibus videas flagrantia cauſis.
Quantulacunque adeo eſt occaſio, ſufficit iræ.
Chryſippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique ſenex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ ſæva inter vincla cicutæ
Accuſatori nollet dare. Plurima felix
Paulatim vitia, atque errores exuit omnes
Prima docens rectum ſapientia. Quippe minuti
Semper et infirmi eſt animi exiguique voluptas
Ultio. Continuo ſic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet, quam fœmina. Cur tamen hos tu

Evaſiſſe

Evaſiſſe putes, quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, et ſurdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo ſævior illis,
Quas et Cæditius gravis invenit aut Rhadamanthus,
Nocte dieque ſuum geſtare in pectore teſtem.
Spartano cuidam reſpondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depoſitum retinere, et fraudem jure tueri
Jurando: quærebat enim quæ numinis eſſet
Mens: et an hoc illi facinus ſuaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus; et tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, veramque probavit,
Extinctus tota pariter cum prole domoque,
Et quamvis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi ſola voluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. Cedo, ſi conata peregit?
Perpetua anxietas, nec menſæ tempore ceſſat;
Faucibus ut morbo ſiccis, interque molares
Difficili creſcente cibo: ſed vina miſellus
Exſpuit: Albani veteris pretioſa ſenectus

Diſplicet.

Diſplicet. Oſtendas melius, denſiſſima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem ſi forte indulſit cura ſoporem,
Et toto verſata toro jam membra quieſcunt,
Continuo templum, et violati Numinis aras,
Et (quod præcipuis mentem ſudoribus urget)
Te videt in ſomnis. Tua ſacra et major imago
Humana turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi ſunt qui trepidant, et ad omnia fulgura pallent,
Cum tonat, exanimes primo quoque murmure cœli;
Non quaſi fortuitus, nec ventorum rabie, ſed
Iratus cadat in terras, et vindicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura graviore timetur
Proxima tempeſtas; velut hoc dilata ſereno.
Præterea lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, miſſum ad ſua corpora morbum
Infeſto credunt a numine; ſaxa Deorum
Hæc, et tela putant. Pecudem ſpondere facello
Balantem, et Laribus criſtam promittere galli
Non audent. Quid enim ſperare nocentibus ægris
Conceſſum? Vel quæ non dignior hoſtia vita?
Mobilis et varia eſt ferme natura malorum.

Cum ſcelus admittunt, ſupereſt conſtantia: quid fas,
Atque nefas, tandem incipiunt ſentire, peractis
Criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa et mutari neſcia. Nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi? Quando recepit
Ejectum ſemel attrita de fronte ruborem?
Quiſnam hominum eſt, quem tu contentum videris uno
Flagitio? Dabit in laqueum veſtigia noſter
Perfidus, et nigri patietur carceris uncum,
Aut maris Aegæi rupem, ſcopuloſque frequentes
Exulibus magnis. Pœna gaudebis amara
Nominis inviſi, tandemque fatebere lætus
Nec ſurdum, nec Tireſiam quenquam eſſe Deorum.

SATYRA XIV.

Quam ſancte et caſte coram pueris vivendum ſit, parentibus praecipit; quandoquidem ſi coram male vivitur, obſcoena domeſticae pravitatis imitatione laborabunt.

PLURIMA ſunt, Fuſcine, et fama digna ſiniſtra,
Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus,
Quæ monſtrant ipſi pueris traduntque parentes.
Si damnoſa ſenem juvat alea, ludit et hæres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
Nec de ſe melius cuiquam ſperare propinquo
Concedet juvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, et eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente,
Et cana monſtrante gula. Cum ſeptimus annus
Tranſierit, puero nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magiſtros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu

Semper, et a magna non degenerare culina.
Mitem animum, et mores modicis erroribus æquos
Præcipit, atque animos ſervorum, et corpora noſtra
Materia conſtare putat, paribuſque elementis:
An ſævire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum ſtrepitu, et nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi laris, ac Polyphemus?
Tum, felix quoties aliquis tortore vocato
Uritur ardenti duo propter lintea ferro.
Quid ſuadet juveni lætus ſtridore catenæ,
Quem mire afficiunt inſcripta ergaſtula, carcer
Ruſticus? Exſpectas ut non ſit adultera Largæ
Filia, quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam cito, nec tanto poterit contexere curſu,
Ut non ter decies reſpiret? Conſcia matri
Virgo fuit: ceras nunc hac dictante puſillas
Implet, et ad mœchum dat eiſdem ferre cinœdis.
Sic natura jubet: velocius et citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Cum ſubeunt animos auctoribus. Unus, et alter
Forſitan hæc ſpernant juvenes, quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit præcordia Titan.

Sed

Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt;
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnandis; hujus enim vel
Una potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes ſumus; et Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque ſub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus uſquam.
Nil dictu fœdum, viſuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer eſt. Procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, et cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reverentia. Si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempſeris annos:
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.
Nam ſi quid dignum cenſoris fecerit ira,
Quandoquidem ſimilem tibi ſe non corpore tantum,
Nec vultu dederit, morum quoque filius, et cùm
Omnia deterius tua per veſtigia peccet,
Corripies nimirum, et caſtigabis acerbo
Clamore, ac poſt hæc tabulas mutare parabis.
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Cum facias pejora ſenex, vacuumque cerebro

Jampridem

Jampridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?
Hoſpite venturo ceſſabit nemo tuorum:
Verre pavimentum; nitidas oſtende columnas;
Arida cum tota deſcendat aranea tela:
Hic lavet argentum; vaſa aſpera tergeat alter:
Vox domini fremit inſtantis, virgamque tenentis.
Ergo miſer trepidas, ne ſtercore fœda canino
Atria diſpliceant oculis venientis amici,
Ne perfuſa luto ſit porticus; et tamen uno
Semodio ſcobis hæc emendat ſervulus unus.
Illud non agitas, ut ſanctum filius omni
Aſpiciat ſine labe domum, vitioque carentem?
Gratum eſt, quod patriæ civem populoque dediſti,
Si facis, ut patriæſit idoneus, utilis agris,
Utilis et bellorum, et pacis rebus agendis.
Plurimum enim intererit, quibus artibus, et quibus
hunc tu
Moribus inſtituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, et inventa per devia rura lacerta:
Illi eadem ſumptis quærunt animalia pennis.
Vultur jumento, et canibus, crucibuſque relictis,
Ad fœtus properat, partemque cadaveris affert.

Hinc

Hinc eſt ergo cibus magni quoque vulturis, et ſe
Paſcentis, propria cum jam facit arbore nidos.
Sed leporem, aut capream, famulæ Jovis, et generoſæ
In ſaltu venantur aves: hinc præda cubili
Ponitur: inde autem, cum ſe matura levabit
Progenies ſtimulante fame, feſtinat ad illam,
Quam primum rupto prædam guſtaverit ovo.
Aedificator erat Centronius, et modo curvo
Littore Caietæ, ſumma nunc Tiburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Græcis, longeque petitis
Marmoribus, vincens Fortunæ atque Herculis ædem;
Ut ſpado vincebat Capitolia noſtra Poſides.
Dum ſic ergo habitat Centronius, imminuit rem,
Fregit opes, nec parva tamen menſura relictæ
Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
Dum meliore novas attollit marmore villas.
Quidam ſortiti metuentem ſabbata patrem,
Nil præter nubes, et cœli numen adorant:
Nec diſtare putant humana carne ſuillam,
Qua pater abſtinuit: mox et præputia ponunt:
Romanas autem ſoliti contemnere leges,

Judaicum

Judaicum ediſcunt, et ſervant, ac metuunt jus,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moſes:
Non monſtrare vias, eadem niſi ſacra colenti;
Quæſitum ad fontem ſolos deducere verpos.
Sed pater in cauſa, cui ſeptima quæque fuit lux
Ignava, et partem vitæ non attigit ullam.
Sponte tamen juvenes imitantur cætera: ſolam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
Fallit enim vitium ſpecie virtutis et umbra,
Cum ſit triſte habitu, vultuque et veſte ſeverum.
Nec dubie tanquam frugi laudatur avarus,
Tanquam parcus homo, et rerum tutela ſuarum
Certa magis, quam ſi fortunas ſervet eaſdem
Heſperidum ſerpens, aut Ponticus. Adde quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat, atque verendum
Artificem: quippe his creſcunt patrimonia fabris.
Sed creſcunt quocunque modo, majoraque fiunt
Incude aſſidua, ſemperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis eſſe putat; juvenes hortatur, ut illam
Ire viam pergant, et eidem incumbere ſectæ.

Sunt

Sunt quædam vitiorum elementa: his protinus illos
Imbuit, et cogit minimas ediſcere ſordes.
Mox acquirendi docet inſatiabile votum.
Servorum ventres modio caſtigat iniquo,
Ipſe quoque eſuriens: neque enim omnia ſuſtinet unquam
Mucida cœrulei panis conſumere fruſta,
Heſternum ſolitus medio ſervare minutal
Septembri; nec non differre in tempora cœnæ
Alterius, conchem æſtivi cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio putrique ſiluro,
Filaque ſectivi numerata includere porri.
Invitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
Sed quo divitias hæc per tormenta coactas;
Cum furor haud dubius, cum ſit manifeſta phreneſis,
Ut locuples moriaris, egenti vivere fato?
Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit:
Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur
Altera villa tibi, cum rus non ſufficit unum,
Et proferre libet fines; majorque videtur,
Et melior vicina ſeges. Mercaris et hanc, et
Arbuſta, et denſa montem qui canet oliva.

Quorum ſi pretio dominus non vincitur ullo,
Nocte boves macri, laſſoque famelica collo
Armenta ad virides hujus mittuntur ariſtas;
Nec prius inde domum, quam tota novalia fævos
In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere vix poſſis, quam multi talia plorent,
Et quot venales injuria fecerit agros.
Sed qui ſermones? Quæ fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hoc? Inquit. Tunicam mihi malo lupini,
Quam ſi me toto laudet vicinia pago
Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.
Scilicet et morbis et debilitate carebis,
Et luctum et curam effugies, et tempora vitæ
Longa tibi poſt hæc fato meliore dabuntur;
Si tantum culti ſolus poſſederis agri,
Quantum ſub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis ætate, ac Punica paſſis
Prælia, vel Pyrrhum immanem, gladioſque Moloſſos,
Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
Vulneribus. Merces ea ſanguinis atque laboris
Nullis viſa unquam meritis minor, aut ingratæ
Curta fides patriæ. Saturabat glebula talis

Patrem

Patrem ipſum, turbamque caſæ, qua fœta jacebat
Uxor, et infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini: ſed magnis fratribus horum
A ſcrobe vel ſulco redeuntibus, altera cœna
Amplior, et grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri noſtro non ſufficit horto.
Inde fere ſcelerum cauſæ, nec plura venena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius ullum
Humanæ mentis vitium, quam ſæva cupido
Indomiti cenſus. Nam dives qui fieri vult,
Et cito vult fieri. Sed quæ reverentia legum?
Quis metus, aut pudor eſt unquam properantis avari?
Vivite contenti caſulis, et collibus iſtis,
O pueri, Marſus dicebat et Hernicus olim,
Veſtinuſque ſenex: panem quæramus aratro,
Qui ſatis eſt menſis. Laudant hoc numina ruris,
Quorum ope et auxilio, gratæ poſt munus ariſtæ,
Contingunt homini veteris faſtidia quercus.
Nil vetitum feciſſe volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi; qui ſummovet Euros
Pellibus inverſis. Peregrina ignotaque nobis
Ad ſcelus atque nefas, quodcunque eſt, purpura ducit.

Hæc illi veteres præcepta minoribus. At nunc
Poſt finem autumni media de nocte ſupinum
Clamoſus juvenem pater excitat; accipe ceras,
Scribe puer, vigila, cauſas age, perlege rubras
Majorum leges, aut vitem poſce libello.
Sed caput intactum buxo, nareſque piloſas
Annotet, et grandes miretur Lælius alas.
Dirue Maurorum attegias, caſtella Brigantum,
Ut locupletem aquilam tibi ſexageſimus annus
Afferat: aut longos caſtrorum ferre labores
Si piget, et trepido ſolvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares quod vendere poſſis
Pluris dimidio, nec te faſtidia mercis
Ullius ſubeant ablegandæ Tiberim ultra:
Neu credas ponendum aliquid diſcriminis inter
Unguenta et corium. Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet. Illa tuo ſententia ſemper in ore
Verſetur, Diis atque ipſo Jove digna, Poetæ:
Unde habeas quærit nemo, ſed oportet habere.
Hoc monſtrant vetulæ pueris poſcentibus aſſem:
Hoc diſcunt omnes ante alpha et beta puellæ.
Talibus inſtantem monitis quemcunque parentem

Sic

Sic poſſem affari: dic, o vaniſſime, quis te
Feſtinare jubet? Meliorem præſto magiſtro
Diſcipulum. Securus abi: vinceris, ut Ajax
Præteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum eſt teneris; nondum implevere medullas
Nativæ mala nequitiæ: cum pectere barbam
Cœperit, et longi mucronem admittere cultri,
Falſus erit teſtis, vendet perjuria ſumma
Exigua, Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam jam crede nurum, ſi limina veſtra
Mortifera cum dote ſubit. Quibus illa premetur
Per ſomnum digitis? Nam quæ terraque marique
Acquirenda putes, brevior via conferet illi.
Nullus enim magni ſceleris labor. Hæc ego nunquam
Mandavi, dices olim, nec talia ſuaſi:
Mentis cauſa malæ tamen eſt, et origo penes te.
Nam quiſquis magni cenſus præcepit amorem,
Et lævo monitu pueros producit avaros:
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, et totas effundit habenas
Curriculo; quem ſi revoces, ſubſiſtere neſcit,
Et te contempto rapitur, metiſque relictis.

Nemo

Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent ſibi latius ipſi.
Cum dicis juveni, ſtultum, qui donet amico,
Qui paupertatem levet attollatque propinqui;
Et ſpoliare doces, et circumſcribere, et omni
Crimine divitias acquirere, quarum amor in te eſt,
Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, ſi Græcia vera, Menœceus;
In quarum ſulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis naſcuntur, et horrida bella capeſſunt
Continuo, tanquam et tubicen ſurrexerit una.
Ergo ignem, cujus ſcintillas ipſe dediſti,
Flagrantem late, et rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur miſero, trepidumque magriſtum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota Mathematicis geneſis tua: ſed grave tardas
Expectare colos. Morieris ſtamine nondum
Abrupto. Jam nunc obſtas, et vota moraris;
Jam torquet juvenem longa et cervina ſenectus.
Ocyus Archigenem quære, atque eme quod Mithridates
Compoſuit, ſi vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare roſas. Medicamen habendum eſt,

Sorbere

Sorbere ante cibum quod debeat aut pater aut rex.
Monſtro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas prætoris pulpita lauti,
Si ſpectas quanto capitis diſcrimine conſtant
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiſcus, et ad vigilem ponendi Caſtora nummi,
Ex quo Mars Ultor galeam quoque perdidit, et res
Non potuit ſervare ſuas. Ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, et Cybeles aulæa relinquas:
Tanto majores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quique ſolent rectum deſcendere funem,
Quam tu, Corycia ſemper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro ſemper tollendus et Auſtro,
Perditus, ac vilis facci mercator olentis;
Qui gaudes pingue antiquæ de littore Cretæ
Paſſum, et municipes Jovis advexiſſe lagenas?
Hic tamen ancipiti figens veſtigia planta
Victum illa mercede parat, brumamque, famemque
Illa reſte cavet: tu propter mille talenta,
Et centum villas temerarius. Aſpice portus
Et plenum magnis trabibus mare. Plus hominum eſt jam

In pelago. Veniet claſſis quocunque vocarit
Spes lucri; nec Carpathium, Gætulaque tantum
Aequora tranſiliet: ſed longe Calpe relicta,
Audiet Herculeo ſtridentem gurgite ſolem.
Grande operæ pretium eſt, ut tenſo folle reverti
Inde domum poſſis, tumidaque ſuperbus aluta
Oceani monſtra, et juvenes vidiſſe marinos.
Non unus mentes agitat furor. Ille ſororis
In manibus vultu Eumenidum terretur et igni.
Hic bove percuſſo mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum. Parcat tunicis licet atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad ſummum latus, et tabula diſtinguitur unda;
Cum ſit cauſa mali tanti et diſcriminis hujus,
Conciſum argentum in titulos facieſque minutas.
Occurrunt nubes et fulgura; ſolvite funem,
Frumenti dominus clamat, piperiſque coemptor;
Nil color hic cœli, nil faſcia nigra minatur:
Aeſtivum tonat. Infelix, ac forſitan ipſa
Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, et zonam læva morſuque tenebit.
Sed cujus votis modo non ſuffecerat aurum,

Quod

Quod Tagus et rutila volvit Pactolus arena,
Frigida ſufficient velantes inguina panni,
Exiguuſque cibus, merſa rate naufragus aſſem
Dum rogat, et picta ſe tempeſtate tuetur.
Tantis parta malis, cura majore metuque
Servantur. Miſera eſt magni cuſtodia cenſus.
Diſpoſitis prædives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
Electro, ſigniſque ſuis, Phrygiaque columna,
Atque ebore, et lata teſtudine. Dolia nudi
Non ardent Cynici. Si fregeris, altera fiet
Cras domus; aut eadem plumbo commiſſa manebit.
Senſit Alexander, teſta cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic qui
Nil cuperet, quam qui totum ſibi poſceret orbem,
Paſſurus geſtis æquanda pericula rebus.
Nullum numen habes, ſi ſit prudentia; ſed te
Nos facimus, Fortuna, Deam. Menſura tamen quæ
Sufficiat cenſus, ſi quis me conſulat, edam.
In quantum ſitis atque fames et frigora poſcunt:
Quantum, Epicure, tibi parvis ſuffecit in hortis:
Quantum Socratici ceperunt ante Penates.

Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit.
Acribus exemplis videor te claudere: miſce
Ergo aliquid noſtris de moribus: effice ſummam
Bis ſeptem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque ſi rugam trahit, extenditque labellum;
Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum implevi gremium, ſi panditur ultra:
Nec Crœſi fortuna unquam, nec Perſica regna
Sufficient animo, nec divitiæ Narciſſi,
Indulſit Cæſar cui Claudius omnia, cujus
Paruit imperiis uxorem occidere juſſus.

SATYRA XV.

Crudelem Aegypti ſuperſtitionem, ſeu melius lanienam ridet.

QUIS neſcit, Voluſi Bithynice, qualia demens
Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc: illa pavet ſaturam ſerpentibus Ibin.
Effigies ſacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ reſonant ubi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic piſcem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum et cepe nefas violare, ac frangere morſu.
O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina! Lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa. Nefas illic fœtum jugulare capellæ;
Carnibus humanis veſci licet. Attonito cum
Tale ſuper cœnam facinus narraret Ulyſſes
Alcinoo, bilem aut riſum fortaſſe quibuſdam
Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abicit, ſæva dignum veraque Charybdi,

Fingentem immanes Læſtrygonas atque Cyclopas?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia ſaxa
Cyanes, plenos et tempeſtatibus utres
Crediderim, aut tenui percuſſum verbere Circes,
Et cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, et minimum qui
De Corcyræa temetum duxerat urna.
Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat.
Nos miranda quidem, ſed nuper Conſule Junio
Geſta, ſuper calidæ referemus mœnia Copti;
Nos vulgi ſcelus, et cunctis graviora cothurnis.
Nam ſcelus a Pyrrha, quanquam omnia ſyrmata volvas,
Nullus apud tragicos populus facit. Accipe noſtro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.
Inter finitimos vetus atque antiqua ſimultas,
Immortale odium, et nunquam ſanabile vulnus
Ardet adhuc Ombos et Tentyra. Summus utrinque
Inde furor vulgo, quod Numina vicinorum
Odit uterque locus; cum ſolos credat habendos
Eſſe Deos, quos ipſe colit. Sed tempore feſto
Alterius populi rapienda occaſio cunctis

Viſa

Viſa inimicorum primoribus ac ducibus; ne
Lætum hilaremque diem, ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent poſitis ad templa et compita menſis,
Pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem
Septimus interea Sol invenit. Horrida ſane
Aegyptus: ſed luxuria, quantum ipſe notavi,
Barbara famoſo non cedit turba Canopo.
Adde quod et facilis victoria de madidis et
Blæſis, atque mero titubantibus. Inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Unguenta, et flores, multæque in fronte coronæ:
Hinc jejunum odium. Sed jurgia prima ſonare
Incipiunt animis ardentibus: hæc tuba rixæ.
Dein clamore pari concurritur, et vice teli
Sævit nuda manus: paucæ ſine vulnere malæ:
Vix cuiquam aut nulli toto certamine naſus
Integer. Aſpiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, et hiantia ruptis
Oſſa genis, plenos oculorum ſanguine pugnos.
Ludere ſe credunt ipſi tamen, et pueriles
Exercere acies, quod nulla cadavera calcent.
Et ſane quo tot rixantis millia turbæ,

Si vivunt omnes? Ergo acrior impetus, et jam
Saxa inclinatis per humum quæſita lacertis
Incipiunt torquere, domeſtica ſeditione
Tela; nec hunc lapidem, quali ſe Turnus, et Ajax;
Vel quo Tydides percuſſit pondere coxam
Aeneæ; ſed quem valeant emittere dextræ
Illis diſſimiles, et noſtro tempore natæ.
Nam genus hoc vivo jam decreſcebat Homero.
Terra malos homines nunc educat, atque puſillos.
Ergo Deus quicunque aſpexit, ridet, et odit.
A diverticulo repetatur fabula. Poſtquam
Subſidiis auctı, pars altera promere ferrum
Audet, et infeſtis pugnam inſtaurare ſagittis:
Terga fugæ celeri præſtantibus omnibus inſtant,
Qui vicina colunt umbroſæ Tentyra palmæ.
Labitur hic quidam nimia formidine curſum
Præcipitans, capiturque; aſt illum in plurima ſectum
Fruſta ac particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corroſis oſſibus edit
Victrix turba; nec ardenti decoxit aheno,
Aut verubus: longum uſque adeo, tardumque putavit
Expectare focos, contenta cadavere crudo.

Hinc

Hinc gaudere libet, quod non violaverit ignem,
Quem ſumma cœli raptum de parte Prometheus
Donavit terris. Elemento gratulor, et te
Exultare reor. Sed qui mordere cadaver
Suſtinuit, nihil unquam hac carne libentius edit.
Nam ſcelere in tanto ne quæras, et dubites, an
Prima voluptatem gula ſenſerit: ultimus autem
Qui ſtetit abſumpto jam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de ſanguine guſtat.
Vaſcones, ut fama eſt, alimentis talibus uſi
Produxere animas: ſed res diverſa; ſed illic
Fortunæ invidia eſt, bellorumque ultima, caſus
Extremi, longæ dira obſidionis egeſtas.
Hujus enim, quod nunc agitur, miſerabile debet
Exemplum eſſe cibi: ſicut modo dicta mihi gens
Poſt omnes herbas, poſt cuncta animalia, quicquid
Cogebat vacui ventris furor, hoſtibus ipſis
Pallorem, ac maciem, et tenues miſerantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, eſſe parati
Et ſua. Quiſnam hominum veniam dare, quiſve Deorum,
Urbibus abnuerit dira atque immania paſſis;
Et quibus ipſorum poterant ignoſcere manes,

Quorum

Quorum corporibus veſcebantur? Melius nos
Zenonis præcepta monent. Nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat. Sed Cantaber unde
Stoicus, antiqui præſertim ætate Metelli?
Nunc totus Graias, noſtraſque habet orbis Athenas.
Gallia cauſidicos docuit facunda Britannos:
De conducendo loquitur jam Rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus, et par
Virtute atque fide, ſed major clade Saguntus,
Tale quid excuſat. Mæotide fævior ara
Aegyptus. Quippe illa nefandi Taurica ſacri
Inventrix homines (ut jam quæ carmina tradunt
Digna fide credas) tantum immolat; ulterius nil,
Aut gravius cultro timet hoſtia. Quis modo caſus
Impulit hos? Quæ tanta fames, infeſtaque vallo
Arma coegerunt, tam deteſtabile monſtrum
Audere? Anne aliam terra Memphitide ſicca
Invidiam facerent nolenti ſurgere Nilo?
Qua nec terribiles Cimbri, nec Britones unquam,
Sauromatæque truces, aut immanes Agathyrſi,
Hac fævit rabie imbelle et inutile vulgus,
Parvula fictilibus ſolitum dare vela phaſelis,

Et

Et brevibus pictæ remis incumbere teſtæ.
Nec pœnam ſceleri invenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares ſunt
Et ſimiles ira atque fames. Molliſſima corda
Humano generi dare ſe natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit. Hæc noſtri pars optima ſenſus.
Plorare ergo jubet cauſam lugentis amici,
Squalloremque rei, pupillum ad jura vocantem
Circumſcriptorem, cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ
Virginis occurrit, vel terra clauditur infans,
Et minor igne rogi. Quis enim bonus, aut face dignus
Arcana, qualem Cereris vult eſſe ſacerdos,
Ulla aliena ſibi credat mala? Separat hoc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile ſoli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis capiendiſque artibus apti
Senſum a cœleſti demiſſum traximus arce,
Cujus egent prona, et terram ſpectantia. Mundi
Principio indulſit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoque; mutuus ut nos

Affectus petere auxilium, et præſtare juberet,
Diſperſos trahere in populum, migrare vetuſto
De nemore, et proavis habitatas linquere ſylvas;
Aedificare domos, laribus conjungere noſtris
Tectum aliud, tutos vicino limine ſomnos
Ut collata daret fiducia; protegere armis
Lapſum, aut ingenti nutantem vulnere civem;
Communi dare ſigna tuba, defendier iiſdem
Turribus, atque una portarum clave teneri.
Sed jam ſerpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? Quo nemore unquam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: ſævis inter ſe convenit urſis.
Aſt homini ferrum lethale incude nefanda
Produxiſſe parum eſt, cum raſtra et ſarcula tantum
Aſſueti coquere, et marris ac vomere laſſi
Neſcierint primi gladios excudere fabri.
Aſpicimus populos, quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,

Vel quo non fugeret, ſi nunc hæc monſtra videret
Pythagoras, cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanquam homine, et ventri indulſit non omne le-
gumen?

SATYRA XVI.

Vitæ militaris felicitatem εἰρωνίζων exponit.

QUIS numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? Nam ſi ſubeantur proſpera caſtra,
Me pavidum excipiat tyronem porta ſecundo
Sidere. Plus etenim fati valet hora benigni,
Quam ſi nos Veneris commendet epiſtola Marti,
Et Samia genitrix quæ delectatur arena.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulſare togatus
Audeat: imo et ſi pulſetur, diſſimulet, nec
Audeat excuſſos prætori oſtendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculos medico nil promittente relictos.
Bardiacus judex datur hæc punire volenti
Calceus, et grandes magna ad ſubſellia furæ,
Legibus antiquis caſtrorum, et more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul a ſignis. Juſtiſſima centurionum

Cognitio

Cognitio eſt igitur de milite; nec mihi deerit
Ultio, ſi juſtæ defertur cauſa querelæ.
Tota cohors tamen eſt inimica, omneſque manipli
Conſenſu magno officiunt. Curabitis, ut ſit
Vindicta gravior quam injuria: dignum erit ergo
Declamatoris Mutinenſis corde Vagelli,
Cum duo crura habeas, offendere tot caligatos,
Millia clavorum. Quis tam procul abſit ab urbe;
Præterea, quis tam Pylades, molem aggeris ultra
Ut veniat? Lacrymæ ſiccentur protinus, et ſe
Excuſaturos non ſollicitemus amicos.
Da teſtem, judex cum dixerit: audeat ille
Neſcio quis, pugnos vidit qui, dicere, Vidi;
Et credam dignum barba, dignumque capillis
Majorum. Citius falſum producere teſtem
Contra paganum poſſis, quam vera loquentem
Contra fortunam armati contraque pudorem.
Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. Convallem ruris aviti
Improbus, aut campum mihi ſi vicinus ademit,
Aut ſacrum effodit medio de limite ſaxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo,

Debitor

Debitor aut ſumptos pergit non reddere nummos,
Vana ſupervacui dicens chirographa ligni:
Expectandus erit, qui lites inchoet, annus
Totius populi: ſed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ; toties ſubſellia tantum
Sternuntur; jam facundo ponente lacernas
Cæditio, et Fuſco jam micturiente, parati
Digredimur, lentaque fori pugnamus arena.
Aſt illis, quos arma tegunt et balteus ambit,
Quod placitum eſt, illis præſtatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo ſufflamine litis.
Solis præterea teſtandi militibus jus
Vivo patre datur. Nam quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus,
Omne tenet cujus regimen pater. Ergo Coranum
Signorum comitem, caſtrorumque æra merentem,
Quamvis jam tremulus, captat pater. Hunc labor æquus
Provehit, et pulchro reddit ſua dona labori.
Ipſius certe ducis hoc referre videtur,
Ut qui fortis erit, ſit feliciſſimus idem;
Ut læti phaleris omnes, et torquibus omnes.

684 h 6
2

AULI

PERSII FLACCI

SATYRAE.

684. L.
2.

AULI PERSII FLACCI SATYRAE.

AULI PERSII FLACCI SATYRAE.

PROLOGUS.

NEC fonte labra prolui caballino:
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo
Memini, ut repente ſic poeta prodirem.
Heliconidaſque, pallidamque Pirenen
Illis remitto, quorum imagines lambunt
Hederæ ſequaces. Ipſe ſemipaganus
Ad ſacra vatum carmen affero noſtrum.
Quis expedivit pſittaco ſuum Χαῖρε;
Picaſque docuit noſtra verba conari?
Magiſter artis, ingenique largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.
Quod ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Corvos poetas et poetrias picas
Cantare credas Pegaſeium melos.

SATYRA I.

Neronem petit haec ſatyra, et moroſas putidae obſoletaeque antiquitatis affectationes; inde mollitiem recitantium carpit; tum aperit quem ſatyrarum ſuarum velit eſſe lectorem.

O Curas hominum! o quantum eſt in rebus inane!
Quis leget hæc? Min' tu iſtud ais? Nemo hercule. Nemo?
Vel duo, vel nemo. Turpe, et miſerabile. Quare?
Ne mihi Polydamas, et Troiades Labeonem
Prætulerint. Nugæ. Non, ſiquid turbida Roma
Elevet, accedas: examenve improbum in illa
Caſtiges trutina: nec te quæſiveris extra.
Nam Romæ quis non? Ah ſi fas dicere! Sed fas,
Tunc cum ad canitiem, et noſtrum iſtud vivere triſte
Aſpexi, et nucibus facimus quæcunque relictis:
Cum ſapimus patruos, tunc tunc ignoſcite. Nolo.
Quid faciam? Sed ſum petulanti ſplene cachinno.
Scribimus incluſi, numeros ille, hic pede liber,

Grande

Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anhelet.
Scilicet hæc populo, pexuſque togaque recenti,
Et natalitia tandem cum ſardonyche albus,
Sede leges celſa, liquido cum plaſmate guttur
Mobile collueris, patranti fractus ocello.
Hic neque more probo videas, neque voce ſerena
Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum
Intrant, et tremulo ſcalpuntur ubi intima verſu.
Tun', vetule, auriculis alienis colligis eſcas,
Auriculis, quibus et dicas cute perditus, ohe!
Quo didiciſſe, niſi hoc fermentum, et quæ ſemel intus
Innata eſt, rupto jecore exierit caprificus?
En pallor, ſeniumque. O mores! Uſque adeone
Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?
At pulchrum eſt, digito monſtrari, et dicier: Hic eſt.
Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe,
Pro nihilo pendas? Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ ſaturi, quid dia poemata narrent.
Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna eſt,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus;
Phyllidas, Hypſipylas, vatum et plorabile ſi quid,
Eliquat; et tenero ſupplantat verba palato:

Aſſenſere

Aſſenſere viri: nunc non cinis ille Poetæ
Felix? Nunc levior cippus non imprimit oſſa?
Laudant convivæ: nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo fortunataque favilla
Naſcentur violæ? Rides (ait) et nimis uncis
Naribus indulges. An erit, qui velle recuſet
Os populi meruiſſe: et cedro digna locutus,
Linquere nec ſcombros metuentia carmina nec thus?-
Quiſquis es, o modo quem ex adverſo dicere feci,
Non ego, cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit,
Quando hæc rara avis eſt, ſi quid tamen aptius exit,
Laudari metuam. Neque enim mihi cornea fibra eſt.
Sed recti finemque extremumque eſſe recuſo
Euge tuum, et belle. Nam belle hoc excute totum;
Quid non intus habet? Non hic eſt Ilias Acti
Ebria veratro: non ſi qua elegidia crudi
Dictarunt proceres; non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis. Calidum ſcis ponere ſumen:
Scis comitem horridulum trita donare lacerna:
Et verum, inquis, amo; verum mihi dicite. De me
Qui pote? Vis dicam? Nugaris, cum tibi Calve,
Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extet.

O Jane, a tergo quem nulla ciconia pinſit,
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas;
Nec linguæ, quantum ſitiat canis Appula, tantum.
Vos o Patricius ſanguis, quos vivere fas eſt
Occipiti cœco, poſticæ occurrite ſannæ.
Quis populi ſermo eſt? Quis enim, niſi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per læve ſeveros
Effundat junctura ungues. Scit tendere verſum
Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat uno.
Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum,
Dicere res grandes noſtro dat Muſa poetæ.
Ecce modo heroas ſenſus afferre videmus
Nugari ſolitos Græce, nec ponere lucum
Artifices; nec rus ſaturum laudare, ubi corbes,
Et focus, et porci, et fumoſa Palilia fœno:
Unde Remus, ſulcoque terens dentalia, Quinti,
Quem trepida ante boves dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit. Euge, poeta;
Eſt nunc, Briſei quem venoſus liber Acci:
Sunt, quos Pacuviuſque, et verrucoſa moretur
Antiopa ærumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos

Cum

Cum videas, quæriſne unde hæc ſartago loquendi
Venerit in linguas? Unde iſtud dedecus, in quo
Troſſulus exultat tibi per ſubſellia lævis?
Nilne pudet capiti non poſſe pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, decenter?
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? Crimina raſis
Librat in antithetis. Doctas poſuiſſe figuras;
Laudatur. Bellum hoc. Hoc bellum? An, Romule, ceves?
Men' moveat quippe, et cantet ſi naufragus, aſſem
Protulerim? Cantas, cum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes. Verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvaſſe querela.
Sed numeris decor eſt, et junctura addita crudis.
Claudere ſic verſum didicit; Berecynthius Attin,
Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin.
Sic coſtam longo ſubduximus Apennino.
Arma virum, nonne hoc ſpumoſum, et cortice pingui?
Ut ramale vetus prægrandi ſubere coctum.
Quidnam igitur tenerum, et laxa cervice legendum?
Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis,
Et raptum vitulo caput ablatura ſuperbo
Baſſaris, et lyncem Mænas flexura corymbis,

Evion, ingeminat: reparabilis adſonat Echo.
Hæc fierent, ſi teſticuli vena ulla paterni
Viveret in nobis? Summa delumbe ſaliva
Hoc natat in labris; et in udo eſt Mænas, et Attis:
Nec pluteum cædit, nec demorſos ſapit ungues.
Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? Videſis, ne majorum tibi forte
Limina frigeſcant: ſonat hic de nare canina
Litera. Per me equidem ſint omnia protinus alba.
Nil moror: euge. Omnes, omnes bene miræ eritis res.
Hoc juvat: hic, inquis, veto, quiſquam faxit oletum.
Pinge duos angues. Pueri, ſacer eſt locus: extra
Mejite. Diſcedo. Secuit Lucilius urbem;
Te, Lupe; te, Muti; et genuinum fregit in illis:
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit; et admiſſus circum præcordia, ludit,
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.
Men' mutire nefas, nec clam, nec cum ſcrobe? Nuſquam.
Hic tamen infodiam: vidi, vidi ipſe, libelle.
Auriculas aſini quis non habet? Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. Audaci quicumque afflate Cratino,

Iratum

Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles,
Aſpice et hæc, ſi forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferveat aure:
Non hic qui in crepidas Graiorum ludere geſtit
Sordidus, et luſco qui poſcit dicere, luſce,
Seſe aliquem credens; Italo quod honore ſupinus
Fregerit heminas Areti Aedilis iniquas:
Nec qui abaco numeros, et ſecto in pulvere metas
Scit riſiſſe vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mane edictum, poſt prandia Callirhoen do.

SATYRA II.

Vota male pia exagitat; tum eos, qui cupiditatis humanae modulo deos metiuntur, ſubſannat.

HUNC, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum Genio. Non tu prece poſcis emaci,
Quæ niſi ſeductis nequeas committere Divis.
At bona pars procerum tacita libabit acerra.
Haud cuivis promptum eſt, murmurque humileſque ſufurros
Tollere de templis; et aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clare, et ut audiat hoſpes.
Illa ſibi introrſum, et ſub lingua immurmurat: O ſi
Ebullit patrui præclarum funus! Et, O ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam! Namque eſt ſcabioſus, et acri
Bile tumet. Nerio jam tertia ducitur uxor.
Hæc ſancte ut poſcas, Tiberino in gurgite mergis

Mane

Mane caput bis terque, et noctem flumine purgas.
Heus age, reſponde: minimum eſt quod ſcire laboro.
De Jove quid ſentis? Eſtne, ut præponere cures
Hunc cuiquam? Cuinam? Vis Staio? An ſcilicet hæres,
Quis potior judex, pueriſve quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio. Proh Jupiter! O bone, clamet,
Jupiter! At ſeſe non clamet Jupiter ipſe?
Ignoviſſe putas, quia cum tonat, ocyus ilex
Sulphure diſcutitur ſacro, quam tuque domuſque?
An quia non fibris ovium, Ergennaque jubente,
Triſte jaces lucis, evitandumque bidental,
Idcirco ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter? Aut quidnam eſt, qua tu mercede Deorum
Emeris auriculas? Pulmone, et lactibus unctis?
Ecce avia aut metuens Divum matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque atque uda labella
Infami digito, et luſtralibus ante ſalivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita;
Tunc manibus quatit, et ſpem macram ſupplice voto
Nunc Licini in campos, nunc Craſſi mittit in ædes.
Hunc optent generum Rex et Regina: puellæ

Hunc

Hunc rapiant: quicquid calcaverit hic, roſa fiat.
Aſt ego nutrici non mando vota; negato
Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogarit.
Poſcis opem nervis, corpuſque fidele ſenectæ:
Eſto; age. Sed grandes patinæ, tucetaque craſſa
Annuere his ſuperos vetuere: Jovemque morantur.
Rem ſtruere exoptas, cæſo bove; Mercuriumque
Arceſſis fibra. Da fortunare Penates,
Da pecus, et gregibus fœtum. Quo, peſſime, pacto,
Tot tibi cum in flammis junicum omenta liqueſcant?
Et tamen hic extis, et opimo vincere farto
Intendit. Jam creſcit ager, jam creſcit ovile:
Jam dabitur, jamjam; donec deceptus, et exſpes
Nequicquam fundo ſuſpiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incuſaque pingui
Auro dona feram, ſudes; et pectore lævo
Excutias guttas: lætari prætrepidum cor:
Hinc illud ſubiit, auro ſacras quod ovato
Perducis facies. Nam fratres inter ahenos,
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt,
Præcipui ſunto: ſitque illis aurea barba.
Aurum vaſa Numæ, Saturniaque impulit æra,

Veſtaleſque

Mane caput bis terque, et noctem flumine purgas.
Heus age, reſponde: minimum eſt quod ſcire laboro.
De Jove quid ſentis? Eſtne, ut præponere cures
Hunc cuiquam? Cuinam? Vis Staio? An ſcilicet hæres,
Quis potior judex, pueriſve quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio. Proh Jupiter! O bone, clamet,
Jupiter! At ſeſe non clamet Jupiter ipſe?
Ignoviſſe putas, quia cum tonat, ocyus ilex
Sulphure diſcutitur ſacro, quam tuque domuſque?
An quia non fibris ovium, Ergennaque jubente,
Triſte jaces lucis, evitandumque bidental,
Idcirco ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter? Aut quidnam eſt, qua tu mercede Deorum
Emeris auriculas? Pulmone, et lactibus unctis?
Ecce avia aut metuens Divum matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque atque uda labella
Infami digito, et luſtralibus ante ſalivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita;
Tunc manibus quatit, et ſpem macram ſupplice voto
Nunc Licini in campos, nunc Craſſi mittit in ædes.
Hunc optent generum Rex et Regina: puellæ

Hunc

Hunc rapiant: quicquid calcaverit hic, roſa fiat.
Aſt ego nutrici non mando vota; negato
Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogarit.
Poſcis opem nervis, corpuſque fidele ſenectæ:
Eſto; age. Sed grandes patinæ, tucetaque craſſa
Annuere his ſuperos vetuere: Jovemque morantur.
Rem ſtruere exoptas, cæſo bove; Mercuriumque
Arceſſis fibra. Da fortunare Penates,
Da pecus, et gregibus fœtum. Quo, peſſime, pacto,
Tot tibi cum in flammis junicum omenta liqueſcant?
Et tamen hic extis, et opimo vincere farto
Intendit. Jam creſcit ager, jam creſcit ovile:
Jam dabitur, jamjam; donec deceptus, et exſpes
Nequicquam fundo ſuſpiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incuſaque pingui
Auro dona feram, ſudes; et pectore lævo
Excutias guttas: lætari prætrepidum cor:
Hinc illud ſubiit, auro ſacras quod ovato
Perducis facies. Nam fratres inter ahenos,
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt,
Præcipui ſunto: ſitque illis aurea barba.
Aurum vaſa Numæ, Saturniaque impulit æra,

Veſtaleſque

Veſtaleſque urnas, et Tuſcum fictile mutat.
O curvæ in terras animæ, et cœleſtium inanes!
Quid juvat hoc, templis noſtros immittere mores,
Et bona Diis ex hac ſcelerata ducere pulpa?
Hæc ſibi corrupto caſiam diſſolvit olivo,
Et Calabrum coxit vitiato murice vellus.
Hæc baccam conchæ raſiſſe; et ſtringere venas
Ferventis maſſæ crudo de pulvere juſſit.
Peccat et hæc, peccat: vitio tamen utitur. At vos,
Dicite, pontifices, in ſancto quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ a virgine pupæ.
Quin damus id Superis, de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalæ lippa propago:
Compoſitum jus, faſque animo; ſanctoſque receſſus
Mentis, et incoctum generoſo pectus honeſto:
Hæc cedo, ut admoveam templis, et farre litabo.

SATYRA III.

Deſidiam mollitiemque ut fugias; ſapientiae vero ſtudium ut ſecteris, hortatur.

NEMPE hoc aſſidue? Jam clarum mane feneſtras
Intrat, et anguſtas extendit lumine rimas.
Stertimus, indomitum quod deſpumare Falernum
Sufficiat, quintæ dum linea tangitur umbra.
En quid agis? Siccas inſana Canicula meſſes
Jamdudum coquit: et patula pecus omne ſub ulmo eſt;
Unus ait comitum. Verumne? Itane? Ocyus adſit
Huc aliquis: nemon'? Turgeſcit vitrea bilis:
Findor: ut Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Jam liber, et bicolor poſitis membrana capillis,
Inque manus chartæ, nodoſaque venit arundo.
Tum queritur craſſus calamo quod pendeat humor:
Nigra quod infuſa vaneſcat ſepia lympha:
Dilutas queritur geminet quod fiſtula guttas.
O miſer! inque dies ultra miſer, huccine rerum
Venimus? At cur non potius teneroque columbo,

Et ſimilis regum pueris, pappare minutum
Poſcis, et iratus mammæ lallare recuſas?
An tali ſtudeam calamo? Cui verba? Quid iſtas
Succinis ambages? Tibi luditur. Effluis amens;
Contemnere. Sonat vitium percuſſa, maligne
Reſpondet viridi non cocta fidelia limo.
Udum et molle lutum es, nunc nunc properandus, et
acri
Fingendus ſine fine rota. Sed rure paterno
Eſt tibi far modicum, purum et ſine labe ſalinum.
Quid metuas? Cultrixque foci ſecura patella eſt.
Hoc ſatis? An deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Thuſco ramum mille ſime ducis;
Cenſoremve tuum vel quod trabeate ſalutas?
Ad populum phaleras. Ego te intus et in cute novi.
Non pudet ad morem diſcincti vivere Nattæ?
Sed ſtupet hic vitio, et fibris increvit opimum
Pingue: caret culpa: neſcit quid perdat, et alto
Demerſus ſumma rurſum non bullit in unda.
Magne pater Divum, ſævos punire tyrannos
Haud alia ratione velis, cum dira libido
Moverit ingenium ferventi tincta veneno:

Virtutem

Virtutem videant, intabeſcantque relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci :
Et magis auratis pendens laquearibus enſis
Purpureas ſubter cervices terruit; imus,
Imus præcipites, quam ſi ſibi dicat; et intus
Palleat infelix quod proxima neſciat uxor?
Sæpe oculos, memini, tingebam parvus olivo,
Grandia ſi nollem morituri verba Catonis
Diſcere, ab inſano multum laudanda magiſtro,
Quæ pater adductis ſudans audiret amicis.
Jure etenim id ſummum, quid dexter ſenio ferret,
Scire erat in voto; damnoſa Canicula quantum
Raderet: anguſtæ collo non fallier orcæ:
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quæque docet ſapiens braccatis illita Medis
Porticus; inſomnis quibus et detonſa juventus
Invigilat, ſiliquis et grandi paſta polenta.
Et tibi quæ Samios diduxit litera ramos,
Surgentem dextro monſtravit limite callem.
Stertis adhuc? Laxumque caput compage ſoluta
Oſcitat heſternum, diſſutis undique malis.

Eſt aliquid quo tendis, et in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris corvos, teſtaque, lutoque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?
Helleborum fruſtra, cum jam cutis ægra tumebit,
Poſcentes videas. Venienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Diſcite, o miſeri, et cauſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, et quidnam victuri gignimur: ordo
Quis datus; aut metæ quam mollis flexus, et undæ:
Quis modus argento: quid fas optare: quid aſper
Utile nummus habet: patriæ, chariſque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus eſſe
Juſſit, et humana qua parte locatus es in re.
Diſce, nec invideas, quod multa fidelia putet
In locuplete penu, defenſis pinguibus Umbris:
Et piper et pernæ, Marſi monumenta clientis:
Mænaque quod prima nondum defecerit orca.
Hic aliquis de gente hircoſa centurionum
Dicat: quod ſapio, ſatis eſt mihi? non ego curo
Eſſe quod Arceſilas, ærumnoſique Solones,
Obſtipo capite, et figentes lumine terram,
Murmura cum ſecum et rabioſa ſilentia rodunt,

Atque

Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Aegroti veteris meditantes ſomnia: gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil poſſe reverti.
Hoc eſt quod palles? Cur quis non prandeat, hoc eſt?
His populus ridet: multumque toroſa juventus
Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos.
Inſpice, neſcio quid trepidat mihi pectus, et ægris
Faucibus exſuperat gravis halitus: inſpice ſodes;
Qui dicit medico, juſſus requieſcere, poſtquam
Tertia compoſitas vidit nox currere venas,
De majore domo, modice ſitiente lagena,
Lenia loturo ſibi Surrentina rogavit.
Heus, bone, tu palles. Nihil eſt. Videas tamen iſtud,
Quicquid id eſt: ſurgit tacite tibi lutea pellis.
At tu deterius palles: ne ſis mihi tutor;
Jampridem hunc ſepeli: tu reſtas: perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre lavatur,
Gutture ſulfureas lente exhalante Mephites.
Sed tremor inter vina ſubit, calidumque triental
Excutit e manibus: dentes crepuere retecti:
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candelæ: tandemque beatulus alto

Compoſitus

Compoſitus lecto, craſſoque lutatus amomo
In portam rigidos calces extendit. At illum
Heſterni capite induto ſubiere Quirites.
Tange, miſer, venas, et pone in pectore dextram:
Nil calet hic. Summoſque pedes attinge, manuſque:
Non frigent. Viſa eſt ſi forte pecunia; ſive
Candida vicini ſubriſit molle puella,
Cor tibi rite ſalit? poſitum eſt algente catino
Durum olus, et populi cribro decuſſa farina:
Tentemus fauces: tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges, cum excuſſit membris timor albus ariſtas:
Nunc face ſuppoſita ferveſcit ſanguis, et ira
Scintillant oculi. Diciſque faciſque, quod ipſe
Non ſani eſſe hominis, non ſanus juret Oreſtes.

SATYRA IV.

Alcibiadem (ne palam in Neronem invehatur) carpit, qui nullo prudentiae civilis ſubſidio fretus reipublicae gubernacula ſuſceperat.

REM populi tractas? (Barbatum hæc crede magiſtrum
Dicere, ſorbitio tollit quem dira cicutæ.)
Quo fretus? Dic hoc, magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium, et rerum prudentia velox
Ante pilos venit. Dicenda tacendaque calles.
Ergo ubi commota fervet plębecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Majeſtate manus. Quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puto, non juſtum eſt; illud male, rectius iſtud.
Scis etenim juſtum gemina ſuſpendere lance
Ancipitis libræ. Rectum diſcernis, ubi inter
Curva ſubit, vel cum fallit pede regula varo;
Et potis es nigrum vitio præfigere theta.
Quin tu igitur ſumma nequicquam pelle decorus

Ante

Ante diem blando caudam jactare popello
Definis: Anticyras melior forbere meracas.
Quæ tibi ſumma boni eſt? Uncta vixiſſe patella
Semper: et aſſiduo curata cuticula ſole.
Expecta. Haud aliud reſpondeat hæc anus. I nunc,
Dinomaches ego ſum: ſuffla, ſum candidus. Eſto,
Dum ne deterius ſapiat pannucia Baucis,
Cum bene diſcincto cantaverit ocima vernæ.
Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere; nemo:
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo!
Quæſieris; noſtin' Vectidi prædia? Cujus?
Dives arat Curibus quantum non milvus oberret:
Hunc, ais? Hunc, Diis iratis, Genioque ſiniſtro:
Qui quandoque jugum pertuſa ad compita figit,
Seriolæ veteris metuens deradere limum,
Ingemit, hoc bene ſit: tunicatum cum ſale mordens
Cæpe, et farratam, pueris plaudentibus, ollam,
Pannoſam fæcem morientis ſorbet aceti.
At ſi unctus ceſſes, et figas in cute ſolem,
Eſt prope te ignotus cubito qui tangat, et acre
Deſpuat in mores; penemque arcanaque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.

Tu

Tu cum maxillis balanatum gauſape pectas,
Inguinibus quare detonſus gurgulio extat?
Quinque palæſtritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixaſque nates labefactent forcipe adunca,
Non tamen iſta filix ullo manſueſcit aratro.
Cædimus, inque vicem præbemus crura ſagittis.
Vivitur hoc pacto. Sic novimus. Ilia ſubter
Cæcum vulnus habes: ſed lato balteus auro
Prætegit: ut mavis, da verba, et decipe nervos,
Si potes. Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam? Viſo ſi palles, improbe, nummo,
Si facis in penem quicquid tibi venit amarum,
Si puteal multa cautus vibice flagellas,
Nequicquam populo bibulas donaveris aures.
Reſpue quod non es: tollat ſua munera cerdo:
Tecum habita, et noris quam ſit tibi curta ſupellex.

SATYRA V.

De Stoica libertate, quae in ſolum ſapientem cadat.

VATIBUS hic mos eſt, centum ſibi poſcere voces,
Centum ora, et linguas optare in carmina centum;
Fabula ſeu mœſto ponatur hianda tragœdo;
Vulnera ſeu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
Quorſum hæc? Aut quantas robuſti carminis offas
Ingeris, ut par ſit centeno gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto:
Si quibus aut Prognes, aut ſi quibus olla Thyeſtæ
Fervebit; ſæpe inſulſo cœnanda Glyconi.
Tu neque, anhelanti coquitur dum maſſa camino,
Folle premis ventos: nec clauſo murmure raucus
Neſcio quid tecum grave cornicaris inepte;
Nec ſcloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ ſequeris, junctura callidus acri,
Ore teres modico, pallentes radere mores
Doctus, et ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas: menſaſque relinque Mycenis

Cum capite et pedibus; plebeiaque prandia noris.
Non equidem hoc ſtudeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgeſcat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur. Tibi nunc, hortante Camœna,
Excutienda damus præcordia: quantaque noſtræ
Pars tua ſit, Cornute, animæ, tibi, dulcis amice,
Oſtendiſſe juvat. Pulſa, dignoſcere cautus
Quid ſolidum crepet, et pictæ tectoria linguæ.
His ego centenas auſim depoſcere voces,
Ut, quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi,
Voce traham pura; totumque hoc verba reſignent,
Quod latet arcana, non enarrabile, fibra.
Cum primum pavido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bullaque ſuccinctis Laribus donata pependit;
Cum blandi comites, totaque impune ſuburra
Permiſit ſparſiſſe oculos jam candidus umbo;
Cumque iter ambiguum eſt, et vitæ neſcius error
Diducit trepidas ramoſa in compita mentes,
Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
Socratico, Cornute, ſinu. Tunc fallere ſolers
Appoſita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus; vincique laborat,

Artificemque

Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Unum opus, et requiem pariter diſponimus ambo:
Atque verecunda laxamus feria menſa.
Non equidem hoc dubites amborum fœdere certo
Conſentire dies, et ab uno ſidere duci.
Noſtra vel æquali ſuſpendit tempora libra
Parca tenax veri: ſeu nata fidelibus hora
Dividit in geminos concordia fata duorum:
Saturnumque gravem noſtro Jove frangimus una.
Neſcio quod certe eſt, quod me tibi temperat, aſtrum.
Mille hominum ſpecies, et rerum diſcolor uſus.
Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno.
Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſum piper, et pallentis grana cumini:
Hic ſatur irriguo mavult turgeſcere ſomno:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem eſt putris: ſed cum lapidoſa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tum craſſos tranſiſſe dies, lucemque paluſtrem,
Et ſibi jam ſeri vitam ingemuere relictam.

At

At te nocturnis juvat impalleſcere chartis.
Cultor enim juvenum, purgatas inferis aures
Fruge Cleanthea. Petite hinc, juveneſque ſeneſque,
Finem animo certum, miſeriſque viatica canis.
Cras hoc fiet. Idem cras fiet. Quid? Quaſi magnum
Nempe diem donas? Sed cum lux altera venit,
Jam cras heſternum conſumpſimus; ecce aliud cras
Egerit hos annos, et ſemper paulum erit ultra.
Nam quamvis prope te, quamvis temone ſub uno
Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere canthum,
Cum rota poſterior curras, et in axe ſecundo.
Libertate opus eſt, non hac ut quiſque Velina
Publius emeruit, ſcabioſum teſſerula far
Poſſidet. Heu ſteriles veri, quibus una Quiritem
Vertigo facit! Hic Dama eſt, non treſſis agaſo,
Vappa, et lippus, et in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. Papæ! Marco ſpondente, recuſas
Credere tu nummos? Marco ſub judice palles?
Marcus dixit, ita eſt: aſſigna, Marce, tabellas.
Hæc mera libertas: hanc nobis pilea donant.
An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam

Cui

Cui licet ut voluit? Licet ut volo vivere: non ſim
Liberior Bruto? Mendoſe colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hæc reliqua accipio; licet illud, et, ut volo, tolle.
Vindicta poſtquam meus a Prætore receſſi,
Cur mihi non liceat juſſit quodcumque voluntas,
Excepto ſi quid Maſuri rubrica vetavit?
Diſce; ſed ira cadat naſo, rugoſaque ſanna,
Cum veteres avias tibi de pulmone revello.
Non prætoris erat ſtultis dare tenuia rerum
Officia, atque uſum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citiùs caloni aptaveris alto.
Stat contra ratio, et ſecretam garrit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos inſcitia debilis actus.
Diluis helleborum, certo compeſcere puncto
Neſcius examen: vetat hoc natura medendi.
Navim ſi poſcat ſibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta, periſſe
Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit? Et veri ſpeciem dignoſcere calles,

Ne

Ne qua ſubærato mendoſum tinniat auro?
Quæque ſequenda forent, et quæ vitanda viciſſim;
Illa prius creta, mox hæc carbone notaſti?
Es modicus voti, preſſo lare, dulcis amicis;
Jam nunc aſtringas; jam nunc granaria laxes;
Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum;
Nec gluto ſorbere ſalivam Mercurialem?
Hæc mea ſunt, teneo, cum vere dixeris; eſto
Liberque ac ſapiens, prætoribus ac Jove dextro.
Sin tu, cum fueris noſtræ paulo ante farinæ,
Pelliculam veterem retines, et fronte politus
Aſtutam vapido ſervas ſub pectore vulpem;
Quæ dederam ſupra, repeto, funemque reduco.
Nil tibi conceſſit ratio: digitum exere, peccas.
Et quid tam parvum eſt? Sed nullo thure litabis,
Hæreat in ſtultis brevis ut ſemuncia recti.
Hæc miſcere nefas: nec cum ſis cætera foſſor,
Tres tantum ad numeros Satyri moveare Bathylli.
Liber ego. Unde datum hoc ſumis, tot ſubdite rebus?
An dominum ignoras, niſi quem vindicta relaxat?
I, puer, et ſtrigiles Criſpini ad balnea defer,
Si increpuit: ceſſas, nugator? Servitium acre

Te

Te nihil impellit, nec quicquam extrinſecus intrat,
Quod nervos agitet. Sed ſi intus et in jecore ægro
Naſcuntur domini, qui tu impunitior exis
Atque hic, quem ad ſtrigiles ſcutica et metus egit herilis?
Mane, piger, ſtertis: Surge, inquit avaritia; eja
Surge. Negas. Inſtat, Surge, inquit. Non queo. Surge.
Et quid agam? Rogitas? Saperdas advehe Ponto,
Caſtoreum, ſtuppas, hebenum, thus, lubrica Coa.
Tolle recens primus piper e ſitiente camelo.
Verte aliquid; jura. Sed Jupiter audiet. Eheu,
Baro, reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi vivere cum Jove tendis.
Jam pueris pellem ſuccinctus et œnophorum aptas;
Ocyus ad navem. Nihil obſtat quin trabe vaſta
Aegæum rapias, niſi ſolers luxuria ante
Seductum moneat; quo deinde, inſane ruis? Quo?
Quid tibi vis? Calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non extinxerit urna cicutæ.
Tun' mare tranſilias? Tibi torta cannabe fulto
Cœna ſit in tranſtro? Veientanumque rubellum
Exhalet vapida læſum pice ſeſſilis obba?

Quid petis? Ut nummi, quos hic quincunce modeſto
Nutrieras, pergant avidos ſudare deunces?
Indulge genio: carpamus dulcia; noſtrum eſt
Quod vivis: cinis, et manes, et fabula fies.
Vive memor lethi: fugit hora. Hoc quod loquor, inde eſt.
En quid agis? Duplici in diverſum ſcinderis hamo.
Hunccine, an hunc ſequeris? Subeas alternus oportet,
Ancipiti obſequio dominos alternus oberres.
Nec tu cum obſtiteris ſemel, inſtantique negaris
Parere imperio, rupi jam vincula, dicas.
Nam et luctata canis nodum arripit: attamen illi
Cum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ.
Dave, cito, hoc credas jubeo, finire dolores
Præteritos meditor. Crudum Chæreſtratus unguem
Abrodens ait hæc. An ſiccis dedecus obſtem
Cognatis? An rem patriam, rumore ſiniſtro,
Limen ad obſcœnum frangam, dum Chryſidis udas
Ebrius ante fores, extincta cum face, canto?
Euge, puer, ſapias: Diis depellentibus agnam
Percute. Sed cenſen' plorabit, Dave, relicta?
Nugaris. Solea, puer, objurgabere rubra:
Ne trepidare velis, atque arctos rodere caſſes.

Nunc

Nunc ferus et violens. At ſi vocet, haud mora, dicas:
Quidnam igitur faciam? Ne nunc, cum accerſat, et ultro
Supplicet, accedam? Si totus et integer illinc
Exieras, nec nunc. Hic hic, quem quærimus, hic eſt:
Non in feſtuca, lictor quem jactat ineptus.
Jus habet ille ſui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? Vigila: et cicer ingere large
Rixanti populo, noſtra ut Floralia poſſint
Aprici meminiſſe ſenes. Quid pulcrius? At cum
Herodis venere dies, unctaque feneſtra
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas; rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni; tumet alba fidelia vino:
Labra moves tacitus, recutitaque ſabbata palles.
Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto:
Hinc grandes Galli; et cum ſiſtro luſca ſacerdos
Incuſſere Deos inflantes corpora, ſi non
Prædictum ter mane caput guſtaveris alli.
Dixeris hæc inter varicoſos Centuriones,
Continuo craſſum ridet Vulfenius ingens,
Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

SATYRA VI.

In eos qui putide et ſordide vivunt, ut ea tranſmittant heredibus, quae per luxum profundant.

ADMOVIT jam bruma foco te, Baſſe, Sabino?
Jamne lyra, et tetrico vivunt tibi pectine chordæ?
Mire opifex numeris veterum primordia vocum,
Atque marem ſtrepitum fidis intendiſſe Latinæ,
Mox juvenes agitare jocos, et pollice honeſto
Egregios luſiſſe ſenes. Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hybernatque meum mare, qua latus ingens
Dant ſcopuli, et multa littus ſe valle receptat.
Lunai portum eſt operæ cognoſcere, cives.
Cor jubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe
Mæonides Quintus pavone ex Pythagoræo.
Hic ego ſecurus vulgi; et quid præparet Auſter
Infelix pecori; ſecurus et angulus ille
Vicini noſtro quia pinguior: et ſi adeo omnes
Diteſcant orti pejoribus: uſque recuſem
Curvus ob id minui ſenio, aut cœnare ſine uncto,
Et ſignum in vapida naſo tetigiſſe lagena.
Diſcrepet his alius. Geminos, horoſcope, varo

Producis

Producis genio. Solis natalibus eſt qui
Tingat olus ſiccum muria vafer in calice empta,
Ipſe ſacrum irrorans patinæ piper. Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. Utar ego, utar:
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem ſolers turdarum noſſe ſalivam.
Meſſe tenus propria vive: et granaria, fas eſt,
Emole. Quid metuas? Occa. Et ſeges altera in herba eſt.
Aſt vocat officium. Trabe rupta, Bruttia ſaxa
Prendit amicus inops: remque omnem, ſurdaque vota
Condidit: Ionio jacet ipſe in littore, et una
Ingentes de puppe Dei: jamque obvia mergis
Coſta ratis laceræ. Nunc et de ceſpite vivo
Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula. Sed cœnam funeris hæres
Negliget iratus, quod rem curtaveris: urnæ
Oſſa inodora dabit; ſeu ſpirent cinnama ſurdum,
Seu ceraſo peccent caſiæ neſcire paratus.
Tune bona incolumis minuas? Et Beſtius urget
Doctores Graios: ita fit, poſtquam ſapere urbi
Cum pipere et palmis venit noſtrum hoc maris expers,
Fœniſecæ craſſo vitiarunt unguine pultes.
Hæc cinere ulterior metuas? At tu meus hæres

Quiſquis

Quiſquis eris, paulum a turba ſeductior, audi.
O bone, num ignoras? Miſſa eſt a Cæſare laurus
Inſignem ob cladem Germanæ pubis, et aris
Frigidus excutitur cinis: ac jam poſtibus arma,
Jam chlamydas regum, jam lutea gauſapa captis,
Eſſedaque, ingenteſque locat Cæſonia Rhenos.
Diis igitur, Genioque ducis centum paria, ob res
Egregie geſtas, induco: quis vetat? Aude.
Væ, niſi connives. Oleum artocreaſque popello
Largior; an prohibes? Dic clare. Non adeo, inquis:
Exoſſatus ager juxta eſt. Age, ſi mihi nulla
Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet: patrui ſterilis matertera vixit,
Deque avia nihilum ſupereſt: accedo Bovillas
Clivumque ad Virbi. Præſto eſt mihi Manius hæres.
Progenies terræ? Quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater, haud prompte, dicam tamen. Adde etiam unum,
Unum etiam: terræ eſt jam filius: et mihi ritu
Manius hic generis prope major avunculus exit.
Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcis?
Sum tibi Mercurius: venio Deus huc ego, ut ille
Pingitur; an renuis? Vin' tu gaudere relictis?

Deeſt

Deeſt aliquid ſummæ: minui mihi: ſed tibi totum eſt,
Quicquid id eſt. Ubi ſit fuge quærere, quod mihi quondam
Legarat Tadius, neu dicta repone paterna:
Fœnoris accedat merces: hinc exime ſumptus.
Quid reliquum eſt? Reliquum? Nunc nunc impenſius unge,
Unge puer caules. Mihi feſta luce coquatur
Urtica, et fiſſa fumoſum ſinciput aure,
Ut tuus iſte nepos olim ſatur anſeris extis,
Cum moroſa vago ſingultiet inguine vena,
Patritiæ immejat vulvæ? Mihi trama figuræ
Sit reliqua: aſt illi tremat omento popa venter?
Vende animam lucro: mercare; atque excute ſolers
Omne latus mundi, ne ſit præſtantior alter
Cappadocas rigida pingues plauſiſſe cataſta.
Rem duplica. Feci; jam triplex, jam mihi quarto,
Jam decies redit in rugam. Depunge ubi ſiſtam
Inventus, Chryſippe, tui finitor acervi.

FINIS.

CMC
MVSEVM
BRITANNICVM